
MAGAZIN
BIBLIOLOGIC
1992

Biblioteca Națională a Republicii Moldova este o instituție publică de stat cu statut de așezământ administrativ și științific, exercitînd concomitent și funcțiile de bibliotecă principală în sistemul de servire a Parlamentului și Guvernului.

Ca Bibliotecă Națională are în sarcină constituirea unei colecții exhaustive de publicații scoase pe teritoriul Moldovei și României, controlul bibliografic național de publicații, constituirea unei colecții reprezentative de publicații străine, exercitarea funcțiilor de centru național de informare bibliografică și documentare și de centru republican de automatizare a bibliotecilor. Acordă asistență metodologică, organizează activitățile științifice fundamentale și aplicate în bibliologie, coordonează și coordonează colaborarea Sistemului Național de Biblioteci cu structurile.

Editează: revista «Magazin bibliologic», Bibliografia națională a Moldovei, Catalogul de istorie a Moldovei, Bucovinei și ținutului Herța, Buletinul bibliologic, Calendarul bibliotecarului, Catalogul actelor de stat ale Moldovei, Cronologia periodică a vieții politico-administrative a Moldovei, buletinul «Cultura în Moldova» etc.

MAGAZIN BIBLIOLOGIC

2 '92

EDITORI: MINISTERUL CULTURII ŞI CULTELOR AL REPUBLICII MOLDOVA
BIBLIOTECA NAŢIONALĂ A REPUBLICII MOLDOVA

REDACTOR-ŞEF
Alexe RĂU

COLEGIUL DE REDACŢIE:
Ludmila Corghenci (redactor-şef adjunct), **Gabriela Buruiană** (secretar responsabil), **Iurie Colesnic, Ioana Lupu, Nina Matei, Elena Mîsliţchi, Elena Sănduţă, Călina Trifan, Elena Turuta**

Coperta:
Vitalie Mîsliţchi, Dumitru Verdeş

Numărul este ilustrat cu lucrări de
Ioana Lupu

SUMAR

MONITOR

Statutul Asociaţiei Bibliotecarilor din Republica Moldova **3**

VERA OSOIANU. Un început ce se vrea tradiţie **7**

IULIA MELNIC. Ateneul de Cultură şi Credinţă „Biserica Albă" **8**

TATIANA COSTIUC. Sub semnul lui Eminescu **10**

STUDII. CERCETĂRI

ALEXE RĂU. Clasic şi modern în managementul de bibliotecă: modelul cibernetic **11**

RONALD F. CHAPMAN. Bazele teoretice ale activităţii bibliotecilor în S.U.A. **15**

BARBARA L.BELL. La bibliographie nationale aujourd'hui, mémoire nationale demain: Problèmes et propositions **21**

RESTITUIRI

VERA OSOIANU. O felicitare întîrziată **25**

ION MADAN. Tamara Isac: O viaţă, un destin... **26**

GABRIELA BURUIANĂ. Scriitori disidenţi: Paul Goma **28**

DE LA CUVÎNT LA IMAGINE

ALEXE RĂU. Eminescu... şi nici un sfîrşit **30**

FILE DE ISTORIE

ELENA-MARIA SCHATZ. File din istoria cărţii româneşti **34**

TUDOR NEDELCEA. Carte despre carte **39**

ORIENTĂRI. REALIZĂRI. TENDINŢE

LUDMILA CORGHENCI, VERA OSOIANU. Consideraţii privind activitatea bibliotecilor publice **44**

CLAUDIA BALABAN, LILIA RUSU. Activitatea formativă a bibliotecii pentru copii între deziderat şi realitate **46**

MIC DICŢIONAR 50

Asistenţă de specialitate

IN MEMORIAM CELOR CĂZUȚI PENTRU PATRIE

Octavian GOGA

DE PROFUNDIS

Nu mai sunt șesuri netede în țară,
Cîmpii de grîu, ca marea-nșelătoare,
Întinse miriști fără de răzoare,
Ce-n strălucirea razelor de soare
Își legănau în pragul altor zile,
Cu leneș ritm, podoaba legendară...

Nu mai sunt șesuri netede în țară,
Căci pretutindeni au crescut movile
Să-nsemne drumul morții călătoare...

Movile, tristă zestre funerară,
Biserici noi, cu turnuri de schelete,
Morminte multe și nemîngîiete,
Tăcute urne, tainice coline,
Grozave peșteri ce-ngropați ruine,
Voi răsăriți pe lanul plin de spice,
În umbrele amurgului de vară,
Ca niște pumni ce vor să se ridice,
Să spargă bolta zărilor albastre...

Înfricoșate-s pivnițele noastre,
Vulcani aprinși le dorm în măruntaie,
Credinți și doruri, rîuri de văpaie
Din uri și patimi prinse-n jurăminte:
E toată goana sîngelui fierbinte,
E țintirimul plin de oseminte,
Ce s-a umplut din cîmpul de bătaie...

O iarbă moale, proaspătă și grasă,
A îmbrăcat c-un verde de mătasă
Aceste culmi ivite pe cîmpie
Din haina lor rîd flori de păpădie,
Dar jos, subt stratul țarinei mănoase,
Ele închid o vastă-mpărăție
De năzuinți, de carne și de oase...

Sunt morții noștri încleștați sub glie,
Nenumărate trupuri zdrențuite
De fier și plumb, de-a cailor copite,
În furtunoasa luptelor năvală.
Sunt cei căzuți în clipa triumfală,
Biruitorii cîmpului de plîngeri,
Care, murind, zîmbeau în agonie;
Sunt măcinișul negrelor înfrîngeri,
Bieți mucenici, ce-n hora de obuze,
Cu pieptul gol au vrut să-nfrunte valul,
Și-au fost striviți cu blestemul pe buze;
Sunt umbrele ce-a azvîrlit spitalul
Din patul lui subt huma milostivă,
Ologi și ciungi mușcați de mitraliere,
Cu chipuri reci și strîmbe de durere;
Sunt gloata tristă, morții fără lupte,
Cei înghețați de frig în straie rupte,
Cei oropsiți de foame și de boală...

Toți înfrățiți în neorînduială,
I-acopere pămîntul, deopotrivă.

Străine, tu, culegător de grîne,
Tu, ce-mi cutreieri țara după pîne,
Și-nfășurat în nepăsare crudă
Îți porți în larg privirea fără milă,
Nu te opri întrebător în cale,
Cînd treci pe lîngă tragica movilă,
Vorbește-ncet, să nu mi te audă,
Nici să priceapă umbletele tale,
Ce-ar răscoli în adîncimi vulcanul...
la tot belșugul holdelor cu tine,
Nici nu gîndi că-n snopii ce vei strînge,
În orice bob avem un strop de sînge;
Tu satură-ți cohortele păgîne...
Dar fugi grăbit în drum, printre coline,
Căci n-are iadul draci să-l mai înfrîne
Cînd s-a porni de-acolo uraganul!...

SUB STEAUA
LUI
LUCIAN BLAGA

INIMA MEA ÎN ANUL 1940

Stelele, ce-i drept, mai sunt deasupra,
toate,
dar Dumnezeu ne trece sub tăcere.
Tenebrele n-au capăt, lumina n-are
înviere.
Inima mea — e-o carte care arde,
un bocet
în mijlocul Patriei.

TIMP FĂRĂ PATRIE

Timp fără patrie: rîu fără ape,
secetă-n albie şi subt pleoape.
Timp fără patrie: inimi învinse,
vîrste nerodnice, cugete stinse.
Timp fără patrie: sură poveste,
vuiet de cetină neagră pe creste.
Timp fără patrie: ţarini nentoarse,
zboruri defuncte şi suflete arse.
Timp fără patrie: stingerea torţei,
boltă neprietenă, clopot al sorţii.
Timp fără patrie: dragoste-amară,
roiuri tînjind după raiuri şi ceară.

STATUTUL ASOCIAŢIEI BIBLIOTECARILOR DIN REPUBLICA MOLDOVA

I
PRINCIPII GENERALE

1. Asociaţia Bibliotecarilor din Republica Moldova (în continuare — Asociaţia) este o organizaţie obştească profesională, benevolă, care acţionează pe întreg teritoriul republicii în conformitate cu Constituţia Republicii Moldova, cu legislaţia ei în vigoare, precum şi cu prezentul Statut.

2. Asociaţia are drept scop dezvoltarea biblioteconomiei în Moldova, gruparea pe plan republican a persoanelor care se preocupă de problemele bibliologiei, informării documentare, apărarea statutului profesional şi social al bibliotecarilor, definirea rolului bibliotecii în dezvoltarea unei societăţi civilizate.

3. Activitatea Asociaţiei se desfăşoară în baza principiilor democraţiei, publicităţii, iniţiativei şi spiritului activ al membrilor ei, eligibilităţii conducerii şi prezentării sistematice de către persoanele de conducere a dărilor de seamă în faţa membrilor Asociaţiei.

4. Asociaţia are dreptul să devină membru al Federaţiei Internaţionale a Asociaţiilor Bibliotecarilor şi poate colabora cu asociaţii similare din alte ţări.

5. Asociaţia colaborează cu toate ministerele şi departamentele care au reţele de biblioteci, cu organele administraţiei de stat locale, cu organele de conducere a bibliotecilor, organele de informaţie din instituţiile ştiinţifice şi de învăţămînt, cu uniunile de creaţie, organizaţiile obşteşti, cu persoane particulare din republică şi din străinătate.

6. Asociaţia are statut de persoană juridică. În corespundere cu sarcinile sale şi în modul stabilit de legislaţia Republicii Moldova Asociaţiei i se acordă dreptul să încheie, atît în Republica Moldova, cît şi peste hotarele ei, orice acorduri, precum şi alte acte juridice, să construiască, să achiziţioneze bunuri mobile şi imobile, să înfiinţeze întreprinderi, să aibă publicaţii proprii.

7. Asociaţia dispune de pecete rotundă, ştampilă, emblemă cu denumirea sa şi de organul său de presă.

8. Sediul Consiliului Asociaţiei se află în oraşul Chişinău.

II
ATRIBUŢIILE ŞI SCOPURILE ASOCIAŢIEI

9. Atribuţiile Asociaţiei constau în:

asigurarea dreptului omului la informaţia documentară şi bibliografică;

democratizarea şi perfecţionarea dirijării activităţii bibliotecilor;

coordonarea eforturilor bibliotecarilor şi impulsionarea potenţialului lor profesional şi de creaţie;

ridicarea statutului social şi prestigiului profesiei de bibliotecar, aprecierea semnificaţiei sociale a activităţii bibliotecilor, apărarea drepturilor bibliotecarilor, ameliorarea condiţiilor lor materiale şi sociale;

stabilirea relaţiilor între bibliotecarii din Moldova şi cei din străinătate, asigurarea participării lor în organizaţiile internaţionale din domeniul biblioteconomiei şi informaticii;

contribuirea prin intermediul cărţii la ridicarea nivelului de cultură generală şi de informare al populaţiei republicii.

10. În scopul realizării acestor obiective Asociaţia:

elaborează, în comun cu organele de stat ale republicii, politica în domeniul biblioteconomiei şi direcţiile principale de dezvoltare a ei, conformează politica editorială la necesităţile formării unor fonduri de valoare ale sistemului naţional de biblioteci;

beneficiază de dreptul la iniţiativă legislativă în domeniu;

participă la elaborarea documentelor referitoare la funcţionarea bibliotecilor şi organizează discutarea lor publică;

selectează iniţiativele în domeniul biblioteconomiei şi susţine (moral, juridic, material) realizarea lor;

elaborează cerinţele faţă de calificarea profesională a bibliotecarilor, contribuie la ridicarea nivelului lor de pregătire şi defineşte criteriile de apreciere a activităţii cadrelor din domeniu;

înfiinţează întreprinderi mici şi mixte pentru producerea şi repararea utilajului şi inventarului bibliotecilor, pentru copertarea şi restaurarea documentelor etc. în conformitate cu legislaţia în vigoare;

organizează şi prestează servicii consulting în problemele de specialitate şi cele legislative privind biblioteconomia;

instituie burse şi indemnizaţii pentru stimularea cercetărilor ştiinţifice şi creativităţii, pentru formarea şi perfecţionarea cadrelor de bibliotecari;

aderă la Federaţia Internaţională a Asociaţiilor Bibliotecarilor (I.F.L.A.), propagă pe arena internaţională realizările obţinute în Moldova în sfera biblioteconomiei.

11. Asociaţia îşi desfăşoară activitatea prin intermediul:

conferinţelor, seminarelor, simpozioanelor, discuţiilor;

concursurilor de publicaţii metodice, ştiinţifice, bibliografice, de proiecte de edificii pentru biblioteci etc.;

vernisajelor expoziţiilor de grafică de carte, de utilaj şi tehnică pentru biblioteci;

prelegerilor şi practicumurilor în problemele activităţii bibliotecilor şi informării bibliografice;

organizării bazelor de odihnă, cluburilor pe profesii, grupurilor turistice specializate;

editării şi multiplicării organului de presă (buletin, revistă), materialelor congreselor, conferinţelor, întrunirilor în problemele biblioteconomiei, bucletelor, ghidurilor şi altor materiale;

altor forme ce contribuie la realizarea atribuţiilor şi scopurilor Asociaţiei.

III
MEMBRII ASOCIAŢIEI. DREPTURILE ŞI OBLIGAŢIUNILE LOR

12. Asociaţia include următoarele categorii de membri: individuali, colectivi şi de onoare.

Membri individuali pot fi bibliotecarii şi alte persoane fizice, interesate în realizarea scopurilor Asociaţiei.

Membri colectivi pot deveni: personalul bibliotecilor, organelor de informare, uniunile de creaţie, alte organizaţii preocupate de problemele cărţii şi lecturii.

Membri de onoare pot deveni personalităţi marcante din ţară şi din străinătate care contribuie substanţial la dezvoltarea culturii, cărţii, bibliotecilor, bibliografiei naţionale.

13. Primirea membrilor individuali şi colectivi se face în baza cererii scrise adresate Consiliului de administraţie al Asociaţiei sau prin filialele ei. Decizia de primire în Asociaţie se aprobă de Consiliul de administraţie cu majoritatea simplă de voturi.

Membrii de onoare sînt aleşi de Consiliul de administraţie la recomandarea membrilor individuali sau co-

ctivi, dacă pentru această hotărîre au votat două treimi in membrii Consiliului.

14. Membrii Asociaţiei au dreptul:

ia vot;

să aleagă şi să fie aleşi în organele de conducere ale sociaţiei;

să formuleze propuneri privind programul anual şi e perspectivă al Asociaţiei, să participe la conferinţe, iscuţii, la alte activităţi, organizate de Asociaţie, să suună criticii organele alese şi conducătorii lor;

să participe, în republică şi în străinătate, la congre-, consfătuiri şi alte reuniuni, să-şi facă stagiatura şi să ecventeze cursurile de reciclare la propunerea şi din ontul Asociaţiei;

să beneficieze de priorităţi la procurarea publicaţiir Asociaţiei şi la utilizarea serviciilor prestate de întreinderile ei;

să profite de toate formele de ajutor juridic, finanar, consultativ, oferite de Asociaţie;

să se retragă din Asociaţie.

15. Membrii Asociaţiei sînt obligaţi:

să respecte Statutul Asociaţiei;

să participe activ la realizarea scopurilor şi obiectilor Asociaţiei;

să achite la timp cotizaţiile de membru.

IV
STRUCTURA ORGANIZATORICĂ A ASOCIAŢIEI

16. Asociaţia are următoarea structură organizatoă:

Conferinţa;

Consiliul de administraţie;

Biroul executiv al Consiliului de administraţie;

Filialele Asociaţiei (judeţene, municipale, orăşeşti).

17. Conferinţa este organul suprem de conducere al ociaţiei şi se convoacă o dată la doi ani în şedinţe orare, iar în caz de necesitate, în şedinţe extraordinare. nferinţele extraordinare se convoacă de Consiliul de ministraţie la cererea a două treimi din numărul mbrilor.

Conferinţa Asociaţiei se consideră legal constituită, că la ea este prezentă majoritatea simplă (1/2 + 1) a egaţilor. Norma de reprezentare se stabileşte de re Consiliul de administraţie. Convocarea conferinţei linare sau extraordinare se anunţă cu cel puţin 15 zile inte de data fixată. Hotărîrile conferinţei se adoptă majoritatea simplă de voturi (1/2 + 1) prin vot des-s.

Conferinţa Asociaţiei:

adoptă hotărîrea despre crearea sau dizolvarea Asociaţiei;

aprobă Statutul Asociaţiei, modificările şi completările la el;

stabileşte direcţiile principale de activitate şi programul de lucru al Asociaţiei;

determină componenţa numerică şi alege organele de conducere şi comisia de cenzori;

alege, prin vot deschis sau secret, preşedintele Asociaţiei, care este şi preşedintele Consiliului de administraţie, ceilalţi membri ai lui. Preşedintele Asociaţiei nu poate fi ales decît pentru două mandate consecutive;

analizează şi aprobă activitatea Consiliului de administraţie şi comisiei de cenzori, desfăşurată în perioada dintre conferinţe;

aprobă cuantumul taxelor de înscriere şi al cotizaţiilor de membru al Asociaţiei.

18. Consiliul de administraţie este organul de conducere al activităţii Asociaţiei în perioada între conferinţe, Consiliul de administraţie se alege pe timp de patru ani din numărul membrilor Asociaţiei care îndeplinesc condiţiile stipulate în punctul 16. Membrii ale căror mandate au expirat pot fi realeşi.

Consiliul de administraţie se întruneşte o dată în trimestru sau ori de cîte ori este nevoie prin decizia preşedintelui.

Consiliul de administraţie:

conduce şi organizează activitatea în vederea realizării scopurilor şi obiectivelor Asociaţiei;

prezintă conferinţei spre aprobare modificări şi completări la Statutul Asociaţiei;

convoacă conferinţa Asociaţiei în cadrul căreia prezintă rapoarte şi programe de activitate;

organizează reuniuni profesionale;

aprobă cererile individuale şi colective de aderare la Asociaţie sau de retragere din ea şi hotărăşte excluderile;

examinează şi aprobă devizul de venituri şi cheltuieli şi planul financiar anual;

decide cu privire la premierea membrilor Asociaţiei, precum şi la acordarea altor stimulente morale şi materiale;

alege Biroul executiv din care fac parte preşedintele Consiliului de administraţie, vicepreşedintele lui, secretarul responsabil şi 2-3 membri ai Consiliului.

19. La propunerea Consiliului de administraţie se pot institui comisii pe domenii (în dependenţă de direcţiile principale de activitate a bibliotecilor) şi filiale ale Asociaţiei (judeţene, municipale, orăşeneşti) organizate după criteriul teritorial. Filialele teritoriale aleg la adu-

narea generală a membrilor ei un împuternicit care le reprezintă în Consiliul de Administraţie al Asociaţiei.

20. Preşedintele Consiliului de administraţie reprezintă Asociaţia în instanţele judiciare şi în organele de stat, precum şi în organizaţiile internaţionale, conduce activitatea conferinţelor, şedinţele Biroului executiv, prezintă la Conferinţă dări de seamă şi direcţiile de activitate ale Asociaţiei.

21. Biroul executiv al Consiliului de administraţie al Asociaţiei:

asigură conducerea operativă curentă şi este convocat de preşedinte ori de cîte ori este nevoie. Hotărîrile Biroului se adoptă cu majoritatea simplă de voturi (1/2 + 1) şi sînt aprobate de Consiliul de administraţie;

întocmeşte dări de seamă şi elaborează direcţiile principale de activitate ale Asociaţiei;

rezolvă problemele curente ale activităţii Asociaţiei.

22. Comisia de cenzori se alege la conferinţa Asociaţiei pe un termen de patru ani. Comisia alege din componenţa sa un preşedinte şi un secretar. Şedinţele ei sînt convocate ori de cîte ori este necesar, dar cel puţin de două ori pe an.Hotărîrile comisiei de cenzori se aprobă cu majoritatea simplă de voturi (1/2 + 1). Membrii Comisiei participă la şedinţele Consiliului de administraţie cu drept de vot consultativ.

Comisia de cenzori:

controlează activitatea economico-financiară a Asociaţiei;

face revizia modului de păstrare şi de evidenţă a valorilor;

verifică termenele şi justeţea completării actelor de către aparatul conducerii, munca cu scrisorile, propunerile şi declaraţiile membrilor Asociaţiei.

V
ACTIVITATEA ECONOMICO-FINANCIARĂ A ASOCIAŢIEI

23. Mijloacele băneşti ale Asociaţiei se constituie din taxele de înscriere, cotizaţiile de membru anuale, veniturile provenite din activităţile de producere şi editorială ale cetăţenilor Republicii Moldova şi ale celor străini.

24. Preşedintele Asociaţiei:

deschide conturi la bănci şi la alte instituţii creditare. În caz de necesitate închide aceste conturi în corespundere cu legislaţia în vigoare a Republicii Moldova;

dispune, cu permisiunea Consiliului de administraţie, de averea Asociaţiei, încheie tot felul de tranzacţii şi alte acte juridice, semnează împreună cu contabilul c mentele bancare şi financiare, eliberează procure;

poartă răspundere personală de justeţea şi ten cia deciziilor adoptate de Consiliul de administra de Biroul lui executiv, de cheltuirea mijloacelor bă conform destinaţiei, precum şi pentru tranzacţiile tele juridice care vin în contradicţie cu legislaţia goare.

25. Preşedintele Asociaţiei, locţiitorul lui, secre responsabil acţionează, în limitele competenţei lor, procură şi reprezintă interesele Asociaţiei în orga oficiale numai în baza legitimaţiei.

26. Asociaţia Bibliotecarilor din Republica Mol şi subdiviziunile ei varsă în bugetul de stat impozite te plăţi în modul stabilit de legislaţia în vigoare.

27. Mijloacele băneşti sînt repartizate conform nului de cheltuieli, aprobat de Consiliul de admini ţie şi utilizate pentru:

instituirea de premii şi burse ale Asociaţiei;

organizarea concursurilor;

soluţionarea problemelor sociale şi de trai ale bil tecarilor;

asigurarea funcţionării curente a Asociaţiei şi înt nerea aparatului salarizat;

asigurarea financiară a acţiunilor legate de acti tea Asociaţiei în plan internaţional;

compensarea cheltuielilor de deplasare ale mem lor Asociaţiei, detaşaţi în străinătate în calitate reprezentanţi oficiali ai Asociaţiei;

alte scopuri, prevăzute de prezentul Statut.

VI
LICHIDAREA ASOCIAŢIEI

28. Asociaţia poate fi lichidată prin decizia confe ţei republicane a Asociaţiei.

29. În temeiul hotărîrii conferinţei republicane A ciaţia instituie din numărul membrilor ei o comisie d chidare. Comisia de lichidare întocmeşte balanţa lichidare, pe care o prezintă conferinţei republican Asociaţiei spre examinare şi aprobare.

30. Mijloacele băneşti ale Asociaţiei, rămase d achitarea cu bugetul şi creditorii, se distribuie între blioteci conform deciziei conferinţei republicane a A ciaţiei.

31. Asociaţia îşi pierde statutul de persoană jurid din momentul lichidării ei.

32. Sistarea activităţii filialelor, care sînt persoane ridice, se efectuează în acelaşi mod ca şi lichidarea A ciaţiei.

UN ÎNCEPUT CE SE VREA TRADIȚIE

La începutul lunii aprilie în incinta ntrului Republican de Cultură și rtă sub egida Bibliotecii Naționale a ut loc Simpozionul „Anul biblioio- 1991". Participanții, reprezentanți tuturor bibliotecilor mari din capi- ă, ai ministerelor și departamente- care dispun de biblioteci, precum ai unor organizații obștești și uniuni creație (Uniunea Scriitorilor, De- rtamentul pentru Edituri, Poligra- și Difuzarea Cărții, Societatea ietenilor Cărții etc.) au prezentat șir de comunicări ce conțin dife- e aspecte ale activității bibliotecare republică.

În cuvîntarea sa de deschidere a pozionului d. Tudor Colac, șeful recției Creație Populară, Centre de ltură, Biblioteci și Muzee, a ținut menționeze că simpozionul, pe gă faptul că este primul de acest la noi, în republică, comportă o nificație aparte și prin aceea că în sarcină totalizarea unui an de itură pentru bibliotecile basarabe- Anul 1991 va intra, dacă nu în isto- mare a noastră, atunci, cu uranță, în istoria biblioteconomiei astre, ca un an cînd s-a încercat și -o anumită măsură a reușit, trece- bibliotecilor basarabene la princi- e bibliologiei europene.

Cvintesența acțiunilor întreprinse 1991 de către Ministerul Culturii și ltelor constă în scoaterea bibliote- r (și nu numai) de pe frontul ideo- ic al partidului și punerea lor în ba intereselor culturale și spirituа- ale neamului. Forțele reacționare ă nu și-au cedat de bună voie po- ile, așa încît pentru a scăpa de ntul comunist, a trebuit ca drumul tru către cultură și civilizație să ică printr-un front cultural. Așa realitatea. Și așa a fost specificul lui 1991, specific care, cu toată rsiunea noastră față de el, mai continuă să planeze asupra Sud-Estului nostru. Și a nu ține cont de aceasta ar însemna să nu fim realiști.

În continuare d. T. Colac a remarcat că evenimentele ce s-au produs în anul 1991 în materie de biblioteci, nu au fost accidentale. Ele au fost programate și au reieșit din concepția nouă a Ministerului Culturii și Cultelor, din noul regulament al acestuia, aprobat de către Guvernul Republicii. Ministerul Culturii și Cultelor a fost deci inițiatorul reformei bibliotecare în republică. Sub egida lui s-a elaborat o concepție nouă a sistemului național de biblioteci. O mare parte din prevederile acestui document s-au și transpus în fapt.

Pe marginea reformei bibliotecare s-a pronunțat în comunicarea sa și directorul general al Bibliotecii Naționale, d. Alexe Rău (vezi revista „Magazin bibliologic", 1992, nr.1, p.109-118).

Doamna Ludmila Corghenci, director general adjunct al Bibliotecii Naționale, a vorbit despre problemele de organizare și funcționare a bibliotecii publice. În urma descentralizării sistemelor de biblioteci acestora din urmă li s-au oferit posibilități de inițiativă, libertatea de decizie și acțiune, singura condiție fiind respectarea principiilor unitare specifice de organizare și funcționare a bibliotecilor.

A fost remarcat și faptul că descentralizarea nu exclude prestarea serviciilor centralizate de către Biblioteca Națională în scopul asigurării unei viziuni unitare asupra abordării problemelor de strictă specialitate.

Despre organizarea procesului de servire a copiilor în bibliotecile Republicii Moldova și problemele ce persistă în această direcție a vorbit dna Claudia Balaban, directorul Bibliotecii de Stat pentru Copii „Ion Creangă".

O comunicare ieșită din comun a fost prezentată de Călina Trifan de la Centrul de Istorie Literară și Muzeografie „M. Kogălniceanu". Creat acum 27 de ani sub egida Uniunii Scriitorilor, Muzeul de Literatură, azi Centrul de Istorie Literară și Muzeografie „M. Kogălniceanu", a avut și are drept scop valorificarea moștenirii noastre literare, promovarea valorii, recuperarea și depozitarea informației în vederea reconstituirii istoriei scrisului de la începuturi și pînă în prezent.

C. Trifan a vorbit și despre tipăriturile vechi din sec.XVII-XIX, despre operele antume ale clasicilor, raritățile bibliografice, manuscrisele etc. ce constituie mîndria Centrului.

Un loc aparte în comunicare a fost rezervat legăturilor stabilite între Centru și Muzeul Literaturii Române din București și Casa Pogor din Iași. Datorită acestor legături fondurile Centrului s-au îmbogățit cu unele materiale prețioase parvenite de la basarabenii refugiați după 1940 și care elucidează perioada anilor 1918-1944. Lucrări de valoare au fost primite și de la Academia Româno-Americană. Cele mai valoroase dintre ele au și fost expuse publicului în cadrul expoziției „Basarabia necunoscută".

Domnul A. Novac, directorul Bibliotecii Științifice a Universității de Stat din Moldova, a remarcat în comunicarea sa că cele 12 biblioteci ale instituțiilor de învățămînt superior din republică dispun de un fond de mai bine de 8 milioane și jumătate de publicații. În anul 1991 ele au servit peste 210 mii de cititori – studenți, lectori, oameni de știință etc., cărora le-au fost împrumutate 6,5 milioane de publicații. Deși indicii n-au scăzut, în comparație cu anii precedenți, cercetările ne vorbesc despre o micșorare a interesului față de lectură și la această categorie de cititori.

Referindu-se la baza tehnico-materială, d. Novac a menționat că s-a făcut cîte ceva în ceea ce privește automatizarea proceselor de lucru. Bibliotecile Universității de Stat din Moldova, a Institutului Pedagogic din Bălți și a Universității de Medicină au procurat programul „Mark", care oferă mai multe posibilități în vederea automatizării proceselor de activitate bibliotecară.

Despre activitatea rețelei de biblioteci agricole a vorbit T. Israfilova, șefa secției metodice a bibliotecii științifice a Universității Agrare.

Nu poate fi trecută cu vederea nici comunicarea prezentată de dna Lidia

Textele integrale ale comunicărilor prezentate la simpozion le puteți consulta la Biblioteca Națională, serviciul „Asistență de specialitate", colecția „nonpublicații"

Culicovschi, directorul Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu", „Serviciul de bibliotecă pentru minorităţile naţionale în municipiul Chişinău" în care şi-au găsit o amplă oglindire problemele şi realizările servirii bibliotecare a reprezentanţilor minorităţilor naţionale.

Am relevat aici doar cîteva din comunicările prezentate în cadrul simpozionului, comunicări care au dovedit varietatea preocupărilor bibliologilor din republică. Simpozionul a fost conceput (şi în mare măsură a reuşit să fie) ca un dialog profesional, o punte între bibliotecile şi bibliotecarii diferitelor ministere şi departamente. Utilitatea practică a unui atare simpozion nici nu poate fi discutată. Lucru menţionat, de altfel, şi de d. T.Colac la sfîrşitul simpozionului.

A fost deci un început de bun augur care, sperăm, se va transforma într-o frumoasă tradiţie.

A consemnat Vera OSOIANU

ATENEUL
DE CULTURĂ ŞI CREDINŢĂ „BISERICA ALBĂ"

„A face o biserică, înseamnă a fi convins, că la temelia tuturor temeliilor stă bunătatea. Bunătatea tatălui, bunătatea fiului, bunătatea noastră a tuturor, şi pentru a sărbători minunea bunătăţii creştine, iată că facem un Sfînt Lăcaş".

I. DRUŢĂ

La 28 aprilie 1992, la întretăierea a două importante sărbători creştine – Învierea şi Înălţarea Mîntuitorului Isus Cristos şi Paştele Blajinilor, prin binecuvîntarea ministrului culturii şi cultelor, dlui Ion Ungureanu şi a părintelui protoiereu Petru Buburuz, în cadrul Bibliotecii Naţionale a Republicii Moldova a fost inaugurat Ateneul de Cultură şi Credinţă „Biserica Albă" – o formă nouă de activitate bibliologică şi cultural-teologică.

Tendinţa spre o înaltă spiritualitate şi revenire la vechile şi străbunele noastre valori naţionale, care s-au format avîndu-le ca izvor pe cele creştine, cultivate încă în mediul strămoşilor daco-romani, îi va întruni la şedinţele Ateneului pe toţi cei dornici de-a cunoaşte dimensiunea creştină a culturii, civilizaţiei şi spiritualităţii româneşti.

Sperăm că Ateneul de Cultură şi Credinţă „Biserica Albă", acest, să-i zicem aşa, Templu al culturii şi al cuvîntului creştin, va contribui la menţinerea luminii spirituale şi va deveni una din cele mai solicitate şi mai interesante activităţi culturale, organizate de Biblioteca Naţională.

Fondatorii Ateneului „Biserica Albă" au apelat la personalităţi ale vieţii culturale şi bisericeşti, care prin prezenţa şi luările lor de cuvînt la inaugurarea Ateneului au legiferat legătura dintre cele două mari dimensiuni ale unui neam: cultura şi credinţa.

Dl Ion Ungureanu, ministru al culturii şi cultelor, a menţionat la deschidere, că Ateneul „Biserica Albă", exact ca lăcaşurile de cîndva, constituie o reacţie firească şi vehementă la repetatele „lucrări" de îndobitocire a neamului românesc. În aceste condiţii întoarcerea la izvoare a celor rătăciţi necesită nenumărate altare şi slujitori vrednici.

Protoiereul mitrofor Petru Buburuz, preşedintele Societăţii „Mitropolitul Varlaam", a subliniat că Ateneul „Biserica Albă" se va consolida pe parcurs în baza colaborării Bibliotecii Naţionale cu Episcopia Moldovei şi cu Biserica Română, cu alte instituţii de cultură. Pentru colecţia de carte religioasă, care este în curs de organizare la Biblioteca Naţională, preotul P. Buburuz a donat primele două numere ale revistei „Luminătorul", care a început să fie reeditată la Chişinău prin eforturile Societăţii „Mitropolitul Varlaam".

În cadrul Ateneului a fost organizată o impresionantă expoziţie cu genericul: „Cartea religioasă la români", cuprinzînd aproximativ 300 de volume – psaltiri, evanghelii şi alte cărţi bisericeşti tipărite la Piatra-Neamţ, Rîmnicul-Vîlcea, Chişinău. Şi-au avut locul lor şi unele exemplare din donaţiile Înalt Preasfinţitului Nestor Vornicescu, Mitropolitul Olteniei, care vor constitui prima piatră de temelie a colecţiei de carte teologică.

Prima întrunire a Ateneului „Biserica Albă" a cuprins şi o prelegere a preotului V.Petrache de la Biserica Sf. Nicolae din Chişinău dedicată sărbătorilor de Paşti, precum şi lansarea unei frumoase *Biblii pentru copii* ce a fost scoasă recent de sub tipar.

Dorindu-se un „prilej de apropiere firească între oameni", Ateneul „Biserica Albă" va organiza prelegeri asupra dimensiunii creştine a sufletului românesc, pe care le vor ţine în faţa publicului cititor feţe bisericeşti şi oameni de cultură, lecturi biblice, saloane de carte religioasă, expoziţii de obiecte şi artă religioasă, seri de muzică şi poezie sacră, întîlniri duminicale ale ecleziaştilor cu tineretul şi copiii, lansări de cărţi teologice noi ş.a.

„O pondere aparte în activitatea Ateneului o vor avea simpozioanele, colocviile privind unitatea bisericii străbune ca temei al unităţii spirituale a românilor de pretutindeni şi chezăşie a dăinuirii noastre în timp şi spaţiu," a spus dl Alexe Rău, directorul Bibliotecii Naţionale din Chişinău.

La 29 iunie Ministerul Culturii şi Cultelor, Episcopia Chişinăului şi Moldovei, Biblioteca Naţională au or-

ganizat a doua întrunire a Ateneului „Biserica Albă", în cadrul căreia a fost omagiat distinsul istoric, cărturar şi teolog, neobositul păstor al creştinătăţii, prectul Paul Mihail.

Preotul dr. Paul Mihail cu bunăvoinţă şi-a dat consimţământul să vină acasă, în Basarabia, şi să fie alături de noi în ziua cînd a împlinit frumoasa vîrstă de 87 de ani. A rămas foarte impresionat de felicitarea unui grup de copii, care au recitat o poezie-felicitare dedicată aniversării sale. În cadrul acestei acţiuni a avut loc vernisarea expoziţiei de publicaţii consacrate vieţii şi activităţii preotului

Icoană din Biserica Acoperământul Maicii Domnului, s. Pelinia

Paul Mihail, cuprinzînd un număr mare de documente originale, culese le prin biblictecile, mănăstirile şi meocurile din Orientul Apropiat în timul călătoriei de studii în mai multe entre din Sud-Estul Europei.

În publicistica de specialitate Paul Mihail a debutat în 1928 cu articolul

Preotul dr. Paul Mihail la 87 de ani

„Despre bibliotecile parohiale" (Luminătorul, 1928, nr.9). Pînă în prezent a publicat în România şi în străinătate peste 430 de studii, articole, recenzii, note.

Printre manuscrisele păstrate de înaintaşii săi s-a numărat şi o copie a *Cronicii lui Ion Neculce*, făcută de nepotul cronicarului, ieromonahul Ioasaf Luca, fiind considerată una din versiunile cele mai preţioase ale moştenirii neculciene. Ea este o dovadă a circulaţiei scrisului românesc şi a fost editată de preotul Paul Mihail în 1980 la Bucureşti. Cartea prezentată la expoziţie a fost adusă de P. Mihail şi, împreună cu un număr mare de documente, a fost donată Bibliotecii Naţionale a Republicii Moldova.

În 1991, la Editura Institutului Biblic a ieşit de sub tipar *Jurnalul călătoriei de studii în sud-estul Europei (1931)*. O analiză amplă a acestui jurnal a făcut-o dna Nina Negru, consilier la Ministerul Culturii şi Cultelor, evidenţiind caracterul modest şi generos al preotului P. Mihail.

Profesorul universitar dl Ion Madan a vorbit despre Paul Mihail ca bibliograf, oprindu-se mai mult la lucrarea *Tipărituri româneşti de la 1812 pînă la 1918*, editată în 1940 la Bucureşti de Academia Română, premiată cu Premiul Năsturel.

Printre cei ce s-au referit la viaţa şi activitatea preotului dr. Paul Mihail au fost dr. S. Berejan de la Academia de Ştiinţe din Moldova şi preotul I.Daghii, profesor la Facultatea de Teologie din Chişinău. A fost prezent şi un grup de studenţi de la Facultatea de Teologie, care s-au bucurat de atenţia preotului P. Mihail, primind în dar *Jurnalul călătoriei de studii în sud-estul Europei (1931)* cu autograful autorului.

Părintele Paul Mihail a fost felicitat din partea Episcopiei Chişinăului şi Moldovei de către părintele Gheorghe Moroşanu, secretar eparhial, subliniind şi însemnătatea acestor întruniri, care aduc lumină şi căldură în sufletele oamenilor.

Emoţionantă a fost şi întîlnirea preotului P. Mihail cu elevii săi – părintele Vasile Radu şi părintele Şt. Gîrleanu.

La încheiere, sărbătoritul şi-a expus drumul vieţii sale şi a mulţumit organizatorilor şi participanţilor la omagierea onorabilei sale vîrste.

La inaugurarea Ateneului, făcînd o paralelă între titlul şi mesajul romanului druţian şi scopurile Ateneului, dl A.Rău, directorul general al Bibliotecii Naţionale, a spus că Ateneul „Biserica Albă" va fi o nouă biserică de spiritualitate, pornită de la suflet şi ducînd la suflet.

„Deschideţi dar sufletele, primiţi în inimile voastre această biserică. Purtaţi-o cu dragoste şi smerenie, păziţi sfinţenia şi bunul ei nume, căci dacă o casă de copii creşte mai mult în faţa unei vetre, un neam se poate ridica numai şi numai în faţa unui altar". (I. Druţă)

Iulia MELNIC

BATEŢI ŞI VI SE VA DESCHIDE
VOIŢI ŞI VEŢI FI
TOT CE ÎNCEPE DUCE LA BUN SFÎRŞIT
DUMNEZEU SĂ NE AJUTE

SUB SEMNUL LUI EMINESCU

La sediul Bibliotecii Naţionale şi-a reluat activitatea, într-o nouă formulă, Cenaclul Literar „Mioriţa“

În perioada 15-17 iunie 1992, în cadrul Zilelor Eminescu, la Biblioteca Naţională a avut loc prima, după o lungă pauză, şedinţă a Cenaclului Literar „Mioriţa“. Sub semnul lui Eminescu şi-a reluat activitatea sa cenaclul care pe timpuri era unul din puţinele focare de cultură pentru tineretul din Chişinău şi din întreaga republică. La şedinţă au participat cei care au stat la cîrma cenaclului la începuturi: Anatol Codru, Anatol Ciocanu — vicepreşedinţi ai cenaclului, Vlad Chiriac — secretar, poeţii Ion Hadârcă şi Arcadie Suceveanu, pe atunci aflaţi la porţile consacrării, precum şi oaspeţi din oraşul Iaşi — Ioana Vasilescu şi Dan Jumară de la Muzeul Literaturii Române.

Foştii membri ai comitetului de conducere şi-au amintit cu emoţie de şedinţele cenaclului — şedinţe de popularizare a cărţii, de orientare şi îndrumare a tinerelor talente, de omagiere a tradiţiilor populare. Cuvinte calde au fost rostite la adresa preşedintelui cenaclului Mihai Cimpoi, care dirija activitatea lui şi de la distanţă, făcîndu-şi serviciul militar în rîndurile Armatei Sovietice.

Inaugurat fiind în martie 1964, cenaclul „Mioriţa“ a devenit locul unde şi-au citit primele versuri Leonida Lari, Teodora Bragă, Vasile Tărîţanu, Ion Vieru, Anatol Ciocanu, Gheorghe Ciocoi, Nicolae Esinencu şi mulţi alţi tineri, astăzi scriitori de forţă din republică.

Considerînd că va fi un schimb destoinic lui Mihai Cimpoi, Vladimir Chiriac l-a propus la postul de preşedinte al cenaclului pe poetul Arcadie Suceveanu.

După relatările ce ţin de istoria cenaclului oaspeţii au recitat versuri, poetul Arcadie Suceveanu a mai reprodus nişte crîmpeie cutremurătoare din viaţa românilor din Bucovina, supuşi deznaţionalizării şi umilinţei.

Dan Jumară de la Muzeul Literaturii Române din Iaşi a consacrat Cenaclului „Mioriţa“ o poezie şi a propus ca la fiecare şedinţă să fie prezent un „cronicar“ care ar consemna tot ce se vorbeşte la cenaclu, or astfel se constituie istoria vieţii literare. La sfîrşitul cenaclului a fost demonstrat filmul documentar „Eminescu“ (regizor A. Codru).

Tatiana COSTIUC

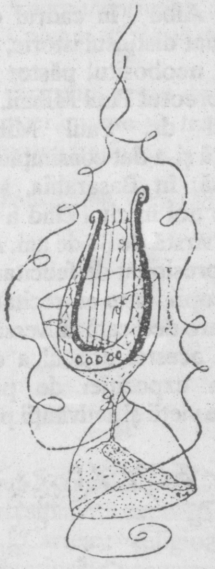

SUB STEAUA LUI LUCIAN BLAGA

Inteligenţa omenească nu e o misterioasă fabrică de adevăruri absolute. Ea este un factor determinant în sînul realităţii, un centru de activităţi spontane, un creator de ficţiuni, de mituri.

Ce teorie a cunoaşterii adopţi este un pas de o importanţă enormă pentru viaţa spirituală, căci teoria cunoaşterii nu este o simplă teorie între multe altele, ci începutul strălucit sau dezastruos al unei adînci sau mărginite concepţii despre lume.

Sînt lucruri care nu pot fi înţelese decît vag. Şi ar trebui să ne mulţumim cu atît, din nefericire însă noi încercăm să le înţelegem mai precis — şi ca urmare ne trezim, că nu le mai înţelegem deloc...

Sunt adevăruri, pe care e cu neputinţă să le înţelegi just, dacă înainte de aceea n-ai trecut prin anumite rătăciri!

CLASIC ŞI MODERN ÎN MANAGEMENTUL DE BIBLIOTECĂ: MODELUL CIBERNETIC

Rezultatele unei investigaţii efectuate mai demult de către UNESCO arătaseră că lumea bibliotecilor se situa printre domeniile sociale cele mai conservatoare, fiind depăşită în această privinţă doar de lumea ştiinţei academice. Nu încape îndoială că o asemenea stare de lucruri mai subzistă. Stau mărturie în acest sens formulele de dirijare aplicate în biblioteconomia basarabeană, în majoritatea lor tradiţionale, adeseori patriarhale şi vetuste. Circumscrise, pe parcursul multor decenii, unei inbfrastructuri sociale vicioase, cînd algoritmurile de funcţionare erau slobozite de sus, canonizînd chiar şi manifestările exterioare cele mai neînsemnate, bibliotecile înfăţişau, dacă e să recurgem la nişte noţiuni din domeniul picturii, un fel de natură statică cu programul şi statutul partidului. Orice manifestare dinamică era posibilă numai în măsura în care aceasta se sincroniza cu oscilările sau cu ondulările capricioase ale liniei oficiale. E drept că sedentarismul biblioteconomic a fost cauzat nu doar de regimurile politice, deşi anume pe ele cade culpa cea mai grea de a ne fi atrofiat capacitatea de adaptare şi interacţiune cu mediul, ci şi de factori de sorginte internă, profesională, dintre acestea evidenţiindu-se tradiţionalismul formal al suporţilor de informaţie şi al metodelor de conservare, comunicare şi vehiculare a acestora alături de tehnologiile biblioteconomice standardizate pe plan internaţional şi deci, cu greu susceptibile.

Şi totuşi, ultimul pătrar, dar mai cu seamă această finalizatoare decadă de secol XX, a propulsat universul bibliologic aşa încît determinantele domeniului bibliotecilor au devenit, cum scrie Ion Stoica, cele ale unui „teritoriu de o seculară stabilitate, traversat azi de liniile de forţă ale unui dinamism copleşitor". Managementul de bibliotecă s-a pomenit într-o situaţie fără precedent. Pe de o parte, interconexiunea biblioteconomiei cu informatica şi computerizarea generală a celei dintîi impune depăşirea formulelor tradiţionale de dirijare, iar căderea regimului totalitar şi liberalizarea vieţii socio-economice, imprevizibilul şi incertitudinea cu care se confruntă bibliotecile adaugă, la acest obiectiv, nevoia unei flexibilităţi eficiente pentru a avea poziţia de corespondenţă cu mediul schimbător şi a supravieţui. Pe de altă parte, mecanismul nou de dirijare trebuie să integreze determinantele antinomice ale lumii bibliotecilor: stabilitatea şi dinamismul, clasicul şi modernul, tradiţia şi inovaţia, pentru că altminteri el nu numai că nu s-ar suprapune cu starea obiectului dirijat, ci ar mai şi crea nişte dihotomii dăunătoare pentru dezvoltarea armonioasă a acestor instituţii. Clişeele şi preceptele comune sunt, în acest concurs de factori şi împrejurări, nu numai ineficiente, ci chiar derutante şi deci contraindicate. Cum fiece bibliotecă îşi are o ambianţă specifică, ipostaza tuturora fiind actualmente una aleatorie, alternativă unică de afirmare şi dăinuire este, după opinia mea, autoreglarea, accasta necesitînd totuşi într-o măsură anumită, un cadru juridic adecvat. Mimetismul va trebui să bată în retragere de pe poziţia sa dominatoare, împuternicirile sale limitîndu-se doar la ceea ce vizează comportamentul sistemelor vii care, topindu-se şi călindu-se prin autoreglaj, sînt, în speţă, nişte aliaje organice de trecut, prezent şi viitor, adică la ipostaza lor de modele cibernetice.

Întrebarea firească ce se iscă în această ordine de idei este dacă nu cumva paralela, fie chiar şi sub genericul ciberneticii, între sistemele vii şi cele nevii este aberantă. Or, se ştie că ciberneticienii contemporani pornesc, în demersul lor, de la maşini şi agregate tehnice. Opera, insuficient remarcată la timpul său, dar care, revalorificată astăzi, ni-l dezvăluie pe autorul ei, marele savant român Ştefan Odobleja, ca pe unul dintre ctitorii ciberneticii mondiale, vine să ne spulbere toate îndoielile. Descoperirile făcute de el au relevat faptul că fenomenele psihice ca dimensiuni ale lumii noastre interne nu sunt de la început fapte pur interne: ele îşi au o cauză, un precedent în procesele materiale, aderă la totalitatea claselor celorlalte fenomene – de ordin mecanic, fizic, chimic, biologic, social, cultural, educaţional – toate derulîndu-se conform unor principii unice şi

unificatoare: consonanţa, antagonismul, corespondenţa, complementaritatea. Sesizînd capacitatea faptului psihic de a fi un rezonator şi un reproducător al celorlalte categorii de fenomene, savantul român descoperă că acesta poate fi postulat ca prototip, model, criteriu de abordare şi interpretare a logicii organizării şi funcţionării oricăror alte sisteme, după care procedează la extrapolări de anvergură, operînd unificării şi integrării originale ale cunoştinţelor din toate domeniile.

Faptul capital revelat de Odobleja este că fenomenele psihice, ca prototipuri ale tuturor sistemelor dinamice, au capacitatea de a se desfăşura reversibil, de a se mişca în circuit, ele funcţionează pe bază de corespondenţă, binaritate, simetrie, alternare, conducînd la reacţii şi comportamente care influenţează, la rîndul lor, procesele de recepţie. Astfel, pornind de la felul de organizare şi funcţionare a fenomenelor vieţii sufleteşti ca formă,cea mai complexă, de manifestare activă a naturii, Odobleja descoperă principiul general al ciberneticii: autoreglarea şi autoperfecţionarea compartimentelor sistemelor vii şi nevii pe bază de reversibilitate.

Importanţa strategică a consonantismului odoblejian stă nu doar în prioritatea contribuţiei aduse de savantul român la constituirea fundamentelor ciberneticii, ci mai ales în homocentrismul viziunilor sale, astfel încît, modelele de dirijare întemeiate pe principiile elaborate de el au de la bun început avantajul de a incorpora şi a concilia într-un întreg organic antinomiile lumii bibliotecilor, în timp ce abordările tehnocentrice au creat probleme serioase legate de adaptibilitatea şi chiar de statutul factorului uman. Din acest unghi de vedere teoria odoblejiană are a fi, cu siguranţă, deschizătoarea unui drum nou în ştiinţă, cel al ciberneticii umaniste, fapt care ne-a şi determinat s-o alegem drept punct de plecare atunci cînd, demarînd reorganizarea Bibliotecii Naţionale a Moldovei, am purces la elaborarea unei structuri noi şi a unui model nou de dirijare a acesteia. Cum însă autorul Psihologiei consonantiste şi-a menţinut demersul său la altitudinea ciberneticii generalizate, şi cum constituirea unui model cibernetic de dirijare îşi are legităţile şi principiile sale particulare, elaborările noastre s-au întemeiat şi pe revelaţiile unor savanţi contemporani din domeniul ciberneticii aplicate, noi străduindu-ne totuşi, atunci cînd a fost cazul, să le reconsiderăm pe acestea din urmă pentru a le aduce la poziţia de corespondenţă cu cibernetica umanistă prin reaşezarea lor pe un suport homocentric.

Abordînd managementul ca pe o categorie cibernetică, savanţii W. Ashby, A. Berg, V. Afanasiev, St. Bir ş.a. au realizat că temelia acestuia o constituie informaţia şi că legea fundamentală a dirijării este primatul genetic al informaţiei faţă chiar de dirijarea însăşi. Anume prisma cibernetică le-a permis sus-numiţilor să generalizeze legităţile dirijării, acestea fiind: complexitatea, antientropismul, iminenţa informaţiei şi a reversibilităţii, consecvenţa liniilor algoritmice. Dirijarea fiind tratată ca un proces informaţional, modelul de management se constituie şi el pe temeiul unor legi şi principii informaţionale: ierarhicitatea, circuitul informaţional reversibil (sau legătura inversă şi retroactivă), diversitatea necesară, completarea exterioară (sau complementaritatea consonantistă).

Legea ierarhicităţii stă la baza oricărui sistem cibernetic de management, aplicarea corectă sau incorectă a acesteia determinînd faptul dacă dirijarea va fi din capul locului una optimă şi eficientă ori amorfă şi falimentară. Legea în cauză ne spune că dirijarea ca proces informaţional-cibernetic se poate produce numai în condiţiile unei structuri ierarhice complexe. Orice tentativă de simplificare nejustificată, dar mai ales degradarea în simplism echivalează, în acest sens, cu o ablaţiune vătămătoare pentru organismele vii, de la care porneşte cibernetica, consecinţele fiind, în cazul acestora, pierderea capacităţii de autoreglare, iar pentru sistemele sociale – şi o cădere într-o formulă de conducere rudimentară, ba adeseori chiar în entropism. În lumina homocentrismului odoblejian, doi ar fi parametrii de la care ar trebui să pornească evaluarea gradului optim de ierarhicitate. Primul constă în capacitatea omului (în cazul dat a diriguitorului de compartiment) de a recepţiona şi de a prelucra informaţia. Pornind de la ideile lui N. Wiener, unul din patriarhii ciberneticii, savanţii americani K. Shanon şi R. Hartly, introducînd bit-ul ca unitate de măsură cantitativă de măsură a informaţiei, au elaborat şi nişte formule matematice pentru calcularea volumului ei, formula lui Hartly ($H = \log K$) pretîndu-se mai mult pentru evaluarea cantităţii de informaţie cuprinsă în texte, iar cea a lui Shanon ($H = \sum_{i=1}^{k} P_i \log P_i$) fiind una generală şi deci mai adecvată în cazul nostru, întrucît dirijarea se confruntă, practic, cu toate genurile de informaţie. În baza aplicării celei de-a doua formule s-a constatat, că deşi teoretic volumul memoriei umane îl surclasează pe cel al maşinilor de calcul, practic omul nu poate beneficia de acest avantaj al său, dat fiind faptul că „introducerea" informaţiei în creier se produce cu o viteză de numai 1 bit pe secundă, adică de 2500 biţi pe pasrcursul unei zile de muncă şi asta în cazul dacă el s-ar afla doar în regim de recepţie, necheltuind nici o secundă pentru prelucrarea informaţiei şi luarea unor decizii, asta însemnînd că, chiar dacă ar rezista unei atare suprasolicitări, nu ar avea timp să mai şi rămînă om. Eventualul ajutor din partea maşinilor de calcul poate

fi, în acest context, doar parţial, căci omul-conducător se confruntă cu un volum important de informaţie neformalizată (auditivă, vizuală etc.), pe care computerele încă nu o receptează (şi e bine că este aşa, pentru că asta ne şi asigură, deocamdată, condiţia de homo sapiens şi de homo sensibilis). În consecinţă, volumul optim de informaţie de serviciu care trebuie să revină unui om, luînd în consideraţie necesităţile creative şi de autoperfecţionare, este, după evaluările aproximative ce le-am efectuat, de 170-200 mii biţi pe durata unui ciclu de dirijare (adică într-un an). Reieşind din acest indicator s-au efectuat calcule referitoare la mărimea compartimentelor Bibliotecii. Al doilea parametru de care s-a ţinut cont la elaborarea structurii ierarhice ţine de aspectul sociopsihologic al managementului de bibliotecă. În cadrul mai multor sondaje sociologice, efectuate într-un şir de ţări, s-a demonstrat că, sub acest aspect, un personal îşi menţine integral şi îşi manifestă efectiv calităţile de colectiv doar în caz dacă numărul lui nu e mai mare de 70-100 de persoane. Depăşindu-i aceste limite, personalul începe să se transforme din colectiv într-o sumă de părţi eterogene, adeseori centrifuge. Într-o bibliotecă mare, cu un personal de 350 de salariaţi, cum e a noastră, acest aspect nu poate fi neglijat, soluţia la care am recurs fiind constituirea a şase departamente cu identitate distinctă, compartimentarea la nivelurile inferioare (servicii, oficii, birouri) fiind realizată pe criteriul informaţional enunţat mai sus. Desigur, la elaborarea structurii noi s-a ţinut cont şi de aspectul funcţional, tocmai el impunîndu-ne, în unele cazuri, alegerea unor variante ce deviau un pic de la conceptul teoretic.

Rigorile ciberneticii cer ca legea ierarhicităţii să fie aplicată în strînsă legătură cu principiul reversibilităţii informaţionale pentru a obţine ceea ce Odobleja numea „cercul vicios de energii". De fapt, este vorba de asigurarea funcţionării ciclului informaţional de dirijare, acesta necesitînd punerea la punct a circuitului de informaţii de la subiectul la obiectul de dirijare şi viceversa, precum şi a unor legături informaţionale între toate verigile structurii ierarhice, pe verticală şi pe orizontală, în ambele sensuri. Ţinînd seama de faptul că ciclul informaţional este sufletul, forţa motrice a unui model cibernetic de management, în fiecare departament al Bibliotecii noastre a fost instituit cîte un post de manager, specialitate nouă în biblioteconomie, vocaţia ei fiind, în primul rînd, dispecerizarea ciclului informaţional în procesul de dirijare.

A doua lege fundamentală pe care se întemeiază un model cibernetic de dirijare este cea a diversităţii necesare, ea fiind descoperită şi enunţată de către savantul englez W. Ashby. Unul din momentele principale ale dirijării sociale, spune cibernetician londonez, îl constituie alegerea. Însă cu fiece alternativă soluţionată se reduce diversitatea subiectului dirijării, în timp ce, de altă parte, obiectul dirijat poate, dimpotrivă, să-şi extindă pluriaspectualitatea sa. Această tendinţă se manifestă şi în biblioteconomie, mai ales în condiţiile actuale, cînd, datorită interconexiunii cu informatica, schimbării mediului socio-economic şi cultural, statutul funcţional al bibliotecilor a devenit cu mult mai variat şi mai complex. Pentru dezvoltarea optimă şi armonioasă a oricărui sistem dinamic însă este necesar, conform legii lui Ashby, ca diversitatea subiectului dirijării să nu fie mai mică decît cea a obiectului dirijat, iar sporirii gradului de complexitate a obiectului să-i urmeze mutaţii corespunzătoare în subiectul managementului. Recuperarea diversităţii conducerii trebuie să se facă în spiritul ciberneticii contemporane, adică prin aplicarea unor metode matematice, prin utilizarea tehnicii de calcul, prin autoperfecţionare şi operarea unor modificări de ordin organizatoric, dar nu pe calea măririi aparatului de conducere sau, ceea ce ar fi şi mai rău, prin simplificarea structurii, aceasta din urmă ducînd la crearea unor sisteme de conducere simple care, aşa cum a observat academicianul St. Bir, „nu numai că sunt inapte de a comite greşeli, ci nici nu pot să funcţioneze corect". O cale eficientă de asigurare a corespondenţei diversităţilor sus-numite ar fi, după opinia mea, autoreglarea şi autoperfecţionarea subiectului dirijării în baza unui model întemeiat pe cele 7 legi universale ale mecanismului creativităţii şi pe cele 50 de reguli pentru stimularea capacităţii creatoare, toate descoperite şi formulate de Ştefan Odobleja. În acest scop ar putea fi organizate testări şi autotestări periodice.

În sfîrşit, cea de a treia piatră de temelie a unui model cibernetic de management o constituie principiul completării exterioare, formulat de savantul St. Bir, enunţul acestuia suprapunîndu-se cu ceea ce Ştefan Odobleja definea, la nivel de cibernetică generalizată, drept principiu consonantist al complementarităţii. Esenţial în această lege este că modelul cibernetic, întemeiat pe o dialectică circulară, poate fi afectat, ca orice sistem închis, de anumiţi factori negativi care să-i pericliteze buna desfăşurare, aceasta din urmă conducînd, de obicei, la conservatism şi chiar la regres. Un exemplu clasic în această privinţă ni-l oferă Niponis, care, stagnînd mai bine de 250 de ani în cercul său de izolare totală, a renăscut şi a devenit ceea ce este astăzi numai datorită deschiderii către lume începută în perioada Restauraţiei Meiji. În cazul modelului cibernetic al unei biblioteci mari factorul interacţiunii insuficiente cu mediul comportă o dublă manifestare. Pe de o parte, în timpul perfectării ciclului de dirijare, e posibil să nu

se ţină cont de toată informaţia necesară privind ambiţia în care funcţionează instituţia şi atunci e necesar, aşa cum spune St. Bir, ca ciclul informaţional să funcţioneze în aşa fel, încît una din orientările de bază ale acestuia să fie acoperirea deficitului de date din exterior. De altă parte, subdiviziunle mari ca departamentele Bibliotecii noastre sînt şi ele, sub aspectul organizării şi funcţionării, nişte sisteme cibernetice ciclice, închise. Organul superior de conducere a Bibliotecii nu intervine în activitatea acestor compartimente decît în faza de stabilire a liniei algoritmice strategice, cînd se elaborează decizia de dirijare (programul), şi în cea de estimare a rezultatului final, la încheierea unui ciclu de management. În consecinţă, subzistă şi la acest nivel necesitatea completării exterioare în cazurile cînd se produc devieri de la pivotul strategic al întregului sau cînd încep să se manifeste, rezultînd din efectul cercului, tendinţe de stagnare ori de atenuare a receptivităţii la nou. Soluţia aleasă de noi în vederea satisfacerii rigorilor acestui principiu constă în înfiinţarea unui serviciu de experţi independenţi. Fiind propuşi de către Minister, experţii, exercitînd funcţia completării informaţionale exterioare, efectuează asistenţa ştiinţifică, analitico-sintetică şi consultativă a procesului de management, în special în fazele de elaborare a programelor de activitate şi de corijare, creînd totodată şi o anume competitivitate creatoare, benefică pentru evolu,a calitativă a obiectului dirijat.

O soluţie interesantă ne propune şi academicianul Afanasiev, după opinia căruia eventualele insuficienţe informaţionale în relaţia obiect-mediu e mai bine să fie tatonate cu anticipaţie, folosindu-se în acest scop metoda experimentală a buclei închise (rușii o numesc „ciornîi iaşcik"), care constă în modelarea felului de comportament a unei părţi a obiectului dirijat într-o situaţie posibilă pentru a elabora, prin inducţie, o probabilitate algoritmică relativă la întregul organism. În acest scop în cadrul Bibliotecii a fost înfiinţat un serviciu de sociologie şi marketing.

După cum am menţionat deja, modelul cibernetic de management se întemeiază pe primatul informaţiei. Aspectul acesta necesită, probabil, un studiu special, dat fiind faptul că teoriile informaţiei sociale existente pînă mai ieri s-au polarizat în funcţie mai mult de ideologiile dominante într-un stat sau altul, decît de suportul filozofic şi profesional al demersurilor, pe cînd tocmai acest> poate să ofere, pînă la urmă, nişte principii obiective şi universale. La nivelul pragmatic al problemei există însă un consens unanim potrivit căruia genurile de informaţie folosită în procesul dirijării se suprapun şi sînt omonime cu fazele unui ciclu de management şi că circuitul informaţional se poate derula eficient numai dacă se eşalonează conform diferenţierii sincronizate a acestora. În Biblioteca Naţională a Moldovei ciclul informaţional se desfăşoară precum arată tabelul de mai jos:

Nr.	Funcţiile dirijării	Genul de informaţie	Executanţi – puncte nodale ale circuitului informaţional
1.	Elaborarea şi adoptarea deciziei de dirijare	incipientă	director, şefi servicii, oficii, expert
2.	organizare	organizaţională	director, manager
3.	regularizare, corijare	de regularizare	director, expert
4.	evidenţă	de evidenţă	manager
5.	control	de control	manager

Modelul cibernetic de management, pe lîngă faptul că incorporează tendinţele de închidere ciclică şi cele de deschidere de consonanţă cu mediul, clasicul şi modernul într-un tot organic, se impune prin flexibilitatea sa morfologică, aceasta fiind chezăşia adaptibilităţii optime şi deci a unei evoluţii armonioase. E drept însă că modelul acesta presupune o multilateralitate şi o capacitate de adaptare avansată a personalului. Altfel spus, el poate fi realizat doar cînd bibliotecarii implicaţi şi mai cu seamă şefii de compartimente se manifestă ca nişte personalităţi, de aceasta atîrnînd în mare măsură sorţii de izbîndă sau eşecul.

Alexe RĂU

ÎN CADRUL AJUTORULUI ÎN MULTIPLE DOMENII PE CARE STATELE UNITE ALE AMERICII ÎL ACORDĂ ȚĂRILOR EX-COMUNISTE SE ÎNSCRIE ȘI SPRIJINIREA DEZVOLTĂRII BIBLIOTECONOMIEI ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII. ÎN ACEST SCOP REMARCĂM PREZENȚA LA BUCUREȘTI A PROF. DR. RONALD F. CHAPMAN, DIRECTOR LA HONOLULU COMMUNITY COLLEGE LIBRARY, DIN HAWAII, PROFESOR LA SCHOOL OF LIBRARY AND INFORMATION SCIENCE — UNIVERSITY OF HAWAII. DOMNIA SA ESTE CONSULTANT ȘTIINȚIFIC DE SPECIALITATE ȘI ÎN ACEASTĂ CALITATE A ACORDAT UN INTENS ȘI SUSȚINUT AJUTOR ORGANIZĂRII REȚELELOR DE BIBLIOTECI DIN FILIPINE, INDIA ȘI CHINA. ÎN ROMÂNIA, DOMNUL RONALD F. CHAPMAN ESTE TIMP DE UN AN BURSIER FULBRIGHT ȘI ȚINE CURSURI LA FACULTATEA DE BIBLIOTECONOMIE ȘI ȘTIINȚA INFORMĂRII DE PE LÎNGĂ UNIVERSITATEA DIN BUCUREȘTI.

BAZELE TEORETICE ALE ACTIVITĂȚII BIBLIOTECILOR ÎN S.U.A.

Ronald F. CHAPMAN,
conferențiar Fulbright în Biblioteconomie, Universitatea din București și Universitatea din Honolulu, Hawaii, USA

Deși sună a laudă, este un lucru evident că bibliotecile americane sînt cele mai bune din lume. În ceea ce mă privește, cred că bibliotecile noastre sînt bune datorită atitudinii noastre față de informație. Mă voi ocupa aici de atitudinea pe care o are America față de informație, sub toate formele sub care apare ea, fie tipărită — cărți, reviste, ziare, fie netipărită — filme, benzi video, microfilme, baze de date computerizate; informația de orice natură, publicată de persoane individuale, de societăți sau de agenții guvernamentale.

Ca americani și bibliotecari, sîntem puternic încredințați că informația, în totalitatea ei, trebuie să fie pusă la dispoziția oricui o dorește. Subliniez: o persoană trebuie să aibă acces la orice informație de care are nevoie. Singurul tip de informație care nu este disponibilă în mod normal este cea considerată secretă, dar chiar și această clasificare este limitată, și guvernul trebuie să dovedească faptul că materialele la care accesul publicului este îngrădit aparțin domeniului securității naționale.

Nu există exemplu mai bun cu privire la atitudinea Americii față de informație decît cele trei documente publicate de Asociația Bibliotecilor Americane. Asociația Bibliotecilor Americane cuprinde cca 53 000 membri și își asumă rolul de conducere la nivel național în problemele ce privesc bibliotecile și pe bibliotecari. Ea a elaborat ceea ce este cunoscut ca „The Library Bill of Rights" (Carta Drepturilor Bibliotecii), document pe care aș vrea să vi-l prezint. Este scurt — doar șase paragrafe și nouă fraze — dar este un document extrem de important și de operant.

CARTA DREPTURILOR BIBLIOTECII

Asociația Bibliotecilor Americane afirmă că toate bibliotecile sînt forumuri ale informației și ale ideilor și că următoarele principii de bază vor călăuzi activitatea acestora.

1. Cărțile și celelalte documente ale bibliotecii vor fi puse la dispoziție pentru interesul, informarea și instruirea tuturor membrilor comunității pe care biblioteca o deservește. Materialele nu vor fi excluse din cauza originii, a trecutului sau a vederilor celor ce au contribuit la crearea lor.

2. Bibliotecile vor furniza materiale și informații prezentînd toate punctele de vedere asupra problemelor la zi sau de interes istoric. Materialele nu vor putea fi interzise sau retrase din cauza dezaprobării părtinitoare sau doctrinale.

3. Bibliotecile se vor opune cenzurii în îndeplinirea responsabilității lor de a pune la îndemîna publicului informația și instrucția.

4. Bibliotecile vor coopera cu toate persoanele și grupările preocupate de a opune rezistență limitării liberei expresii și accesului liber la idei.

5. Dreptul unei persoane de a folosi o bibliotecă nu va fi refuzat sau limitat din cauza originii, a vîrstei, a trecutului sau a vederilor sale.

6. Bibliotecile care pun la dispoziția publicului pe care-l deservesc spații de expunere și săli de întruniri, vor asigura asemenea facilități pe baze echitabile, fără să țină cont de credințele sau afilierile indivizilor sau ale grupărilor care le solicită folosința.

Carta Drepturilor Bibliotecii vorbește despre responsabilitățile bibliotecilor și despre drepturile oamenilor de a folosi bibliotecile. Acest document reprezintă fundamentul teoretic al activității bibliotecilor în S.U.A.

Asociația Bibliotecilor Americane a publicat încă două documente, care sînt la fel de importante. Primul este numit „The Freedom to Read" (Libertatea de a citi), iar al doilea „The Freedom to View" (Libertatea de a vedea).

Documentul **„Libertatea de a citi"** începe prin a stabili că libertatea este esențială pentru democrația noastră. Noi credem că cetățeanul obișnuit, folosindu-și judecata critică, va accepta binele și va respinge răul. Nu sîntem de acord cu ideea ca oricine altcineva să stabilească ce este bine și ce este rău pentru concetățenii noștri. Cărțile ne sînt unele dintre cele mai importante instrumente ale libertății. Ele sînt aproape singurele mijloace de a pune la îndemîna tuturor idei sau moduri de expresie care altfel ar avea doar o mică audiență. Ele reprezintă în chip firesc modalitatea de exprimare a ideilor noi și a vocii neîncercate,

de la care vin contribuţiile originale la progresul social. Ele sînt esenţiale discuţiilor ample, ce presupun o gîndire serioasă, şi acumulării cunoştinţelor şi ideilor în colecţii organizate.

Americanii consideră că pentru menţinerea unei societăţi libere şi a unei culturi creatoare este esenţială comunicarea neîngrădită. Noi credem că fiecare comunitate americană trebuie să-şi păzească cu înverşunare libertatea de a publica şi de a circula, pentru a-şi putea păstra propria libertate de a citi. Considerăm de asemenea că editorii şi bibliotecarii au responsabilitatea profundă de a face să devină reală această libertate de a citi, făcînd posibilă pentru cititori libera alegere dintr-o varietate de oferte.

Libertatea de a citi este garantată de Primul Amendament la Constituţia S.U.A. Cei care cred în omul liber se vor baza pe aceste garanţii constituţionale ale drepturilor esenţiale şi-şi vor exercita responsabilităţile ce însoţesc aceste drepturi. Forţa unui sistem democratic de a se adapta la schimbare este larg întărită de libertatea cetăţenilor lui de a opta în voie pentru oricare dintre opiniile contradictorii ce li se prezintă în mod liber. A omorî din faşă orice idee nonconformistă ar însemna sfîrşitul procesului democratic. Doar printr-o cîntărire şi o selectare permanentă gîndirea democratică poate să atingă nivelul cerut de lumea actuală. Avem nevoie să ştim nu numai ce credem, ci şi de ce credem un anumit lucru.

Editorii şi bibliotecarii servesc procesul educaţional ajutînd la punerea în circulaţie a cunoaşterii şi a ideilor necesare exersării spiritului şi dezvoltării gîndirii. Ei nu promovează educaţia prin impunerea propriilor modele de gîndire. Oamenii trebuie să aibă libertatea de a citi şi de a lua în consideraţie o gamă mai largă de idei decît cea care ar putea fi deţinută de oricare singur bibliotecar, editor, guvern sau biserică. Este inadmisibil ca lecturile unei persoane să fie limitate la ceea ce altcineva consideră că este potrivit.

O carte trebuie judecată în sine. Nici o artă sau literatură nu poate înflori dacă este măsurată prin prisma vederilor politice sau a vieţii private a creatorilor ei. Nici o societate de oameni liberi nu se poate dezvolta dacă întocmeşte liste cu scriitori care să fie ascultaţi, orice ar avea ei de spus.

Unora mare parte din literatura modernă li se pare şocantă. Dar nu este şocantă mare parte a vieţii înseşi? Ucidem din faşă literatura dacă le interzicem scriitorilor să se ocupe de viaţa adevărată. Părinţii şi profesorii au responsabilitatea de a-i pregăti pe tineri să întîlnească diversitatea experienţelor vieţii, cărora le vor fi expuşi, la fel cum au responsabilitatea de a-i ajuta să înveţe să gîndească critic de unii singuri. Acestea sînt responsabilităţi imperioase, care nu se pot onora doar prin a-i opri pe tineri de la a citi lucrări pentru care ei nu sînt încă pregătiţi. În acest domeniu, gustul diferă, şi gustul nu poate fi legiferat; şi nici nu se pot imagina modalităţi de a satisface cerinţele unui grup fără a limita libertăţile celorlalţi. Nimeni nu trebuie să lase altora sarcina de a gîndi în locul lui.

Americanii au mare încredere în valoarea cărţilor. Uriaşele donaţii de carte făcute României, numărînd sute de mii de exemplare, stau dovadă. Noi credem despre cărţi că sînt bune, că au o enormă diversitate şi utilitate şi merită să fie iubite şi oferite fără restricţii. Credem că oamenii trebuie să citească şi că a citi este un lucru bun. Credem că ceea ce oamenii citesc este important, dar credem, de asemenea, că oamenilor trebuie să li se permită să-şi facă singuri părerea despre ceea ce ei au ales să citească. Dacă vor să citească lucrări comice mai degrabă decît literatură „serioasă", atunci decizia le aparţine. Lucrul cel mai important este ca ei să fie în stare să aleagă ceea ce vor să citească. Ştim că ideile pot fi uneori periculoase, dar mai ştim că suprimarea ideilor este fatală pentru o societate democratică.

Este tot atît de adevărat şi faptul, că o persoană care poate citi — dar nu o face — nu este mai bună decît una care nu ştie să citească.

Cel de al treilea document al Asociaţiei Bibliotecilor Americane este denumit „Libertatea de a vedea". El afirmă principiul că în această epocă multi-media a informaţiei transmise şi prin alte modalităţi decît prin cărţi, oamenilor trebuie să le fie permis să vadă filme sau alte materiale documentare, fără nici o restricţie — se ştie că metodele de transmitere a informaţiei sub formă netipărită sînt cele mai eficiente mijloace de comunicare a ideilor.

Bibliotecile şi bibliotecarii sînt componente esenţiale ale procesului de comunicare a ideilor. Noi sîntem cei a căror activitate constă în a face posibil accesul oamenilor la informaţie prin cărţi şi alte materiale. Noi trebuie să încercăm din toate puterile să-i ajutăm pe cei care intră în bibliotecile noastre să găsească informaţia de care au nevoie, indiferent dacă ea se află în cărţi, ziare, reviste sau pe oricare alt suport.

Bibliotecarii nu sînt doar custozii acestor cărţi, ei sîut totodată şi păstrătorii culturii şi civilizaţiei naţionale.

Bibliotecile şi bibliotecarii sînt importanţi atît în S.U.A. cît şi în România.

Această responsabilitate este sfîntă; şi dacă naţiunile noastre vor să reuşească, ele trebuie să-i acorde importanţa cuvenită.

ŞTIINŢA CONDUCERII BIBLIOTECII

După cum ştim cu toţii, bibliotecile reprezintă una dintre cele mai vechi instituţii culturale care au existat de-a lungul timpului. În antichitate au apărut multe biblioteci înfloritoare care s-au dezvoltat în cadrul unor culturi şi naţiuni diferite.

Toate aceste instituţii au avut însă mai multe trăsături comune. În primul rînd, toate au deţinut informaţii înregistrate pe un anumit suport, aşa încît informaţia să poată fi regăsită la nevoie. Suportul pe care a fost înregistrată informaţia s-a schimbat de-a lungul secolelor de la piatră la tăbliţele de lut, de la papirus la pergament, de la forma de sul la cea de carte, de la manuscrise la tipărituri, şi mai recent la floppy disc, înregistrări video şi CD-ROM.

De fapt nu are prea mare importanţă maniera în care se înregistrează informaţia atîta timp cît ea este accesibilă şi uşor de regăsit.

Probabil că bibliotecarii au fost uluiţi şi consternaţi în momentul în care sulurile au fost înlocuite de cărţi, după cum mai sînt şi astăzi cînd cărţi-

le par a fi demodate şi ele urmează să fie înlocuite de computer. Nu forma în care se înregistrează informaţia este semnificativă. Preocuparea primordială este structurarea, constituirea unei instituţii în care informaţia dorită să poată fi regăsită şi accesibilă cît mai repede şi eficient cu putinţă.

De-a lungul secolelor ştiinţa conducerii — managementul — s-a schimbat tot atît de mult ca şi bibliotecarii. Din timpurile sclavilor conduşi de cîţiva reprezentanţi ai claselor privilegiate pînă la epoca meşteşugarilor sau neguţătorilor liberi, ori a industriei artizanale, cînd o întreagă familie muncea ca să obţină cele necesare traiului, pînă la era revoluţiei industriale care a produs violente prefaceri sociale, exigenţele ştiinţei conducerii s-au schimbat radical.

Bibliotecile au adoptat şi adaptat multe principii de management din sfera afacerilor, industriei şi guvernării. Uneori ele au fost nevoite să procedeze astfel, din pricina că fac parte dintr-o structură guvernamentală. În alte cazuri s-a optat pentru adoptarea acestor principii care au făcut ca alte organizaţii să devină eficiente şi să desfăşoare o activitate încununată de succes.

O bibliotecă poate fi considerată drept o afacere care trebuie condusă eficient şi bine.

Este o diferenţă capitală între o bibliotecă şi o întreprindere comercială. Vînzătorul încearcă să-l determine pe cumpărător să achiziţioneze şi să reţină marfa. Biblioteca încearcă să-l facă pe client să împrumute şi să returneze marfa. Sub alte aspecte însă, bibliotecile şi firmele de afaceri sînt foarte asemănătoare. Amîndouă îşi desfăşoară activitatea pentru a fi pe placul clientului, beneficiarului, pentru a oferi angajatului senzaţia de bunăstare şi stimă, pentru a menţine un mediu atrăgător şi sigur cît şi pentru a asigura salarii şi metode de remunerare cît mai consistente şi eficiente.

Imaginea cu care se prezintă biblioteca în faţa clientelei sale este extrem de importantă. O bibliotecă în dezordine, neatrăgătoare, cu rafturi de cărţi şi periodice şi alte materiale lăsate la voia întîmplării îi face pe beneficiari să creadă că întreaga activitate este dezordonată şi ineficientă. Dacă bibliotecile vor trebui să intre în competiţie cu celelalte instituţii ce apar în societatea contemporană, ele trebuie să-şi îmbunătăţească imaginea, modul de a lucra efectiv, cît şi eficienţa.

Aşadar, în ce constă ştiinţa conducerii? Ştim că ştiinţa conducerii a constituit o preocupare de a organiza societatea de-a lungul istoriei civilizaţiei, cu toate că studierea sistematică a acesteia este reprezentată de o ramură a ştiinţelor sociale, destul de recent apărută.

O definiţie utilă este aceea că managementul este o suită de procedee sau funcţiuni care, atunci cînd se desfăşoară aşa cum trebuie, conduc la o organizare efectivă şi eficientă.

Unele dintre cele mai importante principii şi practici ale managementului în afaceri au fost preluate de la organizaţiile militare. Principiile unităţii de comandă, cel al consultanţilor şi cel al diviziunii muncii, au evoluat cu toatele din disciplina militară străveche, care ajunge pînă în timpul lui Alexandru cel Mare.

Dezvoltarea tehnologiei în timpul revoluţiei industriale a generat în fabrici un sistem care i-a plasat pe muncitori în centrul preocupărilor, relaţiile muncitorilor între ei devenind însemnate.

Multe concepte ale managementului încep să se contureze în perioada dezvoltării efective şi eficiente a ştiinţei conducerii şi controlului organizaţiilor nou apărute.

Trei dintre aceste concepte stau la baza managementului contemporan. Acestea sînt:

A) Managementul ştiinţific (Taylor, Fayol)

B) Evoluţia relaţiilor umane (Follet, Mayo)

C) Teoria sistemelor

În cele ce urmează le voi prezenta pe scurt pe fiecare dintre ele.

A) Managementul ştiinţific

Termenul de „management ştiinţific" a apărut în 1910. Această teorie porneşte de la presupoziţia că muncitorii, la nivel operaţional, sînt motivaţi din punct de vedere economic şi că se vor strădui din răsputeri, dacă vor fi recompensaţi băneşte. Accentul se pune pe ideea de maximum de productivitate şi minimum de efort. În Statele Unite ale Americii opera lui Frederick Winslow Taylor este cea mai reprezentativă pentru această teorie. Taylor a expus cîteva principii de bază:

1) Punerea laolaltă a tuturor cunoştinţelor tradiţionale şi clasificarea, sistematizarea lor în vederea elaborării unor reguli, legi şi formule pentru a-i ajuta pe muncitori în activitatea lor de zi cu zi.

2) Susţinerea promovării unei ştiinţe pentru fiecare document din activitatea omului în vederea înlocuirii regulii „indicaţiilor date cu degetul".

3) Selectarea şi apoi pregătirea, învăţarea şi stimularea muncitorului în mod ştiinţific.

4) Colaborarea cu muncitorii pentru a fi siguri că munca se desfăşoară în concordanţă cu principii ştiinţifice moderne.

5) Asigurarea unei diviziuni a muncii echitabile şi responsabilităţii ce revine muncitorilor şi cadrelor de conducere; cu alte cuvinte, cadrele de conducere să ducă la îndeplinire activitatea pentru care sînt pregătite şi la fel şi muncitorii.

Eficienţa este tema centrală a scrierilor lui Taylor. El era preocupat să afle cum pot fi făcuţi muncitorii să muncească mai mult, deoarece, aceştia, în opinia sa, „sînt leneşi prin natura lor"; a constatat că la această atitudine a muncitorilor contribuia o conducere deficitară.

El a remarcat că atunci cînd un om plin de energie crează timp de cîteva zile alături de unul leneş, logica situaţiei rămîne fără răspuns. Individul energic va spune: „De ce m-aş zdrobi muncind cînd colegul meu cel leneş cîştigă tot atît ca şi mine şi munceşte numai pe jumătate?". Taylor a propus folosirea metodelor de cercetare ştiinţifică în vederea aflării celei mai bune modalităţi de a practica o meserie.

O critică adusă aplicării conducerii ştiinţifice este că ea a supraevaluat productivitatea şi a subestimat natura umană. În cele din urmă, Taylor a ajuns să considere omul şi maşina nu reciproc adaptabile, ci mai degrabă, pe om funcţionînd ca un auxiliar al maşinii industriale.

O altă mişcare a început să ia amploare în Franţa, cam în aceeaşi perioadă cu experimentele lui Taylor.

Aşa cum Taylor este considerat părintele şcolii de management ştiinţific, Henri Fayol este considerat părintele a ceea ce a devenit cunoscut drept şcoala „clasică" sau „tradiţionalistă". Această teorie analiza ansamblul organizării în vederea conturării unei structuri ideale. Fayol s-a concentrat asupra rolului pe care-l joacă un conducător în calitate de planificator, organizator şi controlor. El era de părere că managerii au nevoie de nişte principii şi linii generale fundamentale pe baza cărora să acţioneze şi el a evidenţiat nevoia de a se învăţa administraţia la toate nivelurile.

Ca şi Taylor, Fayol a considerat că muncitorii (1) sînt leneşi prin natura lor; (2) rezistă mai mult la muncă efectivă atunci cînd lucrează în grupuri; (3) trebuie să fie supuşi unei discipline de fier, (4) pot fi cel mai bine motivaţi prin acordarea de salarii mai mari, stimulatoare, (5) pot produce mult mai bine cînd sînt instruiţi adecvat, şi (6) diferă considerabil în funcţie de capacităţi şi abilităţi înnăscute.

Dar, spre deosebire de Taylor, Fayol a fost mai preocupat de relaţiile interumane şi de definirea activităţii conducătorilor.

Taylor şi Fayol pot fi consideraţi drept fondatorii teoriei managementului. Multe instituţii, inclusiv bibliotecile, sînt încă în mare măsură tributare teoriilor clasice ce stau la baza organizării activităţii lor.

Cea mai însemnată critică formulată la adresa acestor şcoli de management constă în aceea că ele acordă o atenţie exagerată aspectelor formale ale organizării şi neglijează complet efectele personalităţii indivizilor, a grupărilor neoficiale, conflictelor intra-organizaţionale şi procesului de luare a deciziilor la nivelul structurilor formale.

B) Evoluţia relaţiilor umane

În anii '30 s-a acordat o mai mare atenţie simţămintelor indivizilor ce lucrează în cadrul organizaţiilor. Se consideră că atîta timp cît conducerea presupune realizarea unor acţiuni prin intermediul oamenilor, studierea managementului trebuie să se axeze pe relaţiile interpersonale. Accentul cădea pe individ şi grupurile informale din cadrul organizaţiilor formale, cît şi pe integrarea oamenilor într-o atmosferă de lucru.

Sintagma „administraţie personală" a apărut tot atunci, iar eforturile din ce în ce mai mari în vederea democratizării şi participării personalului la actul de conducere s-au conturat cu pregnanţă.

În acelaşi timp s-a relevat importanţa studierii indivizilor ca fiinţe umane şi nu ca unităţi de lucru.

O preocupare deosebită o reprezintă recunoaşterea nevoilor fundamentale ale omului şi ideea că odată aceste necesităţi satisfăcute, dacă oamenii sînt încurajaţi să facă sugestii şi sesizări atunci cînd consideră că lucrurile nu merg bine, moralul va creşte dimpreună cu productivitatea.

Această teorie s-ar putea reformula în propoziţia:„o forţă de muncă mulţumită este o forţă de muncă productivă".

C) Teoria sistemelor

Începînd cu anii '50 alte discipline s-au alăturat ştiinţei conducerii: matematica, statistica şi economia. Modelele matematice contribuie la luarea deciziilor şi la conturarea perspectivelor: prin tehnicile de control se fac analize asupra costurilor şi beneficiilor, prin teoria probabilităţilor se elaborează strategii în cadrul planificării creatoare, iar cu ajutorul psihologiei şi sociologiei se studiază teoriile de organizare şi conducere, motivaţia şi comportamentul uman, relaţiile între organizaţii şi natura autorităţii.

Toate acestea conduc spre elementul comun, despre care am mai vorbit deja – luarea deciziilor. Apariţia tehnologiei i-a ajutat enorm pe cercetători în decelarea sistemelor informaţionale de management.

În cadrul teoriei sistemelor decizia se axează pe studierea procedeelor de a decide în mod raţional şi a felului în care managerii iau de fapt deciziile. Implicaţii ce decurg din aceasta sînt modelele matematice şi procesele cantitative pot servi drept fundament pentru orice management.

Mutaţia matematică, o ramură a teoriei luării deciziilor, se ocupă cu ceea ce trebuie măsurat şi de ce, în scopul de a arăta în ce măsură trebuie îmbunătăţit un sistem sau de a rezolva o problemă.

În concluzie, aplicarea managementului ştiinţific în organizare reprezintă analizarea activităţilor ce trebuie organizate în vederea atingerii obiectivelor, teoria relaţiilor umane, presupune studierea motivaţiei şi comportamentului indivizilor; iar teoria sistemelor se concentrează asupra deciziilor ce trebuie luate în vederea atingerii obiectivelor.

În cele din urmă, toate acestea se întreprind şi oferă o imagine de ansamblu a ceea ce este managementul. Toate îşi au o latură a lor forte şi una slabă. Le putem întîlni pe cele bune şi pe cele rele în activităţile de bibliotecă.

Există funcţii comune tuturor managerilor: planificarea, organizarea, problemele legate de personal, de conducere, de control. Este important să nu uităm faptul că toate acestea se pun în aplicare simultan şi conjugat. Există, de asemenea, şi multe suprapuneri între aceste funcţii.

Nici un director nu intră în biroul său luni dimineaţa şi spune: „Săptămîna asta am de gînd să conduc". Pe parcursul zilei de lucru, directorilor le este imposibil să detaşeze diferitele funcţii, deoarece ele se întrepătrund.

Voi prezenta în continuare cele cinci funcţii ale directorului:

1) Planificarea

Planificarea este funcţia fundamentală. Planificarea nu este un proces analitic ce presupune o evaluare a viitorului, determinarea obiectivelor dorite în contextul acestui viitor, depăşirea unor evoluţii alternative ale acţiunii ce trebuie să ducă la îndeplinirea obiectivelor şi alegerea uneia sau mai multora dintre căile de evoluţie în cadrul unor mai multe alternative.

Planificarea este procesul prin care organizaţia ajunge din stadiul în care se află la acela pe care şi-l doreşte, într-o perioadă de timp dată, plasîndu-se pe o cale de evoluţie dinainte stabilită.

În acelaşi timp, planificarea înseamnă mult mai mult decît stabilirea obiectivelor şi a programelor. Ea reprezintă ceea ce trebuie făcut, cum

trebuie făcut, cînd trebuie făcut şi cine s-o facă.

Din păcate, multe biblioteci desconsideră planificarea, concentrîndu-se asupra activităţilor şi problemelor zilnice. Aceasta se datorează faptului că planificarea este extrem de dificilă, un proces ce necesită mult timp, care este îngreunat şi de lipsa posibilităţilor de a prezice viitorul.

Mulţi directori neglijează planificarea propriu-zisă. Prea mulţi directori de biblioteci au încă tendinţa de a acorda o importanţă exagerată operaţiunilor curente în detrimentul planificării. Această rezistenţă opusă planificării sistematice şi multilaterale se explică adesea prin remarci de tipul: „Nu avem timp să ne dedicăm planificării, deoarece sîntem prea ocupaţi cu ceea ce se petrece acum".

Dar aceasta înseamnă de fapt o conducere slabă a bibliotecii. Bibliotecile se află acum în stadiul în care se impune cu necesitate o planificare pe termen îndelungat a activităţilor lor.

Este important ca fiecare dintre noi să cunoaştem exact scopul planificării, rezultatele scontate, cît şi rolul fiecărui individ pe parcursul întregului proces. Toată organizaţia va fi informată în legătură cu planurile ce se elaborează. Este deosebit de important ca un director să aibă în permanenţă în vedere că întreg colectivul său reprezintă o echipă ce lucrează împreună.

În momentul în care se pune în practică această implicare a colectivului, aceasta va duce la o mare realizare. Se impune crearea unui climat organizatoric adecvat pentru a încuraja accesul procesului de planificare înainte ca acesta să demareze. Dacă personalul bibliotecii este de comun acord în acest stadiu primar, atunci este absolut normal să ne aşteptăm ca planul scris să servească în permanenţă drept ghid tuturor membrilor organizaţiei.

Acest proces de planificare implică acţiunea conjugată a instituţiei ca un tot. Membrii instituţiei trebuie să evalueze şi să formuleze obiectivele şi să progreseze pentru a le atinge. Planificarea trebuie să reprezinte un element constitutiv al activităţii de zi cu zi a unei biblioteci. Aceasta nu este un procedeu pe care directorul îl pune în aplicare din cînd în cînd atunci cînd consideră că a sosit momentul.

Fără o planificare zilnică deciziile se constituie în nişte opţiuni ad-hoc, activităţile se vor desfăşura la întîmplare, iar confuzia şi haosul vor domina.

2) Organizarea

După ce se termină procesul de planificare, scopurile şi obiectivele clar definite stau înaintea activităţii bibliotecii. În acest moment directorul poate trece la funcţia de organizare. Organizarea presupune:

a) Determinarea activităţilor specifice necesare ducerii la îndeplinire a obiectivelor planificate.

b) Gruparea activităţilor dintr-un cadru sau o structură logică.

c) Repartizarea acestor activităţi anumitor servicii sau persoane.

d) Elaborarea unei modalităţi de conjugare a eforturilor indivizilor şi grupurilor.

Organizarea poate fi asemănată cu un pod ce leagă obiectivele din cadrul planificării cu mijloacele prin care aceste obiective sînt duse la îndeplinire.

Acestea reprezintă două concepte cheie în organizare: specializarea şi conjugarea. Orice activitate umană — de la olărit pînă la primii paşi ai omului pe Lună — generează două exigenţe fundamental opuse una alteia:

diviziunea muncii în mai multe sarcini ce urmează a fi duse la îndeplinire;

conjugarea acestor sarcini asigură îndeplinirea activităţii.

Structura unei organizaţii poate fi definită în termeni simpli, ca fiind suma totală a modalităţilor în care munca se divide în sarcini distincte, iar apoi asigură îndeplinirea acestora prin conlucrare.

Fiecare organizaţie trebuie să decidă cum doreşte să-şi împartă sarcinile şi să le facă specifice, să le specializeze. Această specialitate, subunităţile, organizaţia trebuie să decidă cum să integreze toate aceste părţi specializate pentru a crea un produs sau serviciu unitar. Acest din urmă scop este asigurat prin procesul de coordonare sau organizare.

Peter Drucker, un expert american în probleme de management a sintetizat cu acurateţe acest aspect. El a scris:„ Testul pe care îl are de trecut o afacere sănătoasă nu este frumuseţea, claritatea sau perfecţiunea structurii sale organizatorice. Acesta constituie performanţa oamenilor."

3) Problemele de personal

Oamenii reprezintă cheia funcţionării efective a oricărei biblioteci. O bibliotecă poate avea o excelentă colecţie de cărţi şi o clădire minunată, dar dacă nu dispune de personal bine pregătit, competent, clienţii ce folosesc biblioteca nu vor fi serviţi eficient.

Una dintre cele mai critice funcţii ale unui director este să asigure şi să coordoneze resursele umane ale unei organizaţii. Dintre toate sarcinile ce revin unui conducător, aceea de a ghida latura umană este definitorie şi cea mai importantă, deoarece totul depinde de cît de bine este asigurat acest aspect.

Problemele de personal includ recrutarea, selectarea, pregătirea, evaluarea, remunerarea şi perfecţionarea salariaţilor.

Conducerea resurselor umane este deosebit de importantă în biblioteci, deoarece acestea sînt organizaţii de lucru intensiv. În majoritatea bibliotecilor americane, aproximativ 60 % din buget este destinat salariilor. A conduce oameni este cu mult mai greu decît a conduce obiecte neînsufleţite. Majoritatea directorilor de biblioteci cu îndelungată experienţă afirmă că majoritatea problemelor de conducere cu care sînt confruntaţi sînt în mare măsură legate de personal. A avea de-a face efectiv cu salariaţii este un proces fără sfîrşit întîlnit la toate nivelurile activităţii manageriale şi în toate tipurile de biblioteci.

4) Probleme de conducere

O definiţie obişnuită a managementului este „realizarea activităţii cu ajutorul oamenilor". Conducerea este funcţia managerială ce dă posibilitatea directorilor să asigure realizarea activităţii cu ajutorul oamenilor, atît separat cît şi în grupuri. Conducerea este legată de probleme de personal, întrucît fiecare dintre aceste funcţii implică şi pe angajaţii bibliotecii, însă cele două funcţii sînt distincte deoarece ele vizează aspecte diferite ale colaborării cu oamenii şi se adresează unor necesităţi organizatoriale

diferite.

După cum am mai spus, problemele de personal vizează asigurarea şi menţinerea resurselor umane ale organizaţiei. Conducerea se ocupă de îndrumarea şi motivaţia acestor resurse umane. Conducerea se bazează pe probleme de personal în măsura în care preia resursele umane dintr-o organizaţie, le ghidează şi le coordonează în vederea îndeplinirii obiectivelor pe care şi le-a propus organizaţia.

Conducerea este o funcţie complexă, deoarece ea are nevoie de directori ce înţeleg factorul uman din cadrul organizaţiei. Pentru a fi eficienţi în conducere, directorii trebuie să ştie că recompensele îi motivează cel mai eficient pe indivizi, iar ei trebuie să ştie ce modalităţi de conducere trebuie să adopte într-o situaţie dată. Ei trebuie să înţeleagă, de asemenea, importanţa comunicării în cadrul organizaţiei. În majoritatea bibliotecilor managementul se regăseşte la 3 niveluri:

Conducerea superioară, care îi include pe directorul general şi pe adjuncţii acestuia.

Conducerea de mijloc care se ocupă de servicii; şi la nivelul inferior: supraveghetorii care îi îndrumă pe lucrătorii individuali.

Înainte de a conduce, managerii trebuie să înţeleagă cît se poate de clar tot ce se referă la factorul uman dintr-o organizaţie. De pildă: ce îi face pe lucrători să acţioneze într-un anumit fel? Care sînt nevoile lucrătorilor? Cum să-i faci pe lucrători să fie mai productivi?

Din pricina că actul conducerii este complex şi cu multiple aspecte, managerii îl consideră adesea drept funcţia cea mai pretenţioasă şi importantă. Nevoia managerilor de a se remarca în actul de conducere a devenit din ce în ce mai pregnantă pe măsură ce organizaţiile s-au amplificat, pe măsura ce schimbările din jur sînt tot mai evidente şi pe măsură ce exigenţele angajaţilor cu privire la remuneraţia lor au crescut.

5) Problema de control

Noţiunea de control este evidentă în toate categoriile de biblioteci, prin intermediul tuturor organismelor guvernamentale. În bibliotecile universitare americane controlul este exercitat prin grupuri permanente, cum ar fi membrii consiliului de administraţie, rectorul sau preşedintele şi, într-o mai mică măsură, de facultate, prin comitetul bibliotecii facultăţii şi de către studenţi prin intermediul comitetului de bibliotecă.

Elementele de control în România ar fi Ministerul Învăţămîntului şi Ministerul Culturii. Bibliotecile publice americane şi bibliotecile şcolare sînt controlate de primari sau de director, de consiliul primăriei, de comitetul cu probleme de învăţămînt la nivelul oraşului sau de comitetele şcolare. Toţi aceştia sînt agenţi de control în raport cu biblioteca din pricina responsabilităţilor ce le revin din punct de vedere instituţional şi financiar.

Asociaţia Bibliotecilor Americane îşi exercită influenţa atît prin stabilirea de standarde pentru diverse tipuri de biblioteci şi servicii de bibliotecă, cît şi prin comitetul de acreditare, căruia îi revine sarcina de a stabili standarde pentru învăţămîntul biblioteconomic.

Controalele, indiferent la ce nivel se exercită şi indiferent ce vizează presupun 3 stadii fundamentale: stabilirea standardelor, estimarea realizărilor, pornind de la standarde, şi corectarea neajunsurilor.

După cum am mai subliniat, procesul de conducere este complex şi cu multiple faţete. Este complex deoarece se ocupă de toate activităţile dificile cît şi de relaţiile interumane. Oamenii nu sînt toţi la fel, au pregătiri, preocupări, abilităţi, ambiţii şi dorinţe diferite. Managerul trebuie să ştie să se poarte cu dibăcie cu toţi subordonaţii săi, să fie amabil şi un bun profesionist — pentru a stimula corectitudinea angajaţilor faţă de organizaţie şi de sine însuşi; să-i susţină pe subordonaţi, să-i investească cu responsabilităţi, să încurajeze participarea la actul de conducere şi la luarea deciziilor, să prezinte biblioteca superiorilor săi în aşa fel încît aceasta să ajungă înfloritoare.

Prezentare şi traducere
Hermina ANGHELESCU

Biblioteca Naţională a României

LA BIBLIOGRAPHIE NATIONALE AUJOURD'HUI, MEMOIRE NATIONALE DEMAIN: PROBLEMES ET PROPOSITIONS

„La bibliographie nationale, en tant que collection de notices de l'industrie éditoriale d'un pays, deviendra, au cours du temps, importante comme histoire et comme archive. Elle reflètera les tendances changeantes des intérêts culturels et littéraires, les progrès dans le développement scientifique et économique, les préoccupations du public au sujet d'une question sociale particulière. Sur certains sujets, en effet, les notices d'une bibliographie nationale peuvent constituer une preuve évidente pour tester la réussite d'une politique gouvernamentale: par exemple, par le nombre croissant de publications dans des langues nationales, ou sur le contrôle des nuisances ou la préservation de l'environnement".[1]

En accord avec les recommandations émanant du Congrès international sur les bibliographies nationales (Paris, 1977), les pays du monde entier devraient établir une agence nationale qui aurait la responsabilité de

– collecter et préserver la production publiée de ce pays,

– produire des notices, complètes et faisant autorité, de ces publications,

– recevoir des exemplaires de ces publications selon la législation du dépôt légal,

– et publier une bibliographie nationale de façon opportune.[2]

Suivre ces recommandations pratiques et sélectionnées devrait permettre de réussir l'enregistrement de l'éritage culturel, politique, social, historique et scientifique d'une nation de sorte qu'il puisse être remémoré dans les années futures. Comme le dit Mme Beaudiquez: la bibliographie qui en résulterait serait un témoin de la mémoire nationale.

De nombreux pays dans le monde ont réussi à établir une agence bibliographique nationale, incorporant ces recommandations dans leurs réseaux bibliographiques nationaux, et établissant des bibliographies nationales couronnées de succès qui reflètent la production publiée de ce pays. Les ouvrages sont déposés, par les éditeurs, à l'agence nationale en application de la législation sur le dépôt légal; des notices descriptives complètes sont créées par le personnel de la bibliothèque nationale; et la bibliographie nationale est distribuée d'une manière assez régulière et opportune.

Dans les pays qui réussissent à satisfaire ces recommandations, un registre des auteurs et de leurs publications, et de ce qui a été publié dans divers formats est conservé et devient une partie de l'héritage bibliographique du pays et de son histoire. Les sujets sociaux, économiques, politiques, historiques, scientifiques et culturels sur lesquels on a écrit pendant une période particulière rendent bien les caractéristiques du pays. On prend une „photographie" de l'adresse bibliographique. A quelque temps de là, la photographie bibliographique ou notice pourra être consultée par un bibliothécaire ou un chercheur, et par ce rappel de la notice bibliographique, „un témoin" d'une mémoire nationale sera établi. Une étape supplémentaire de la récupération de la mémoire est réalisée lorsque le lecteur consulte réellement les ouvrages eux-mêmes. La notice bibliographique sert alors de rappel et réveille la mémoire nationale.

Des événements qui ont lieu et qui ont un impact sur une nation devraient trouver leur place dans la production imprimée nationale; de cette façon, l'histoire peut être enregistrée, rappelée à la mémoire et remémorée. La chute du Mur de Berlin, la Première Guerre mondiale, l'exploration de l'espace, les règnes des différents dirigeants, les coups d'Etat, les famines et désastres naturels, les sujets relatifs à la santé, les decouvertes scientifiques et leur documentation devraient tous être conservés comme éléments d'une bibliographie nationale et pouvoir être retrouvés. Les événements devraient pouvoir avoir un impact sur la production de la bibliographie nationale d'un pays, et s'y refléter.

I. DIFFICULTES CROISSANTES DES BIBLIOGRAPHIES NATIONALES, OU, „PERTES DE MEMOIRE"

Dans les meilleures circonstances, il y a des pertes de mémoire; dans certains cas, il peut même y avoir amnésie totale! Alors apparaissent des problèmes qui sont réels et qui affectent la conservation de la mémoire de la nation.

La frustration vient de ce que ces problèmes ne sont pas nouveaux.Ils existent depuis longtemps et dans certains pays, ils semblent insurmontables, agissant comme de très réelles obstructions à la mémoire. Les conséquences de ces problèmes m'ont découragée personnellement, à la fois lorsque j'ai essayé de localiser et d'utiliser les derniers numéros des bibliographies nationales au cours des recherches pour mon livre sur les bibliographies nationales courantes, publié en 1986, et

lorsque, récemment, j'ai édité et revisé la section sur la bibliographie nationale dans le supplément en préparation du *Guide to Reference Books* („Guide des ouvrages de référence") de l'American Library Association. Maintes et maintes fois, dans des conversations avec des spécialistes du sujet, et dans des lettres de bibliothécaires venant de pays du monde entier, les mêmes problèmes sont réitérés.Permettez-moi de faire une liste de quelques exemples.

1. Etablir un réseau de dépot légal efficace.

Avoir une loi de dépot légal n'assure pas de son application. Une telle loi doit être connue et appliquée par les éditeurs et les imprimeurs.Elle doit avoir une clause d'application effective. La loi doit être mise à jour afin de s'appliquer non seulement aux matériaux imprimés, mais aussi prendre en compte les nouveaux formats et la nouvelle technologie – non seulement les microfilms et les phonodisques, mais aussi, dans certains pays, les produits CD-ROM, les disques de tous types, et les bandes, en particulier si ces variantes de documents imprimés sont les seules formes sous lesquelles l'information est publiée.

Quand la loi n'est pas observée, cela signifie que le travail du bibliothécaire est celui d'un détective – aller chez les libraires, les éditeurs, écouter la radio, avoir des contacts personnels avec les auteurs – pour découvrir et récupérer des documents qui devraient être conservés comme partie de la bibliographie nationale. Cependant, dans certains pays, le coût du transport du personnel vers les destinations concernées, ne permet pas de récupérer les ressources fugitives (Zambie, Gambie).

2. Financer la production et l'utilisation d'une bibliographie nationale.

Les ressources financières ne sont pas toujours disponibles pour couvrir l'achat de fournitures d'impression telles que papier, encre, et plaques; l'électricité; et aussi les frais de port pour distribuer la bibliographie nationale une fois qu'elle a été imprimée. Même l'acquisition, dans certaines bibliothèques, d'équipements comme des lecteurs de microfiches pour lire des documents en format microfiche, est un problème qui est mentionné au Sénégal.

3. Former et conserver un personnel qualifié.

Il peut être difficile de trouver et de conserver un personnel qualifié et formé qui puisse aider à enregistrer l'information bibliographique avec efficience, permettant ainsi de créer et de produire la bibliographie nationale. Une formation supplémentaire et des emplois plus lucratifs attirent les bibliothécaires ailleurs – très souvent hors du pays. Madagascar et la Gambie ont mentionné ceci comme étant un problème pour elles.

4. La marginalisation des bibliographies nationales.

Si un pays a une économie dans le marasme ou des troubles politiques, on produit moins de documents, et la bibliographie nationale, naturellment, a une priorité moindre dans des situations où la vie est menacée. D'une certaine manière, on pourrait dire que ce fait de ne pas faire d'enregistrement est une attestation en soi. La récente guerre du Moyen Orient a directement affecté les bibliothèques du Koweit, et dans ce pays, il n'y a pas de bibliographie nationale qui avait conservé la mémoire nationale et qui aurait pu aider à la rappeler. Les famines et autres désastres nationaux telles les tragédies récentes au Bangladesh ont affecté la collecte des documents pour la bibliographie nationale; ceci à son tour, affecte directement, pour le futur, l'action de collecter à nouveau et de rappeler l'information.

5. Inaccessibilité croissante des bibliographies nationales.

L'accessibilité à la bibliographie nationale d'un pays peut être un problème pour les bibliothèques d'autres pays. De médiocres systèmes postaux, et des fonds insuffisants pour les envois postaux, de médiocres communications, de petits tirages à la fois des titres mentionnés dans une bibliographie nationale et de la bibliographie nationale elle-même, sont quelques-uns de ces problèmes.

6. Productions retardées et limitées.

Pour beaucoup de pays, publier et distribuer régulièrement des bibliographies nationales demeure un problème décourageant qui doit être réglé par une solution pratique. En particulier, dans les pays du Tiers Monde, de petits tirages signifient que, au moment ou l'information est enregistrée et distribuée dans les bibliographies nationales, les documents mentionnés sont épuisés.

7. Ecart technologique entre pays riches et pays pauvres.

Les pays deviennent plus eficaces dans l'enregistrement de l'information, et ceci a signifié, dans de nombreux cas, le passage du document écrit à des produits automatisés tels que CD-ROM, bandes magnétiques, bases de données électroniques, ou microfiches. Quand des pays ont fait tous leurs efforts pour produire seulement un produit papier, un produit automatisé, souvent le seul format disponible, sert seulement à accroître l'écart d'information. A une Conférence de l'IFLA, il y a quelques années, Poori Sultani, d'Iran, a souligné combien il est important de conserver la bibliographie nationale imprimée disponible dans des pays qui n'ont pas un accès direct à l'automatisation. La Bibliothèque Nationale d'Iran, à cette époque, faisait tous ses efforts pour que sa propre bibliographie imprimée devienne

courante.Non seulement cet écart technologique affecte la disponibilité de l'information (contrôle bibliographique universel); il affecte aussi la mémoire nationale en tant que telle. La posibilité de partager des bibliographies nationales est un facteur important pour accroître la capacité de partager la mémoire nationale dans le monde entier. Comme résultat, on peut déterminer le nombre des ouvrages d'auteurs originaires d'un pays, qui ont été traduits et publiés, par exemple, dans des pays autres que les leurs.

Chacun des problèmes mentionnés ci-dessus pourrait être divisé en de nombreuses sous-catégories. Bien que les pays du Tiers Monde soient ceux qui sont le plus directement et le plus fréquemment touchés, ils ne sont en aucune façon les seuls. Si un volume d'une bibliographie nationale n'est pas imprimé, par exemple pendant la transition vers des procédures automatisées (Portugal, Italie), il est difficile de publier les volumes qui ont manqué et de continuer aussi le travail courant. En Suède, on a noté que, dans les années 1970, quand les règles de catalogage ont été changées, le nombre des titres mentionnés dans la bibliographie nationale a été réduit de moitié (1974 – plus de 10 000; 1978 – 5 339). Ceci ne donne pas une image appropriée des activités éditoriales pendant cette période, mais reflète la productivité du personnel alors qu'il se mettait aux nouvelles normes[3]. Il est difficile de récupérer la mémoire „perdue".

Un des signes les plus encourageants des 20 dernières années est que la plus grande activité dans la bibliographie nationale s'est manifestée dans les pays du Tiers Monde. Il y a un désir évident dans ces pays et dans d'autres de créer un témoin d'une mémoire nationale et, pour le faire, de suivre des normes internationales. Par des efforts de co-opération internationaux et nationaux, la collecte des documents pour une bibliographie nationale va aider à rappeler, dans le futur, des événements et des situations, et créer ainsi une mémoire nationale. Bien que quelques uns de ces débuts aient été hésitants et ne puissent pas maintenir le courant, dans les dernières 10-15 années, des bibliographies nouvelles ou ressuscitées sont apparues dans plus d'une douzaine de pays.

II. STRATEGIES POUR UNE RENAISSANCE OU „RE-MISE EN MEMOIRE"

Quelles sont les quelques solutions ou stratégies positives pour améliorer la production et la distribution régulière de la bibliographie nationale? Il y a quelques initiatives créatrices et des exemples qui sont des exemples encourageants.

1. Un catalogage en co-opération et des centres régionaux de collecte aident à surmonter les arriérés supplémentaires et à les réduire. Un exemple récent est, en Grande-Bretagne, le Projet de catalogage partagé et de catalogage en co-opération. Dans ce projet pilote, cinq bibliothèques de dépot se sont réparties des responsabilités pour la collecte et le catalogage par discipline, y compris les documents spécialisés régionaux. Ce projet en est encore à ses débuts; on peut seulement espérer qu'il sera efficace pour alléger de grands arriérés et prouvera qu'il est un apport positif pour la bibliographie nationale de Grande-Bretagne. Les responsabilités, dans une région où des contacts sont établis, devraient contribuer à la réduction d'une partie de la „mémoire sélective" dans la collecte des documents un peu éloignés.

Bien que le *National Union Catalog* de la Bibliothèque du Congrès ne soit pas une bibliographie nationale oficielle telle qu'elle est définie par le Congrès international des bibliographies nationales, le *NUC* a aussi des accords de catalogage partagé avec les bibliothèques participantes. Ceci aide à combler les vides et à renforcer l'utilité du *NUC* non seulement pour les bibliothèques nationales mais aussi pour la communauté internationale des bibliothèques. La collecte et le catalogage en co-opération répartissent les responsabilités. On peut ajouter à ceci que, sous peu, la bibliothèque du Congres va modifier le domaine du *NUC*, pour inclure seulement les titres qui ne sont pas dans les bases OCLC et RLIN.

La Tchécoslovaquie a deux bibliothèques nationales et deux bibliographies nationales -- une chargée des Slovaques, l'autre des Tchèques. Chacune a un objectif et collecte de façon cohérente. Bien sûr, seci est une situation nationale unique, mais nous pourrons voir de plus en plus ce type d'organisation à mesure que le nationalisme ethnique augmente, par exemple, en Yougoslavie et en URSS.

2. Les bibliothèques nationales devraient avoir comme objectif d'éduquer les éditeurs au programme de bibliographie nationale

Ceci impliquerait une certaine créativité basée sur la situation nationale. Un soutien de type organisation internationale sera nécessaire. Deux suggestions spécifiques, parmi les nombreuses qu'on pourrait proposer, devraient améliorer l'enregistrement national des documents.

(1) Améliorer les normes de publication. L'information bibliographique devrait être explicite et donnée sur la page de titre. Les publications devraient être imprimées sur du papier de qualité durable (pour l'intérêt de la conservation).

(2) Souligner, fixer, et renforcer l'importance du systeme de dépôt légal. Ceci, dans certains cas, pourrait exiger une révision des lois de dépot légal pour réduire le nombre d'exemplaires nécessaires pour ce dépôt légal. Ceci signifie aussi qu'on aurait un moyen efficace de renforcer la loi du dépôt légal. Cette information doit être communiquée directement aux éditeurs.

3. Une action globale est nécessaire

L'UNESCO et les autres organisations internationales devraient être encouragées à continuer le soutien financier important de projets pilotes pour aider à établir et à améliorer une bibliographie nationale. Un bon exemple est le programme de l'UNESCO pour former les bibliothécaires à utiliser un logiciel qui est gratuit pour des institutions autorisées, à but non lucratif, afin d'aider la bibliothèque nationale à produire une bibliographie nationale en utilisant l'automatisation.

Il y aurait une autre stratégie qui pourrait être un nouveau programme faisant intervenir l'IFLA et les bibliothèques nationales. Ce programme encourageraient d'abord les bibliothèques du monde entier à donner (ou à réserver) un petit pourcentage de leur budget (1/10 de 1% annuellemnet) qui serait combiné avec des fonds et des aides de l'UNESCO et de Communautés Européennes (par exemple) dans le but d'établir des procédures d'automatisation dans les pays du Tiers Monde et de fournir des prêts pour les documents et la distribution. Un tel programme irait au-delà d'un simple support financier. Ces fonds pourraient aussi être utilisés pour parrainer quelques „chercheurs en bibliothèque" de pays qui ont des bibliographies nationales bien établies afin qu'ils puissent faire des séjours de un à six mois et fournir ainsi une assistance technique et un soutien en personnel. Ceci pourrait être fait sur le modele du ALA /USIA Library/ Book Fellows Program.

Enfin,des fonds pourraient être débloqués pour fournir un soutien continu à des ateliers ou „équipes de bibliographie nationale" dans des pays rencontrant de graves difficultés, afin de les aider à établir des services de bibliographie viables et a renforcer la formation en bibliothéconomie. Un nom possible pour ceci pourrait être Programme BNP (Programme de bibliographie nationale partagée = National Bibliography Cooperative program – NBC program). La technologie, bien que responsable en partie de l'élargissement de l'écart d'information entre les pays qui possedent cette technologie et ceux qui n'ent ont pas, pourrait devenir un élément de solution pour une information plus opportune.

4. Il est temps de convoquer une Seconde Conférence Internationale sur les Bibliographies Nationales, en 1997 – vingt ans après la conférence de Paris. De nouveaux guides devraient être publiés afin de nous faire dépasser les problèmes persistants, aborder les nouveaux formats, et établir un nouveau programme pour le vingt-et-unième siècle.

Conclusion

Les problèmes qui bloquent l'enregistrement efficace de la mémoire nationale et son utilisation comme témoin n'ont pas disparu. Ils sont toujours réels (peut-être même en augmentation) et ils affectent notre capacité de nous rappeler et de nous remémorer nos histoires. Nous devons apprendre comment aller au-delà des bloquages et communiquer efficacement la vie et la culture nationales sur une échelle globale.

Dans beaucoup de pays, il est temps de penser non seulement à la bibliographie imprimée, mais aussi à tous les produits de l'automatisation. La bibliographie nationale s'est transformée en services bibliographiques nationaux. Il faut rendre accessibles les biliographies nationales et les services bibliographiques nationaux afin que les chercheurs puissent regarder la „photographie" des productions nationales imprimées qui a été prise. Une co-opération mondiale, à la fois technique et financière, est indispensable pour établir le réseau nécessaire pour arriver au contrôle bibliographique universel et préserver une mémoire nationale collective. Sans cette co-opération, les bibliographies nationales elles-mêmes, pour de nombreux pays, peuvent n'être qu'une mémoire nationale.

NOTES

1. „The national bibliography: objectives" (= la bibliographie nationale: ses objectifs). The National Bibliography: Present Role and Future Development (= la Bibliographie nationale, rôle présent et développements futurs). (ICBN, Paris, 1977; Conf.paper 401/col.6); p.8.

2. Extrait de: „Recommandations", The National Bibliography, pp.75-76, et „The National Bibliography: the draft of an international framework"(= la bibliographie nationale, projet pour un schéma international), The National Bibliography, pp.79-82.

3. Gunilla Larsson: „The Swedish National Bibliography: a survey"(= la Bibliographie nationale suédoise: étude), p.3.

Barbara L. BELL
The College of Wooster,
Ohio, U.S.A.

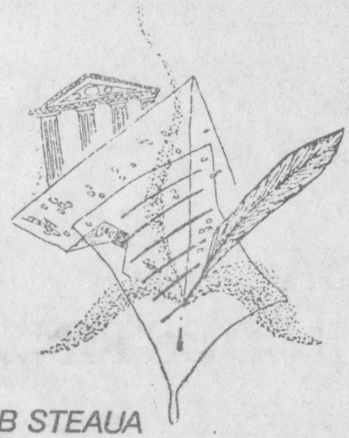

SUB STEAUA LUI LUCIAN BLAGA

Adevărurile mari sunt poate că așa de aproape și de imediate, încît numai de aceea nu le găsim, fiindcă le căutăm. Ar trebui numai să deschidem ochii și să le privim: dar aceasta e foarte greu.
Că adevărul poate avea și influiențe dezastruoase asupra noastră nu mărturisește împotriva valorii sale ideale, ci dovedește numai slăbiciunea noastră: suntem ca bolnavii, care nu suportă aerul aspru și curat al munților.
E poate că o datorie să vezi prezentul în culori mai negre decît e de fapt: pentru ca din această vedere să izvorască o luptă mai hotărîtă spre mai bine.
Toate faptele mari ale omenirii au purces dintr-o credință imaginară despre lume și niciodată din realitatea, așa cum ne e dată în mod imediat.
Realitatea n-a fost în stare niciodată să miște timpuri și neamuri întregi, — dar o ficțiune — da!
Cu greutatea trecutului ne-am obișnuit ca și cu greutatea atmosferei: nici n-am putea exista fără ea.

O FELICITARE ÎNTÎRZIATĂ

Doamna Tamara Isac a fost printre primii lucrători ai Bibliotecii cu care mi s-au încrucișat drumurile în procesul devenirii mele. Urmînd sfatul conducătorului științific al diplomei, o rugasem să-mi fie recenzent la lucrarea de diplomă, lucru pe care l-a acceptat cu toată amabilitatea și pentru care i-am purtat ulterior toată considerația.

A găsit un cuvînt bun pentru munca ce-am pus-o la judecata ei, după cum găsea un cuvînt de sprijin și de încurajare mai apoi, ori de cîte ori mă întîlnea pe coridoarele bibliotecii. Multe au fost sfaturile și multe au fost poveștele. Îmi persistă în memorie o convorbire ce a avut loc pe culoarele Bibliotecii ce reînvie de fiecare dată, cînd revin cu gîndul la ea. Se întorcea de la o volantă unde asistase la numirea în post a unui nou conducător din veriga superioară. Îmi vorbea cu amărăciune că nu se poate nicidecum dumeri cum pot fi numiți în asemenea posturi-cheie oameni care nu cunosc nici un cuvînt din graiul nostru. Iar între ziua aceea și primele ședințe ale cenaclului „A.Mateevici", unde a început marea bătălie pentru limbă și unde, pentru prima oară, ne-a mîngîiat privirea Tricolorul, erau încă 12 ani. Și dacă ar fi îndrăznit atunci cineva să pomenească, măcar și-n glumă, despre o revenire a scrisului nostru la alfabetul latin, ar fi fost socotit negreșit întors recent dintr-un ospiciu din preajma Chișinăului. Am înțeles mai tîrziu, că buna noastră colegă trăia cu marea durere a neamului în suflet.

Și cine știe cîte-ar fi putut să facă și cîte lucrări și bibliografii n-ar fi rămas doar un vis, dacă n-ar fi intervenit soarta cu corectivele ei și boala nu ar fi îndepărtat-o de noi, nelăsîndu-i nici o speranță pentru o eventuală revenire în mijlocul nostru.

A rămas să ne urmărească mersul de la distanță. Ne-am depărtat și noi, colegii ei de altădată, mînați de goana anilor, limitîndu-ne la rarele vești ce răzbăteau pînă la noi.

Azi, cînd mulți dintre discipolii ei ne apropiem de vîrsta pe care o avea doamna Isac cînd am cunoscut-o, constatăm, cu regret, că prea puțin am făcut pentru ea și prea repede ne-am deprins cu lipsa ei.

Ne grăbim măcar de data aceasta să fim primii și să-i transmitem prin intermediul revistei de specialitate, la care atît de mult a visat, cele mai alese urări de bine cu ocazia aniversării.

Toate florile toamnei și tomnaticele flori ale considerației noastre, doamnă Bibliograf.

VERA OSOIANU

TAMARA ISAC
O VIAȚĂ, UN DESTIN...

Tamara Isac e cunoscută ca un bibliograf erudit, propagandist activ al realizărilor ştiinţelor agricole, principială şi delicată, sensibilă şi întotdeauna gata de a-i acorda ajutor cuiva.
Cînd colegii de serviciu îşi aduc aminte de activitatea dezinteresată şi fără preget a Tamarei Isac, se uimesc cu adevărat de îmbinarea celor mai bune calităţi omeneşti cu care ea fusese înzestrată din abundenţă. Energia inepuizabilă şi capacitatea de muncă uimitoare se îmbinau cu erudiţia şi talentul organizatoric enorm...

CRÎMPEIE DIN VIAȚĂ

Tamara Isac s-a născut la 19 octombrie 1932 în familia preotului Fiodor Potîrcă şi soţici sale Sofia, în satul Criuleni din dreapta Nistrului. În familie domina o bună atmosferă morală şi spirituală – tatăl cînta la vioară, era venerată cartea, o deosebită atenţie se acorda studierii limbilor străine. Mama Tamarei, preoteasa Sofia, era o femeie frumoasă şi harnică, ea le purta de grijă copiilor.

După absolvirea şcolii primare din satul natal, Tamara intră în 1945 la Şcoala Pedagogică din Călăraşi. În 1949 intră în clasa a IX-a a şcolii medii din comuna Truşeni şi o absolveşte peste doi ani. În acelaşi an 1951, se înscrie la Facultatea de Biologie a Institutului Pedagogic din Tiraspol. După absolvirea institutului în 1955 lucrează învăţătoare de biologie şi chimie în satul Mîndreşti. În aceşti ani se căsătoreşte cu fostul coleg de clasă Sergiu Isac, băiat energic, autoritar, devotat.

La începutul anilor '60 se încheie activitatea pedagogică a Tamarei Isac şi se începe cea bibliografică. În octombrie 1960 ea devine bibliograf la Biblioteca Republicană de Stat (astăzi Biblioteca Naţională a Republicii Moldova), însuşind repede procesele activităţii bibliografice – investigarea, descrierea, adnotarea, întocmirea de lucrări bibliografice. Are cunoştinţe serioase nu numai în domeniul ştiinţelor naturii, ci şi în literatură, muzică, pedagogie, istorie, cunoaşte bine tipăriturile apărute în Basarabia.

A ocupat posturi de bibliograf superior, bibliograf-şef, şef al secţiei de bibliografie şi literatură naţională. În 1980 părăseşte Biblioteca Naţională. Plecarea de la lucru a fost cauzată de o boală foarte grea, ce i-a răpit pentru un timp îndelungat capacitatea de muncă. A plecat în floarea vîrstei, fiindu-i spulberate planurile şi ideile pe care le avea, iar bibliografia, în deosebi cea din cadrul Bibliotecii Naţionale, a avut de suferit.

„Ţin minte că Tamara Isac se bucură de un succes binemeritat nu numai la colegii de breaslă. Ea era preferată şi de mulţi cititori, care deseori i se adresau cu diverse probleme, ocolind ba chiar şi şeful de secţie. Aici vreau să vin cu o mărturisire că preferinţele nu pot fi explicate numai prin fineţea şi gingăşia bibliografului, comportarea demnă a acestuia, cu toate că şi aceste calităţi nu pot fi ignorate, ci mai mult ele, preferinţele, se motivează prin conversarea cointeresată, cu răspunsurile şi exprimările laconice, bine formulate, la obiect şi în cunoştinţă de cauză", scrie cunoscutul bibliograf Ion Şpac (Ştiinţa, 1992, 30 iunie).

Doar Dumnezeu ştie cîtă suferinţă a îndurat această femeie, fiind nevoită să se supună soartei sale. Boala ce a ţintuit-o pentru un timp îndelungat nu a apărut de la sine. Trăind în perioada dezmăţului bodiulist, cînd direcţia Bibliotecii îndeplinea comanda forurilor comuniste fără a ţine seama de doleanţele băştinaşilor, de istoria, cultura, tradiţiile neamului românesc, Tamara Isac, fiind prea sensibilă, cu durere în suflet reacţiona la realitatea înconjurătoare.

Ca bibliograf de vocaţie îşi dădea bine seama că bibliografia este, în primul rînd, o imagine vie a circulaţiei de valori culturale, în trecut şi prezent, în sînul po-

porului, iar în al doilea rînd, este un fundament pentru viitoarele bibliografii, pentru revenirea la valorile naţionale şi universale.

PROMOTOR AL INFORMĂRII ŞI DOCUMENTĂRII

Una din ramurile principale ale economiei naţionale din Moldova este agricultura. În legătură cu aceasta la începutul anilor '60 bibliotecile din republică acordau din ce în ce mai multă atenţie problemelor legate de complexul agroindustrial.

De atunci un mijloc eficient de popularizare a cărţii, în special a celei în domeniul agriculturii, era bibliografia de recomandare. În cadrul acesteia a fost binevenită seria „Culturile tehnice pe cîmpurile Moldovei".

Se impun pentru studiere, în primul rînd, indicii bibliografici apăruţi în această serie, autorul cărora este T.Isac. Lucrări bibliografice de recomandare a cărţii agricole au apărut şi mai înainte, dar Domnia sa a folosit experienţa acumulată şi fiind biolog, a înţeles mai bine şi a aprofundat această bibliografie. T.Isac a semnat trei bibliografii de recomandare: „Sfecla de zahăr"(1964),„ "Chimia şi recolta„(1964)", „Răsărita"(1965). Pe atunci lucrările menţionate au fost folosite pe larg de către bibliotecari şi specialiştii din agricultură.

Una din sarcinile principale ale bibliografiei este contribuţia la dezvoltarea continuă a ştiinţei şi tehnicii. Cercetările bibliografice joacă un rol deosebit în acest proces. Tamara Isac a adus un prinos considerabil în pregătirea unor cercetări bibliografice privind anumite domenii de activitate. Aici trebuie menţionată, în primul rînd, fundamentala cercetare bibliografică „Viticultura Moldovei şi Ucrainei" apărută la Chişinău în 1976.

Doamnei Isac îi aparţine ideea, prospectul şi planul de elaborare a acestei lucrări. În 1976 într-o recenzie apărută la Odessa bibliograful Gr.Zlenko menţiona că o astfel de încercare reuşită de cooperare a specialiştilor moldoveni şi ucraineni se prezintă pentru prima dată, că importanţa acestei bibliografii e greu de apreciat. Mai tîrziu au apărut şi alte recenzii elogioase.

Prezenta cercetare bibliografică înregistrează publicaţiile naţionale (în limbile română, ucraineană şi rusă), apărute în perioada anilor 1917-1967.

Numărul lucrărilor incluse depăşeşte cifra de 15000. Pînă atunci n-a fost editată nicăieri o astfel de lucrare, care să reflecteze atît de multilateral şi aproape exhaustiv literatura în domeniul viticulturii.

În anul 1981 apare o altă cercetare bibliografică – „Viticultura Moldovei"– ce cuprinde literatura editată în 1968-1980. La ea T.Isac a participat mai puţin, dar stima faţă de Domnia sa, i-a făcut pe alcătuitori să-i plaseze numele pe primul loc.

Din cauza izolării informaţionale de alte ţări, a românofobiei şi a concepţiei falsificatoare imperiale privind istoria, ştiinţa, cultura, tradiţiile românilor din Basarabia şi Transnistria în aceste două volume, ca şi în aproape toate cercetările bibliografice apărute în Republica Moldova în perioada postbelică, a fost inclusă numai aşa-zisa literatură sovietică. Nu din vina autorilor, ci a restricţiilor drastice ale cenzurii n-au fost incluse publicaţiile basarabene din anii 1918-1944, literatura apărută în România şi în alte ţări. Aceste publicaţii erau puse la index, fiind ţinute în secţiile secrete ale marilor biblioteci. T. Isac cunoştea această literatură, îi informa pe beneficiari, necătînd la restricţii, ţinea fişiere ale personalităţilor de vază.

ISTORIC ŞI PROFESOR DE BIBLIOGRAFIE NAŢIONALĂ

Studiile bibliografice în Republica Moldova se desfăşoară doar în ultimii 15-20 de ani. Greutatea în această perioadă constă în faptul că nu există o bibliografie a bibliografiilor care, de altfel, lipseşte şi în prezent. Dezvoltarea bibliografiei şi bibliologiei naţionale era împiedicată de concepţia imperial-bolşevică şi antinaţională, oficială, privind existenţa a două popoare, două limbi, două literaturi şi bibliografii – română şi moldovenească, precum şi orientarea forţată numai spre răsărit.

La această etapă un rol hotărîtor l-au jucat studiile Tamarei Isac despre istoria bibliografiei din Moldova. Articolele sale constituie o primă încercare de a prezenta dezvoltarea bibliografiei regionale din Transnistria de pînă la al doilea război mondial şi în Basarabia postbelică.

A publicat două studii. Primul, „Cu privire la dezvoltarea bibliografiei regionale a Moldovei în perioada postbelică", a apărut în 1976 în limba rusă în volumul I al culegerii Bibliotecii Naţionale „Bibliotekovedenie i bibliografovedenie Moldavii". Acest studiu constituie o generalizare a dezvoltării bibliografiei naţionale a Moldovei în anii '45-75.

„Anii '50 prezintă apariţia diferitelor bibliografii şi mai ales a bibliografiei de stat a Moldovei,– scrie cercetătoarea. Anii '60-70 se caracterizează prin crearea în bibliotecile ştiinţifice a catalogului colectiv pe fişe al literaturii naţionale şi editarea unui număr considerabil de lucrări bibliografice, închinate meleagului natal, diferite prin tematică, destinaţie, graniţe cronologice".

Cercetînd producţia bibliografică, materialele de arhivă, T.Isac analizează aportul Bibliotecii Republicane de Stat, Camerei Cărţii Bibliotecii Academiei de Ştiinţe din Moldova şi altor noi biblioteci la pregătirea bibliografiilor generale şi privind anumite domenii, cît şi informaţia bibliografică în paginile publicaţiilor periodice.

În 1977, în volumul II al aceleiaşi publicaţii „Bibliotekovedenie i bibliografovedenie Moldavii", apare al doilea articol al T.Isac: „Cu privire la apariţia şi dezvoltarea bibliografiei regionale a Moldovei Sovietice în perioda de pînă la război". Este, de asemenea, un articol foarte preţios. El prezintă o totalizare şi o concentrare a datelor factografice privind etapele dezvoltării bibliografiei în raioanele de est ale republicii. În articolele sale Tamara Isac a accentuat necesitatea de a intensifica studierea istoriei bibliografiei din Moldova în contextul noii viziuni asupra trecutului istoric şi cultural al poporului nostru.

Tamara Isac este un pedagog înzestrat. Domnia sa a fost prima care a elaborat cursul universitar „Bibliografia regională" şi l-a citit în decursul anilor 1967-1975 studenţilor de la Facultatea de Biblioteconomie a Universităţii de Stat din Moldova. Sute de bibliotecari, printre care Raisa Căldare, Claudia Slutu, Silvia Bădrăjan, Olga Bîrlad, Alexe Rău, Lidia Culicovschi, Iulia Melnic i-au audiat prelegerile şi păstrează frumoase amintiri despre pedagogul fin şi delicat,competent şi stimat.

La afirmarea bibliografiei din Moldova în ultimele decenii, la studieria problemelor ei sub aspect istoric, metodic, teoretic şi organizaţional alături de Domnia sa au activat Parascovia Cojuhari, Ion Şpac, Vladimir Chiriac, Elena Blănaru ş.a.

Avînd minte lucidă, memorie impecabilă, fiind ruptă din viaţa bibliografică activă, Doamna Tamara Isac trăieşte cu problemele biblioteconomiei şi bibliografiei noastre naţionale, cu bucuriile şi doleanţele noastre cotidiene. Viaţa şi activitatea ei constituie un minunat exemplu al faptului că profesia de bibliograf este o profesie aleasă şi frumoasă, care cere o cultură vastă, talent şi vocaţie, muncă asiduă şi bunătate.

Ion MADAN
Larisa STRAŞNEI

SCRIITORI DISIDENŢI
PAUL GOMA

„Iar Goma are o artă de mozaicar, căci, din petricelele istoriei şi biografiei sale crează un desen coerent, elegant, clar, plin de concreteţe şi subiectivitate. Literatură fiind, creaţia lui Goma nu încetează însă a fi mărturie a memoriei rănite, depoziţie a acuzării şi, din această cauză, ea trezeşte în primul rînd o reacţie de natură etică — de indignare şi ruşine, pînă la sentimentul culpei individuale şi colective — şi abia apoi una de natură estetică, de surpriză pentru eleganţa insolită a construcţiei, pentru ştiinţa cu care sînt întrebuinţate tehnicile literare, o ştiinţă ce se confundă, adesea (ce paradox, la un „dezvăluitor" ca Paul Goma!) cu discreţia. La urma urmelor prin toată opera lui, Paul Goma a încercat să răscumpere rugul cărţilor româneşti arse de ruşi la Mana, incendiul cărţilor din biblioteca şcolară de la Şeica şi marele rug al scriitorilor interzişi, marea epurare din '49, cînd poezia, filozofia, romanul şi, mai ales, istoria au fost sortite uitării."

MARTA PETREU*

„...la ce slujeşte libertatea, dacă nu faci nimic cu ea? Asta este, asta trebuie să fie: sînt — eventual — liber, pentru că fac ceva în sensul a ceea ce cred eu că, eventual ar fi libertatea: scriu."

P. GOMA

Paul Goma, care abia acum intră în literatura română, este un caz aparte, aş zice, chiar un fenomen ce urmează a fi studiat de criticii care, deocamdată, nu se grăbesc să o facă.

Deşi este de prin părţile Orheiului, scriitorul Paul Goma e prea puţin cunoscut cititorului din Basarabia.**

S-a născut la 2 octombrie 1935 în satul Mana, judeţul Orhei, în familia învăţătorilor Maria Popescu şi Eufimie Goma.

În 1944 Paul Mihail a fost nevoit să ia drumul pribegiei, refugiindu-se în Transilvania, pentru ca în 1977, nemaiputînd rezista persecutărilor regimului, să plece, împreună cu soţia şi copilul, la Paris, cerînd azil politic.

Pe cînd era student la Universitatea din Bucureşti, a luat naştere „Cazul Goma", ca urmare a promovării unor idei ce nu le erau pe plac diriguitorilor. În 1956 a fost „judecat" la rectoratul Universităţii de către profesorii săi, printre care se aflau Iorgu Iordan, Alexandru Graur, Ion Coteanu ş.a.

Printre „capetele de acuzare" a fost şi faptul că afirmase că „moldovenii" din „R.S.S.Moldovenească" sînt români şi că „limba moldovenească este o invenţie, mai exact: „Sovieticii au inventat o limbă care nu există".

A cunoscut calvarul închisorilor Jilava şi Gherla, interogatoriile şi percheziţiile Securităţii.

Întreaga-i viaţă a luptat cu dictatura comunistă, iniţiind mişcarea disidentă, colaborînd la „Europa Liberă". „Noi, românii, vrem şi sîntem siguri că nu ne înşelăm — o societate ne-socialistă, vrem o societate necomunistă, comunismul neexistînd decît ca teroare...", afirmă scriitorul într-unul din romanele sale.

Singura armă a sa a fost (şi rămîne să fie) cuvîntul. Începînd cu anul 1966 a publicat proză în periodicele „Luceafărul", „Gazeta literară", „Viaţa românească", „Ateneu" etc.

În 1968 a fost lansat în librării volumul de debut *Camera de alături* — unicul volum ce a fost editat în România pe timpul vechiului regim. Încercările de a mai scoate vreo carte s-au soldat cu eşec.

Nefiind recunoscut în ţară, Paul Goma a publicat în

---

* Petreu, Marta. Paul Goma între depoziţie şi fantasmare // Goma, Paul. Arta refugii. — Cluj: Dacia, 1991. — P.15.

** Cîteva din volumele scriitorului au intrat de curînd în colecţiile Bibliotecii Naţionale din Chişinău.

străinătate. În 1971 a apărut în Germania romanul *Ostinato*, care a fost respins timp de 3 ani de editurile din România, cerîndu-i-se să-l facă „publicabil", şi a fost lansat în ţară abia în februarie a.c. Apariţia acestui roman a făcut să se vorbească de „un soljenițîn român", calificativul aparţinîndu-i lui Miron Radu Paraschivescu.

Apoi au urmat volumele: *Uşa, În cerc, Garda inversă, Culorile curcubeului, Patimile după Piteşti, Chassé-croisé (titlul românesc — Soldatul cîinelui), Din calidor, Arta refugii* etc. — fiind publicate în Germania, Franţa, Olanda, Suedia.

De abia în 1990 apar în Editura „Humanitas": *Culorile curcubeului* şi *Gherla*, constituind cel „de-al doilea debut" al lui Paul Goma în românește, în România.

Cărţile lui Paul Goma vin să umple golul ce există în conştiinţa şi în istoria românilor, reconstituind o perioadă ce a fost ascunsă, trecută sub tăcere — ocupaţia rusească, mişcarea disidentă, represiunile comuniste, închisorile şi beciurile securităţii.

În volumul său *Gherla* — mărturie a fărădelegilor ce se produceau în închisorile comuniste — Goma scria:

„Şi totuşi oare să ne întristăm de o altă pată albă începută prin '48, ba chiar prin vara lui '44... Care pată se lăţeşte, se lungeşte. Redacţiile sînt bombardate cu mii de proze şi poezii..., dar nimic, nici un semn de viaţă în legătură cu închisorile. Frica, frica a intrat atît de adînc în sufletele oamenilor, încît ... Dar numai frica nu explică tăcerea. De ce tac românii? De ce nu trimit acolo unde se pot publica aceste mărturii?

... Ţi-am mai spus că mi-e frică, dar tocmai că mi-e frică nu tac — n-ai băgat de seamă că tăcerea alimentează frica?"

Paul Goma a înfruntat frica, publicîndu-şi romanele în străinătate, pentru a face cunoscută lumii întregi istoria crimelor din beciurile şi închisorile comuniste din România, calvarul refugiului de sub ocupaţia rusească. Deşi iubea foarte mult libertatea, nu tolera minciuna şi nedreptatea ce domneau în societate: „...la ce slujeşte libertatea care este, dacă nu faci nimic cu ea? Asta este, asta trebuie să fie: sînt — eventual — liber, pentru că fac ceva în sensul a ceea ce cred eu că, eventual ar fi libertatea:

Scriu." (*Bonifacia*).

Volumele *Arta refugii, Gherla* şi *Soldatul cîinelui* au fost menţionate de către editurile şi cititorii din România printre cele mai bune cărţi ale anului 1991. Uniunea Scriitorilor din Moldova a acordat la începutul acestui an două premii pentru autorii din România. Unul din ele i-a fost decernat scriitorului Paul Goma pentru volumele: *Din calidor. O copilărie basarabeană, Soldatul cîinelui, Sabina, Patimile după Piteşti* şi *Bonifacia.*

Proza lui Paul Goma se distinge printr-un stil aparte, fiind prezente umorul şi satira, deşi evocă evenimente dramatice din istoria ţării. Dincolo de limbajul violent ce persistă în cărţile lui Paul Goma nu poate fi negată importanţa şi valoarea scrierilor lui ce îşi vor ocupa, în sfîrşit, locul ce le revine în patrimoniul cultural românesc.

Deşi majoritatea cărţilor lui sînt autobiografice, ele constituie, de fapt, o încercare de a scrie istoria contemporană a românilor, o istorie veridică a vieţii pe care a trăit-o, trecînd prin lipsuri şi suferinţe.

Captivîndu-te, romanele lui Paul Goma te fac să intri inconştient în „prizonieratul" vocabulei lor, din care nu poţi ieşi, necitindu-le pînă la ultima filă.

Gabriela BURUIANĂ

BIBLIOGRAFIE

(cărţi editate în ţară)

Arta refugii. — Chişinău: Litera, 1991; Cluj: Dacia, 1991.
Bonifacia. — Bucureşti: Omega, 1991.
Camera de alături. — Bucureşti: Editura pentru Literatură, 1968.
Culorile curcubeului '77. — Bucureşti: Humanitas, 1990.
Din calidor. O copilărie basarabeană. — Chişinău: Litera, 1990; Bucureşti: Albatros, 1990.
Garda inversă. — Craiova: Scrisul Românesc, 1990.
Gherla. — Bucureşti: Humanitas, 1990.
Ostinato. — Bucureşti, 1992.
Patimile după Piteşti. — Bucureşti: Cartea Românească, 1991.
Sabina. — Cluj: Apostrof, 1991.
Soldatul cîinelui. — Bucureşti: Humanitas, 1990.

SUB STEAUA
LUI
LUCIAN BLAGA

Veacuri de-a rîndul filosofii au sperat, că vor putea odată să pătrundă secretele lumii. Astăzi filosofii n-o mai cred, – și ei se plîng de neputința lor. Eu însă mă bucur că nu știu și nu pot să știu, ce sunt eu și lucrurile din jurul meu, căci numai așa pot să proiectez în misterul lumii un înțeles, un rost și valori, care izvorăsc din cele mai intime necesități ale vieții și ale duhului meu. Omul trebuie să fie creator, – de aceea să renunțe cu bucurie la cunoașterea absolutului.
Există lucruri adînci, care în lumina artei pot fi înțelese mult mai limpede decît în lumina științei. Se spune, că apa unor mări e mai străvezie în lumina lunii decît în lumina soarelui. Numai operele mijlocii sînt ireproșabile, – cele mari niciodată.
Cel dintîi lucru la care aspiră un curent nou, ce luptă împotriva tradiției – este de a-și crea o tradiție.

EMINESCU... ȘI NICI UN SFÎRȘI

Cu mulți ani în urmă, student fiind, ascultam conferința unui lector universitar, profesor de este marxist-leninistă, cum i se zicea pe atunci, și îl credeam pe cuvînt, ca și ceilalți colegi ai mei, că expresionismul și celelalte „maladii" ale artei moderne nu sînt altceva decît niște simptome și rezultate ale unei societăți strîmbe, nesocialiste. D altfel, opinia nu era a lui, ea fiind oficializată în ES care a fost alcătuită, precum se știe, sub supravegherea P.C.M. și care specifica: „Expresionismul exprimă protestul individualist împotriva monstruozităților societății capitaliste, sentimentele de groază în fața realității burgheze" (vol.2, p.430). Și tocmai în acei ani trăia la Reșița, plin socialism românesc (și mondial), un artist care gîndea și crea în cheie expresionistă, fără a-l tăia p minte să facă vreun protest contra țărilor capitalist de pe continent și din lume. Pe atunci nu-l cunoșteam, nici nu auzisem nimic despre el. L-am întîlnit întîia oară în primăvara acestui an, la Iași, amîndoi fiind invitați la Conferința Națională a A.B.B.P.R. Revelația cu care m-am ales, cunoscînd a fost una triplă. Mai întîi, toată înfățișarea sa, de l ținuta vestimentară pînă la felul de rostire, îl trăda un expresionist, senzație pe care nu o mai cunoscusem, deși contactez cu mulți plasticieni. Ap aflai, plăcut surprins, că este un basarabean de prin părțile Orheilor, refugiat la Reșița în anii de restriș Baștina însă nu și-o uită, drept mărturie stînd și numele său: Marc Orheianu. În sfîrșit, îmi oferi un de semne de carte ale căror autor este și văzui pent prima dată ex-librisuri realizate în maniera expresionismului.
Marc Orheianu este director de bibliotecă, purtînd umeri grijile destul de multe apărute în condițiile socio-economice actuale. La acestea se adaugă problemele de acasă. Fiindu-i soția inaptă pentru muncă din cauza unei boli îndelungate, își educă copiii și își întreține familia dintr-un singur salariu. fi făcut oare toate astea ca dînsul să caute refugiu în artă, în expresionism mai ales, unde se poate eliber imaginar cel puțin, de rigorile și asperitățile vieții cotidiene? Și oare nu cumva tot din problemele existențiale i se trage obsesia dictonului latin, devenit un de adagiu al întregii sale creații: „Ars longa vita brevis?"

Oricum, producţia artistică ce ne-o oferă denotă tocmai acest dualism dramatic, care este expresia unei evadări din conformism spre libertatea de exprimare alături de conştiinţa dureroasă a unei posibile imposibilităţi de perfecţiune, care, justificată sau nu (e greu să o spunem în baza puţinelor lucrări pe care i le cunoaştem), conduce iminent la fundamentalul strigăt horaţian în faţa timpului: „Eheu, fugaces, labuntur anni..." Ca un artist bun însă, el încearcă să sfideze acest veşnic blestem coborît peste homo creatorius, ocolirea fatalităţii producîndu-se prin autodeghizare, prin descătuşarea care este posibilă numai prin ficţiune, printr-un rol jucat cu voluptate, dar şi cu amărăciune. Iată şi atributele însoţitoare ale acestui spectacol, prezente, în mod expresionist, pe supracoperta setului de ex-librisuri: un ochi, tăiat realmente, rotund, adică mărit de-înţelepciune, de cunoaşterea sensurilor existenţiale, care pare să fie deschis întru afară, dar care, vorba lui Eminescu, şi „înlăuntru se deşteaptă", fluturele, cu valenţele-i simbolice bine cunoscute, dar la redarea căruia, reieşind din rigorile genului semnelor de carte, violenţa expresionistă a culorilor este înlocuită cu un contrast de alb şi negru, un alt ochi, privit în adînc, pe retina lui rămînînd imaginile tradiţionale ce sugerează ideea vieţii materiale trecătoare şi a neperisabilei dăinuiri în timp şi spaţiu a valorilor intelectuale şi spirituale (craniul, bufniţa, cartea, pana ş.a.). În odiseea cunoaşterii efemerului şi eternului imaginea lui Eminescu îi serveşte lui Marc Orheianu ca plan neschimbat al eternului, toate celelalte valori (dar şi nonvalori) urmînd a susţine un examen de trecere în faţa acestui plan, luarea sau pierderea lui însemnînd consacrarea sau ratarea. În consens cu acest filon estetico-filozofic, textele ce comentează lucrările sale sînt inserate într-o altitudine polarizată, începînd de la „Eminescu... şi nici un sfîrşit" (ex-librisul „Grigore Vieru") şi sfîrşind cu „Efemerides" (imaginea fluturelui pe fundal de stele muritoare).

Da, se pot sesiza în creaţia dumisale şi unele componente expresioniste pomenite în chiar faimoasa ESM: prezenţa efectelor de exprimare, deformarea unor imagini, dezechilibrul compoziţional, recurgerea la grotesc şi la simbol, redarea unor stări de nelinişte, de zbucium interior şi chiar de depresiune sufletească etc., etc. Toate astea îşi au sorgintea nu în nişte realităţi politice, dar în condiţia existenţială, şi nu acoperă postulate ideologice, ci urmăresc, în mod expres, nişte finalităţi estetice, artistice. Linia liberă a desenului său, în contrast cu tehnicile excesiv finisate şi riguroase, matematice aproape ale semnului de carte de la noi, îşi relevă, după ce depăşeşte faza unei surprinderi involuntare, tendinţa spre libertatea de creaţie, spre un „joc secund mai pur" (vorba lui Ion Barbu), în perimetrul căruia contează nu atît dimensionarea şi proporţionarea milimetrică a spaţiului şi a detaliilor, cît forma, viziunea, puterea sugestiei şi a expresiei. Exprimarea eului, ca voinţă de afirmare şi de sfidare a unei finalităţi pe care zadarnic am încerca să o amînăm, dar şi ca încercare de depăşire a cotidianului existenţial, constituie, pentru autorul dat, un fel de modus vivendi (am remarcat, la început, suprapunerea la el a vieţii cu creaţia), acesta însă pivotîndu-se nu pe nişte tendinţe egocentrice, ci pe actul de preţuire şi de pietate generoasă faţă de valorile perene ale culturii şi spiritualităţii româneşti.

Marc Orheianu este, poate, unul dintre primii plasticieni care abordează realităţile basarabene, fapt demn de adus drept pildă pentru mulţi exlibrisişti de la noi, care s-au refugiat în perimetrul unor teme cosmopolite. Ex-librisul „Grigore Vieru" conţine, în mod sugestiv, nu imaginea mult preţuitului poet basarabean, ci pe cea a chipului eminescian, într-o formulă compoziţională care sugerează trecerea şi rezistenţa infinită prin timp a Luceafărului poeziei noastre, care, în zborul său veşnic, dă naştere la multe alte stele, una din ele fiind, desigur şi Grigore Vieru. Aici, în acest ritual al naşterii stelelor din Luceafăr şi a stelelor din stele, găsim şi decodificarea motto-ului la această lucrare („Eminescu... şi nici un sfîrşit"). Ex-librisul „Mihai Cimpoi", o lucrare polivalentă şi mai ales plurisensuală, e realizat prin acelaşi procedeu, prezentă fiind tot numai imaginea poetului nostru naţional, care, după cum se ştie, este o preocupare de-o viaţă, o profesiune de credinţă a distinsului critic literar basarabean. Compoziţia, axată pe binecunoscutul efect al oglinzii, inciferează ideea de mai sus, adică a unui exeget asimilat de creaţia eminesciană, şi a cărţii eminesciene intrate în fiinţa celui dintîi, deşi unele detalii ne trimit şi la versul vierean „...Aşterneţi-mi-o ca pernă / Cu toţi codrii ei în zbucium..."

Tot pe filozofia eminesciană se sprijină şi ideea ex-librisului „Olga Neagu", motto-ul căruia (Mie redă-mă), spicuit din celebra „Odă în metru antic" e susţinut, în mod autentic de o compoziţie redînd derularea cinematografică a eului spre regăsirea de sine, fatalitatea gestului fiind subliniată de imaginea peliculei rupte la ambele margini, aceasta simbolizînd imposibilitatea unei recuperări şi a unei reveniri depline.

În căutarea unor resurse noi de expresie, Marc Orheianu apelează, în mod fericit, la estetica grotescului popular, la formulele măştilor folclorice, acestea oferindu-i, prin deformările de iinii şi forme, posibilităţi noi de redare a tenebrelor sufletului (a se

EX LIBRIS
OLGA NEAGU
MIE
REDĂ-MĂ

EX LIBRIS
MIHAI CIMPOI

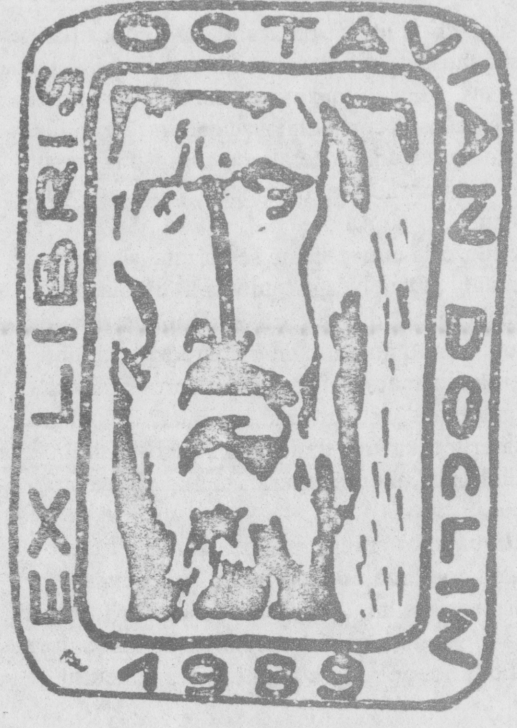
EX LIBRIS OCTAVIAN DOCLIN
1989

EMINESCU ... SI NICIUN SFIRSIT
EX LIBRIS
GRIGORE VIERU 1989

vedea, în acest sens, ex-librisurile „Octavian Doclin", „Gramanciuc '85" ş.a.). Motivul zburătorului, realizat şi el cu resurse ţinătoare de grotescul popular (ex-libris „Cruceanu"), al cîntăreţului (ex-librisul „Petru Galiş", în care imaginea trompetei (un strigăt existenţial?) o copieşeşte pe cea a omului), al păcatului originar (ex-libris „Anton Georgescu") ş.a. sînt realizate în aceeaşi cheie a unui expresionism ce-şi are sorgintea în estetica tradiţională, trecută însă de autor prin filiera unei viziuni filozofice şi estetice impresionantă.

Quo vadis Marc Orheianu? Bujor Nedelcovici ne promite într-un eseu intitulat „Întîlnire cu secolul XXI", că în veacul ce ne bate în prag ne va veni „o gîndire care pe de o parte ne-ar face să renunţăm la calea pierdută a înfăptuirii unei religii laice şi, pe de altă parte, ne-ar permite să evocăm o alta cu ajutorul trecutului, al creaţiei, al prezentului, al revelaţiei şi al unui viitor al izbăvirii". S-ar putea întîmpla deci ca Orheianu să se afle tocmai pe o cale ducătoare, prin chinuri ce-i drept, spre un liman al libertăţii

adevărate. Deocamdată însă presentimentul amînării planează asupra lui, dovada făcînd-o această poezie ce-i aparţine şi care se conţine pe supracoperta setului său de ex-librisuri:

„dragostea fără cauze aceluia îi este de ajuns
şi discursul acesta transparent al zăpezii
era scris în fereastră nu prea mult timp şi
nu din suferinţa numai cît durează
drumul din pricina norocului n-am
mai fost auzit. Înţelegi? N-am mai
fost văzut. Înţelegi? Dragostea fără cauze.
Am murit. Rămîne pe mîine".

Alexe RĂU

SUB STEAUA
LUI
LUCIAN BLAGA

O operă de artă nu devine „națională" prin faptul că adună în sine ca într-o căldare vrăjitorească un cît mai mare număr de elemente etnografice. O operă de artă devine „națională" prin ritmul lăuntric, prin felul cum tîlcuiește realitatea, prin adînca afirmare sau tăgăduire a unor valori de viață, prin instinctul, care niciodată nu se dezminte, pentru anumite forme, prin dragostea invincibilă ce-o trădează față de un anumit fel de a fi, și prin ocolirea altora. Astfel o operă de artă poate să fie națională chiar fără de a cuprinde în zalele ei nici un singur element etnografic... Naționalitatea unei opere nu trebuie căutată; ceea ce e profund etnic se înfăptuiește de la sine; printr-un accent adăugat conștient nu se obține decît o diminuare a efectului dorit. Ce e adînc etnic nu se poate înconjura.

(Etnografie și folclor)

FILE DIN ISTORIA CĂRȚII ROMÂNEȘTI

(Continuare)

Pornind de la noile date despre Europa, cunoscute,în primul rînd, din geografiile și istoriile universale ce se difuzează pe scară largă, din operele literare și publicațiile periodice, dar și din contactul direct, nemijlocit cu realitățile europene al tinerilor plecați la studii în Italia, Franța, Germania, în Imperiul Austro-Ungar sau în Polonia, conștiința originii latine și a unității poporului român îi îndreaptă pe intelectualii iluminiști spre noi concluzii față de cele la care se opriseră umaniștii secolelor anterioare. Dacă pentru Grigore Rîmniceanu menirea românilor este să mențină vechea „Sophia" bizantină, Samuil Micu recomandă însușirea filozofiei și a științei europene. Avansul tehnic, înflorirea culturii, bunăstarea atinsă și independența popoarelor europene vor fi elogiate și prezentate ca model și în scrierile altor iluminiști de pe întreg teritoriul românesc cu recomandarea de a selecta și a transpune la noi „cele ce sînt spre zidirea neamului". Participarea românilor la concertul iluminismului european este marcată de trăsături specifice determinate de componența solului în care au încolțit noile idei: toleranța, legătura permanentă cu poporul, atît prin ponderea acordată noțiunilor de „popor", „patrie", „patriot" cît și prin preocuparea de a difuza în mase tezele formulate, cunoștințele dobîndite, în sfîrșit, argumentarea pe plan european a originii latine și a continuității istorice a poporului român și aceasta deoarece, prin contactul cu civilizația occidentului, iluminiștii români au înțeles că istoria poporului român este insuficient cunoscută, adesea prezentată eronat ori cu o vădită rea-credință, dictată de vremelnice interese. Ei își asumă astfel sarcina informării corecte a Europei asupra realităților românești, de cele mai multe ori în limbi de largă circulație, prin lucrări tipărite în străinătate (*Descriptio Moldavia* a lui Dimitrie Cantemir a fost publicată la Hamburg, 1769-1770), pentru ca, mai tîrziu, scriitori de talia lui Petru Maior, Gheorghe Șincai și Samuil Micu să se lanseze în scrieri polemice susținute de solide argumentări științifice.

Cărțile grecești imprimate la noi sînt numeroase și foarte diverse ca genuri și destinație: cărți de cult, didactice, literatură. În catalogul cărților tipărite din Biblioteca Olimpiotisa (Atena, 1964) figurează nume-

roase lucrări în limba greacă, tipărite în diverse oraşe din Ţara Românească, Moldova şi Transilvania. Dintre acestea *Culegerea în greceşte a tragediilor lui Sofocles, Aiax, Electra şi Oedip*, vol.I, tipărită în 1826 la Stefanupolis (Braşov) împreună cu alte două, ale autorilor Alexandru Mavrocordat şi Iosif Moexiodax nu sînt înregistrate în Bibliografia Românească Veche. În comerţul de carte din secolul al XVIII-lea un rol important au jucat Compania greacă de comerţ de la Sibiu şi Compania de comerţ oriental de la Braşov, în care s-au ilustrat negustorii aromâni, greci şi macedoneni dintre care îl amintim pe Anastase Nicola.

Spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea apar la noi primele cărţi broşate. Pînă atunci legătura cărţii era lucrată manual, în piele, pergament ori catifea aplicată pe tăblii de lemn (mai tîrziu din carton). Motivele ornamentale au fost numeroase şi variate în timp, ca şi tennica realizării lor. Numele meşterilor legători le aflăm mai rar trecute chiar pe legătură, cel mai adesea ni le dezvăluie însemnările manuscrise de pe respectivele cărţi ori alte documente de arhivă. Astăzi ne sînt cunoscute peste 40 de nume de legători ce au lucrat în secolele XVII-XVIII la Bistriţa (Oltenia), Neamţ, Braşov, Snagov, Bucureşti.

Spre sfîrşitul secolului al XVIII-lea se accentuează emaniciparea tiparului de sub tutela religioasă şi a Domnului: se deschid tipografii particulare, se diversifică producţia editorială, tiparul laic iese, în final, victorios. Mişcările de semnificaţie istorică: răscoala lui Horea (1784) şi revoluţia lui Tudor Vladimirescu (1821) au avut un larg răsunet şi în dezvoltarea fenomeului cultural original, în Transilvania, corifeii Şcolii Ardelene realizează prin intermediul slovei tipărite o politică culturală ale cărei ţeluri nobile priveau recunoaşterea deplină a egalităţii social-politice şi culturale a populaţiei româneşti, majoritare, din Transilvania, cu celelalte naţionalităţi conlocuitoare. Mai mult decît în trecut cartea românească îşi amplifică în acastă perioadă roiul important în activitatea de informare şi formare a tinerei generaţii printr-o bogată producţie de manuale şcolare şi lucrări de popularizare a ştiinţei.

În Bucureşti se deschide în 1817 o tipografie particulară „Privileghiata tipografie" sau „Tipografia de la Cişmeaua lui Mavrogheni" înzestrată cu slove chirilice şi cu caractere greceşti în care au apărut: *Legiuirea lui Caragea* (1818), *Proclamaţia lui Tudor Vladimirescu* (1821), poeziile lui Barbu Paris Mumuleanu (1820 şi 1825) şi ale lui Anton Pann (1831).

Perioada de pionierat a tiparului laic modern stă sub semnul activităţii tipografilor, editorilor, scriitorilor şi oamenilor de cultură: Ion Heliade Rădulescu, Gheorghe Asachi şi Mihail Kogălniceanu. Conştienţi de rolul activ al cărţii în formarea conştiinţei naţionale, în dezvoltarea culturii originale, ei au reuşit să realizeze, cu mari sacrificii materiale şi morale, un program complex, cu consecinţe de durată în progresul tiparului şi al literelor româneşti. Cumpărînd, în 1830, tipografia de la Cişmeaua lui Mavrogheni, I.H. Rădulescu o reorganizează şi o modernizează şi pînă în 1848, tipăreşte circa 200 de lucrări din cele mai variate genuri. Împreună cu pictorul I.D. Negulică propun publicului — şi în mare parte realizează — un vast program de traduceri din literatura universală. Vor apărea acum dicţionare, traduceri din Voltaire, Byron, Rousseau, Alfieri, V. Hugo, Al. Dumas. Autori autohtoni se afirmă prin traduceri şi lucrări originale (Grigore Alexandrescu — 1832, Ion Heliade Rădulescu — 1830, Cezar Boliiac — 1835-1845, Dimitrie Bolintineanu — 1847).

La Iaşi Gheorghe Asachi deschide, în 1830, tipografia „Institutul Albina Românească", utilată modern, înzestrată cu o litografie graţie căreia se vor realiza ilustraţii la volumele tipărite, albume şi calendare cu scene istorice.

În 1841, la Petrodava, lîngă Piatra-Neamţ, Gh.Asachi înfiinţează prima fabrică modernă de hîrtie din ţara noastră. Şi „Institutul Albina Românească" încurajează atît traducerile din literatura universală, cît şi lucrările originale (Gh. Asachi, Costache Negruzzi). Institutul va edita manuale şcolare şi lucrări ştiinţifice originale privind istoria, geografia, ştiinţele naturale, matematica, agricultura şi zootehnia.

La început colaborator al lui Gh. Asachi, apoi editor independent (1840) Mihail Kogălniceanu încurajează operaţia originală, tipărind numeroase lucrări ale autorilor români, din diferite domenii: literatură, istorie etc. Dintre lucrările de istorie menţionăm studiul lui Nicolae Bălcescu, apărut în 1844, *Puterea armată şi arta militară de la întemeierea Principatului Valahiei şi pînă acum.*

Mişcarea de idei favorabilă înnoirilor sociale, revoluţionare ale societăţii, are o influenţă bună asupra evoluţiei cărţii. Tipografiile folosesc garnituri noi de litere — atît chirilice cît şi latine, se introduc maşini moderne, prese metalice, cu posibilităţi sporite de tipărire, atît ca randament cît şi ca efect artistic. Apar noi tipografii: la Iaşi, în 1850, ia fiinţă tipografia „Buciumul românesc", în care va vedea lumina zilei, în 1852, volumul *Balade, adunate şi îndreptate de Vasile Alecsandri*. La Bucureşti în 1839 se înfiinţează, cu uilaj importat de la firma Didot din Franţa, Tipografia Colegiului Naţional unde va apărea *Magazin istoric pentru Dacia* (1845 şi 1846), sub redacţia lui August Treboniu Laurian şi a lui Nicolae Bălcescu.

Tipografiile înfiinţate după 1837 în Ţara Românească sînt în mare parte rodul iniţiativei unor cărturari angrenaţi cu toate puterile în lupta pentru emanciparea culturală a poporului. Unul dintre aceştia a fost şi luptătorul revoluţionar C.A. Rosetti. Împreună cu Erich Winterhalder el cumpără, în 1846, litografia şi tipografia, librăria şi cabinetul de lectură aflat în proprietatea lui Friederich Valbaum, care desfăşurase între 1834 şi 1846 o activitate importantă pe tărîmul comerţului de carte şi al dezvoltării tiparului. Noii proprietari vor continua linia producţiei tipografice a predecesorului lor şi

DACIA LITTERARA

SUBT REDACTIA

lui

Michail Kogălnicean.

TOM I.

(Ianuarie—Iunie 1840.)

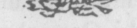

Iaşii.

La Cantora Journalului.

1840.

MAGAZINU ISTORIKU

PENTRU

DACIA

SUBT REDACTIA

A LUI

A. TREB. LAURIANU

Prof. de Filosofie în Kolegiulu Naţionalu,

şi

MICHA. BĂLĂCESCU.

Tomŭ I.

BUKUREŞTI.

Ku tipariulu Kolegiuluĭ Naţionalu

1845.

BIBLIOTECA ACADEMIEI ROMÂNE

Nr. 1.

POPORUL SUVERAN.

GAZETŬ POLITIKŬ ŞI LITTERARŬ.

LIBERTATE, EGALITATE, FRATERNITATE.

Bucuresci Sâmbătă 10 Iunie. Anulŭ 1848.

Ţinta acestui jurnalŭ este a espune dreptăţile poporului Romănŭ. Glasulŭ său se va pedica ca să susţiie şi contra tiranii, dar nu va remâne mută nici împotriva poporului când acesta va uzura de libertatea de care se bucură; dară aceasta va fi ca să nu lumine mi să întunece de la ori ce urmare. Iar compromite libertatea mi ar aduce Patria la stare mi anarchie. Redacţia acestui foiŭ va priimi ori ce mulţumire dreptă a cetăţenilor mi va face cu resone coloanele sale la dezvoltarea celor sedreptăţiţi. Va asea dreptŭ ţintŭ acemenea amărea prosteniilor Romănĭ mi tot ce va putea duce Romănia la fericire mi la mărire.

Bucuresci.

Romănii din Principatulŭ Valahii dupŭ mai multe semnări de amărăciune mi posie, Romănii au căzutŭ nime fie alungaţi dintre numerŭ celor-l-alte nagii ca o floare ce scuturată-se de viforulu strălucitŭ, ce omulŭ mi se aprinsŭ de mânie; Romănii ce mureaŭ cu nu se dupŭ bucuresce de cât numaĭ a le fi dusŭ de fărăre poveri, mi nu se cauta de cât numaĭ care a'lŭ pleca dupŭ tea amărăciunea tiranii.

La 11 Iunie ce pedikarŭ la glasulŭ libertăţii de care eraŭ înstrăinaţi, cuprinşi dangătue mi arătarŭ Europii cu fii Romii lorŭ cu mănunta Davii. Dar veţi ce fure mai mare omenie numelui de Romănŭ, este nouŭa marturie a poporului de la 11 Iunie mi unŭ astfelŭ. Nu este ecumene pe istoria lumii dupŭ: o nagie cu ce semne, cu cepne tirania din rădăcină mi cu fie atuta de mănoasă, atuta de moderată. Iasă dar [illegible] cuceritorilor. Iasă acestorilor ve nu se scie a cuprinde mi a se folosi de valurea naturii dată poporului ce a fiost cu îndurare- | nea dreptăţile naturii printr'un minunat atuta de moderat, mi pumne nemărginitor, aceste mante metarde mi mărturie ce se întâmpce mi după tot ce este floare pe natpie!

Acum fraţiorŭ Romănĭ, precum agi arătat moderaţie mi cumpătare viaţă pe furia vostră, cât agi trae nădăjduiţi Europii mi agi intrat pe pandra nagiilorŭ civilizate, ca aceeaşi moderaţie, ca aceeaşi generositate purtaţi-vă mi de acum înainte. Numaĭ ordinu lucrărilorŭ vostre cupre a nu se lăţima sacra libertate de către dumanii natpiei, prin intrigile lorŭ cele infame, ca cu ce strigaţi frumosa monument ce agi zidit pe rămăşiţele unei case pierit pe vicia dreptăţii ca nădejdea de noaptea la lumina soarelui; pe cpărnit, ca cu nu vă faceţi nespedniţi de a nprta numa imortalŭ ce viitorul va înălţa nobililorŭ fii ai Romăniei.

Prinţul a cuvântatŭ; fie aceasta glasulŭ sau dintre aceştia ce nu mai are retăcere.

---

vor dezvolta mult activitatea librăriei şi a cabinetului de lectură. În timpul Revoluţiei de la 1848 tipografia va înscrie la loc de frunte între publicaţiile sale organul oficial al guvernului revoluţionar provizoriu: „Monitorul român“ şi ziarul „Pruncul român“. În Bucureşti mai activau tipografiile conduse de Anton Pann (1843-1854), Zaharia Carcalechi, C. Pencovici şi J. Copaining (care vor tipări unul din ziarele importante ale revoluţiei de la 1848 „Poporul suveran“, al cărui redactor-şef era poetul Dimitrie Bolintineanu).

Avîntului activităţii tipografice îi corespunde şi o amploare, fără precedent, a comerţului cu cartea. Acesta era organizat pe baze moderne, la nivel occidental, aşa cum ne-o dovedesc cataloagele librăriilor.

Cartea, tiparul, comerţul de carte au contribuit între 1830 şi mai departe, la formarea unei opinii publice favorabile înnoirilor sociale, emancipării naţionale şi politice a ţărilor române, la pregătirea şi realizarea Unirii (1859) şi mai tîrziu la cucerirea independenţei de stat (1877-1878).

După 1859, în Principatele Unite iau fiinţă importante instituţii de cultură: universităţile din Iaşi (1860) şi Bucureşti (1864), Academia Română (1866). În Transilvania oamenii de cultură români militează pentru drepturile social-politice şi culturale ale neamului lor prin: „Asociaţiunea Transilvană pentru Literatură Română şi Cultura Poporului Român“(Astra), înfiinţată la Sibiu în 1861. În 1864 se pun bazele primului sistem naţional de biblioteci, prin înfiinţarea celor două mari biblioteci

centrale ale statului, de la Bucureşti şi Iaşi. La un an de la înfiinţarea Academiei Române, în 1867, se constituie cea mai mare colecţie naţională de imprimate şi manuscrise – Biblioteca Academiei Române.

În acest context social-politic şi cultural iau fiinţă unităţi editoriale mai mari, capabile, printr-un anumit grad de înzestrare şi organizare, să satisfacă cererea de carte atît sub aspectul cantitativ, cît şi sub cel al exigenţelor ştiinţifice şi estetice ale epocii.

În 1871 Librăria nouă Socec and Comp. din Bucureşti se transformă în editură cu tipografie. Acesteia îi va reveni meritul editării sistematice a scriitorilor români, clasici şi contemporani, în serii de „Opere complete"(Vasile Alecsandri, Dimitrie Bolintineanu, Costache Negruzzi, Ion Luca Caragiale, Titu Maiorescu, Barbu Ştefănescu Delavrancea, Constantin Dobrogeanu Gherea şi alţii).

O dată de maximă importanţă în istoria editurii româneşti este 1833, care marchează apariţia ediţiei *Poezii* de Mihai Eminescu, „Luceafărul" poeziei româneşti. Pe pagina de titlu este trecut anul 1884, dar volumul apărusese deja în decembrie 1883 (ziarul „Românul" din 22 decembrie 1883 anunţă astfel evenimentul: „A apărut în editura librăriei Socec din Bucureşti *Poeziile* lui Mihail Eminescu într-un splendid volum de 300 pagini, care face cea mai mare onoare artei tipografice"). Ediţiile următoare (1885, 1888, 1889) se bucură de tiraje din ce în ce mai mari, pentru a ajunge în 1895 la „a şaptea mie de exemplare", iar în 1913 la „a patrusprezecea mie de exemplare". O dovadă a posibilităţilor tehnice ale tipografiei Socec and Comp. este publicarea corpusului de *Documente privitoare la istoria românilor* culese de Eudoxiu de Hurmuzachi (primul volum 1876). Trebuie subliniat faptul că o parte apreciabilă din activitatea editurii – ca şi a multor alte edituri din epocă şi de mai tîrziu – era consacrată publicării cărţilor şcolare.

Liberalul-editor Carol Müler şi folcloristul Dumitru Stăncescu scot în 1895 primul număr (*Poveşti alese* de Andersen) din colecţia „Biblioteca pentru toţi", colecţie de mare popularitate, care îşi continuă apariţia şi în zilele noastre. Editorii colecţiei îşi propuneau să pună la îndemîna „tinerimei şi tuturor cititorilor cărţi bune, bine alese, frumoase, interesante şi bine traduse, culese din toate producţiile spiritului omenesc".

Editura fraţilor Şaraga din Iaşi, profilată la început (1877) pe editarea cărţilor şcolare,îşi diversifică producţia prin iniţierea „Colecţiei Şaraga" (1893) în care au apărut operele marilor scriitori români: M. Eminescu, I.L. Caragiale, N. Iorga, A.D. Xenopol, V. Conta. Tot la Editura „Şaraga" a apărut şi ediţia în două volume a *Operelor* lui Ion Creangă (1890-1892).

Institutului de Editură „Ralian şi Ignat Samitca" din Craiova îi revine meritul lansării cîtorva colecţii deosebit de apreciate: „Mica bibliotecă a istorioarelor interesante". (1885), „Biblioteca de popularizare pentru literatură, ştiinţă şi artă" (1895), „Colecţia romanelor

celebre" (1895), „Colecția cărților pentru copii" (1897).

Anul 1896 marchează intrarea în activitate a Editurii Casei Școalelor, editură de stat cu un pronunțat caracter didactic și pedagogic, structurat de cîteva colecții tipărite sub îngrijirea lui George Coșbuc, Mihail Sadoveanu, Alexandru Vlahuță, Nicolae Iorga etc.: „Biblioteca Societății Steaua", „Biblioteca populară", „Biblioteca rurală", „Biblioteca pedagogică", „Biblioteca traducerilor de autori clasici greci și latini", „Biblioteca literară", „Biblioteca cursurilor universitare", „Biblioteca științifică", „Biblioteca pentru tineret și școlari", „Biblioteca istorică".

Condițiile social-istorice premergătoare Marii Uniri de la 1 Decembrie 1918 fac ca în Transilvania activitatea editorială cea mai intensă legată de cartea românească să se desfășoare la Sibiu sub egida Astrei. Aceasta înființează colecția „Biblioteca poporală a Asociațiunii", în care urmau să apară lucrări de popularizare în domeniul istoriei, beletristicii și folclorului. Tot sub emblema Astrei apare, în 1890-1894 *Enciclopedia Română*, rod al colaborării oamenilor de cultură din toate ținuturile românești, lucrare editată în trei volume de cărturarul Corneliu Diaconovici și imprimată de tipograful și librarul W.Krafft din Sibiu.

O atenție deosebită merită activitatea „Institutului de Arte Grafice și Editură „Minerva" înființat în 1898 la București. Prin unitatea în ornamentarea cărții Editura „Minerva" realizează un stil specific. Sub marca acestei edituri, în colecția „Bibliotec scriitorilor români" apar ediții ilustrate tipărite foarte îngrijit din operele lui Grigore Alexandrescu (1902), Mihail Sadoveanu (1904), Nicolae Iorga – *Istoria românilor în chipuri și icoane* (1905), Ion Creangă – *Opere complete* (1906), ca și programul filmului „Independența României" (1912).

În spiritul tradiției cărturarilor noștri înaintași: Ion Heliade Rădulescu, Gh. Asachi și M. Kogălniceanu, N.Iorga va adăuga personalității sale multilaterale o nouă fațetă: aceea de editor-tipograf, deschizînd în 1908, la Vălenii de Munte o tipografie pentru ziarul său „Neamul românesc", dar și pentru „o largă editură românească". Tipografia a dăinuit, cu întreruperi și mutări dictate de evenimentele vremii, pînă în 1940, anul morții tragice a marelui cărturar patriot. Din 1924 s-a numit „Datina românească". Cea mai mare parte a importantei și monumentalei opere a marelui cărturar a fost tipărită la Vălenii de Munte.

Caracteristic perioadei premergătoare primului război mondial este modernizarea tiparului (primele mașini de cules sînt introduse în tipografiile românești în 1906) și numărul considerabil al firmelor, aparținînd, majoritatea, unor tipografi-librari-editori. După primul război mondial, industria poligrafică română, sub aspect tehnologic este într-un vizibil progres, numărul întreprinderilor crește și el. Dacă în 1927 numărul total al tipografiilor din România se ridica la 425, dintre care 98 lucrau în capitală, în 1939 numărul total al acestora va atinge cifra de 670 (124 în capitală). Se realizează o emancipare a tiparului cu vădite înclinații spre o notă de originalitate națională: sînt introduse noi serii de caractere moderne realizate de turnătoria „Cartea românească" și „Turnătoria română de litere", iar la Turnătoria de litere „Bugra" sînt create corpuri de litere originale: „arhaic românesc" și seria de „chenare naționale" concepute de primul român licențiat în arte grafice la Leipzig, tipograful-editor Virgil Molin, precum și garnitura cursivă „Manus". Pornind de la această bază materială, activitatea editorială se va îmbogăți și diversifica: în timp ce numeroși tipografi-librari-editori desfășoară o activitate preponderent comercială, marile edituri vor urmări cu insistență un program cultural adaptat cerințelor epocii.

Editura „Cartea Românească" ia naștere prin unirea unor întreprinderi cu vechi tradiții (printre care și „Minerva" 1898) din inițiativa prof. Ion Athanasiu, rectorul Universității din București și a prof. Ion Simionescu, naturalist și scriitor de talent. Programul propus „crearea unui instituit de editură, al cărui scop în prima linie să fie tipărirea unei biblioteci ieftine, cu conținut literar, dar mai ales științific, pentru răspîndirea culturii, adaptată la „nevoile mulțimii de la noi", a fost realizat prin colecția „Cunoștințe folositoare" publicată în patru serii tematice: A. „Știința pentru toți", B. „Sfaturi pentru gospodari", C. „Din lumea largă", D. „Știința aplicată". Prin editarea clasicilor români și a autorilor contemporani se continua programul Editurii „Minerva". Astfel au apărut edițiile ilustrate din Ion Creangă, Petre Ispirescu, Calistrat Hogaș, cărți pentru copii – originale și traduceri, o vastă literatură enciclopedică (*Dicționarul enciclopedic* ilustrat de I.Aurel și Gh.Adamescu), iar din seria traducerilor din literatura universală o mențiune specială merită *Divina comedie* de Dante în tălmăcirea poetului G.Coșbuc, ediție ilustrată, o realizare grafică de prestigiu.

Editura „Cultura Națională" reușește să impună, încă din prima fază a existenței sale (1921-1927) sub conducerea istoricului Vasile Pârvan, un stil și un program propriu, structurat pe mari colecții. În „Biblioteca scriitorilor români" apăreau operele scriitorilor clasici (Gr. Alexandrescu, I.L. Caragiale, B. Ștefănescu-Delavrancea, I. Slavici), iar în „Biblioteca scriitorilor români de azi" publicaseră Ion Minulescu, Camil Petrescu, Cezar Petrescu, Ion Pilat, Ionel Teodoreanu, „Biblioteca universitară" și „Biblioteca Țara noastră" întregeau profilul acestei prestigioase edituri în care au apărut lucrările lui Vasile Pârvan *Getica. O protoistorie a Daciei, Arta țărănească la români* de George Oprescu și volumul în limba franceză *Histoire des roumains* et de *leur civilisation* (1922) sinteză expresivă a istoriei și civilizației românești, în cadrul unei serii publicate de N. Iorga și în limbile engleză (Londra, 1927), italiană (Milano, 1928) și germană (Sibiu, 1929).

Sub conducerea profesorului universitar Alexandru

Rosetti între anii 1930-1938 Editura „Cultura Națională" continuă și amplifică programul consacrat editării autorilor contemporani. Vor apărea: Tudor Arghezi, Ion Barbu, Mircea Eliade, Barbu Fundoianu.

Institutul de Editură și Arte Grafice „Scrisul Românesc" continuă, pe baze noi tradițiile întreprinderii „Samitca". Propunîndu-și dezvoltarea Editurii Didactice și Muzicale, Institutul se afirmă în editarea manualelor școlare în condiții foarte bune. Receptiv la înnoirile în tehnica și tehnologia tipografică, le popularizează în publicațiile de specialitate „Grafica Română" și „Anuarul Graficei Române" redactat de Virgil Molin. Dintre colecțiile acestei edituri se impune colecția „Clasici români comentați" apărută sub conducerea istoricului literar Nicolae Cartojan (citățm dintre apariții: Mihail Kogălniceanu și Petre Ispirescu editați de Nicolae Cantojan, Mihai Eminescu editat de D. Murărașu, Stolnicul Constantin Cantacuzino editat de Dan Simonescu).

Editura „Casei Școalelor" își lărgește profilul prin activitatea literar-editorială a „Casei Școalelor și a Culturii Poporului", for de cultură menit să îndrume și să susțină inițiativele din toate ramurile culturii românești. Se editează astfel lucrări remarcabile datorate scriitorului-editor Emil Bucuța, criticilor și istoricilor literari Eugen Lovinescu, Nicolae Cartojan, I.C. Chițimia, esteticianului Tudor Vianu, geografului George Vâlsan etc.

Printre cele 21 de serii și colecții apărute sub egida „Editurii Fundației pentru Literatură și Artă" (condusă, din 1933, de prof. univ. Alexandru Rosetti) prezintă un interes deosebit „Biblioteca Enciclopedică", „Scriitori români contemporani", „Scriitori români vechi și moderni", „Biblioteca de filozofie românească" și „Biblioteca Energia", în care au apărut lucrări de valoare semnate de mari personalități ale științei române ca: Al.Rosetti, Const. C. Giurescu, Barbu Slătineanu, Ion Simionescu, Nicolae Cartojan, Sextil Pușcariu („Biblioteca Enciclopedică"), de scriitori, eseiști, istorici și critici literari ca: Tudor Arghezi, Lucian Blaga, Pavel Dan, Nicolae Iorga, Șerban Cioculescu, Eugen Lovinescu, Andrei Oțetea, ca și de filozofii D.D. Roșca, Lucian Blaga, Mihai Ralea, P.P. Negulescu, Tudor Vianu, C.Rădulescu-Motru. Valorificarea moștenirii literare a „scriitorilor români vechi și moderni" s-a realizat prin ediții critice din scrierile lui Bogdan Petriceicu Hasdeu (ediție îngrijită de Mircea Eliade), Ion Luca Caragiale (ediție îngrijită de Șerban Cioculescu) etc. Dintre toate acestea se impune însă monumentala ediție a operelor lui Mihai Eminescu îngrijită de Perpessicius.

Încununarea activității editoriale a acestei prestigioase instituții este, fără îndoială, tipărirea *Istoriei literaturii române de la origini pînă în prezent* (1941) de George Călinescu, originală și remarcabilă sinteză a întregului fenomen literar românesc.

Elena Maria SCHATZ

TUDOR NEDELCEA

CARTE DESPRE CARTE

(continuare)

Alte alfabete au fost create, în timp, tot din rațiuni practice, din necesități concrete. Abatele De l'Epée, fondatorul unui azil pentru surdomuți, a inventat, în 1788 un alfabet nu pentru scriere, ci pentru vorbire, semnele făcîndu-se cu degetele de la mînă sau prin diverse mișcări ale mîinii.

Un băiețel francez, Louis Braille rămîne orb de la vîrsta de 3 ani. Internat la Institutul pentru Orbi din Paris, el are ocazia să pipăie un prospect turistic imprimat în relief. După o muncă stăruitoare a creat un nou sistem: cititul cu degetele sau alfabetul pentru orbi care-i poartă numele. Prima carte scrisă cu un astfel de alfabet apare în 1829.

Samuel Morse, inventatorul telegrafului, alcătuiește alfabetul-cod, format din combinații de liniuțe și puncte și transmise prin radio. Pentru rapiditatea scrierii, Isaac Pitman a creat, în 1837, scrisul geometric și prescurtat, numit stenografic, adică un sistem de linii drepte și curbe la care se adaugă prescurtări convenționale.

În Mesopotamia, sumerienii au întemeiat o mare civilizație. Pentru a-și scrie epopeile, au folosit tăblițe de lut moale și bețișoare cu care să poată scrijeli anumite linii, orizontale, verticale sau oblice sub formă de cuie. Scrierea lor s-a numit *cuneiformă* (latinescul cuneus — cui). Preluată de asirieni, babilonieni și persani, scrierea a fost multă vreme, o enigmă pentru mulți învățați. Pînă într-o seară, cînd, la o discuție între mai mulți specialiști, tînărul filolog german, Georg Friederich Grotefend, și-a asumat răspunderea descifrării acestei îndelungate enigme. Observînd că anumite semne se repetă întocmai, sînt grupate sub forma unui cartuș, a constatat că aceste semne reprezintă titulatura regilor. Și astfel a intrat în posesia cheii cu care putea descifra sunetul desemnat de fiecare semn cuneiform.

Grecii au găsit tăbliţe cu scrisul egiptean pe care însă nu reuşesc să-l citească, considerîndu-l ca ceva misterios, ce nu poate fi relevat oamenilor. De aceea au numit această scriere *hieroglifică* (hieros, în greceşte – sfînt, misterios). După cucerirea Egiptului, în timpul lui Alexandru cel Mare, hieroglifele au fost înlocuite cu alfabetul grec şi ele au încetat să-i mai preocupe pe cărturari. Campania lui Napoleon Bonaparte în Egipt avea însă să dea un nou sens istoriei cunoaşterii antichităţii. Un soldat din armata sa aduce din Egipt o coală de papirus pe care erau desenate unele semne deosebite. Această coală ajunge în mîna nepotului său, de numai 9 ani, Jean Francois Champollion, care, ambiţios, vroia s-o citească. Pentru asta, se pune serios pe treabă. După ce la 5 ani învăţase singur să citească, la 11 ani cunoştea latina şi greaca, s-a apucat de studierea altor limbi vorbite de popoarele din jurul Egiptului. O întîmplare fericită se alătură acestei pasiuni. În localitatea egipteană Rosetta, este dezgropată o piatră de granit pe care, acelaşi text, era scris de trei ori, cu hieroglife, în varianta demotică, modificată şi simplificată şi în greacă, prin care se dă traducerea textului. După 23 de ani de muncă asiduă, în 1822 Champollion găseşte cheia care a descifrat misterul hieroglifelor.

La români s-a folosit multă vreme scrierea lapidară pe piatră sub formă de pisanii pe cruci, pe blocuri de piatră puse la intrarea principală în biserici, pe morminte cuprind, în genere, preţioase date istorice,administrative sau politice. Cele mai vechi au fost comandate de Ştefan cel Mare. Pe piatra tombală de la mormîntul lui Radu de la Afumaţi sînt trecute luptele acestuia cu turcii. Pe mormîntul lui Stroe Buzescu, admirabila şi credincioasa sa soţie, Sima stolniceasa, aşează un basorelief, înfăţişînd pe Stroe călare, înjunghiind pe cumnatul hanului turc şi dictă, cuvînt cu cuvînt, un epitaf de o rară frumuseţe şi durere: „Această piatră pe groapa jupînului Stroe Buzescul, ce-a fost stolnic la Mihai Vodă, şi-a fost la toate războaiele dimpreună cu domnul său ca o slugă credincioasă şi la războiul dintîi dobîndi rană la mîna stîngă de turci, şi la războiul de la Giurgiu, cînd se lovi cu hanul, se răni la ochi de săgeată. Şi-au slujit Stroe lui Mihai Vodă pînă pieri în ţara ungurească. Dacă se sculară boierii ţării şi cu Buzeştii, ridicară pe Radu Vodă. Iară Simion Moghilă, cu turci, tătari, moldoveni, leşi, mulţi fără seamă, veniră din ţara Moldovei de scoase pe Radu Vodă şi pe Buzeşti din ţara lor la ţara ungurească.

Iar atunci merse jupînul Stroe la împăratul nemţesc ca să ceară ajutor, de ieşiră la ţara românească cu Radu Vodă şi nu-i aştepta Simion Moghilă. Deci, s-au ridicat cu leşii şi moldovenii şi hanul cu mare oaste de tătari, şi ieşiră de se loviră în gura Teleajenului la Teişani, în luna lui septembrie 14 zile, luni dimineaţa pînă seara şi făcură năvală marţi dimineaţa de trei ori de toate părţile. Iar jupînul Stroe, atîta nevoie de creştini văzînd, stătu împotriva tătarilor, de se lovi de Mîrza, cumnatul hanului, şi-l înjunghie pe el. Şi dintr-acel război se răni la obraz şi peste trei săptămîni i se întîmplă moartea, în luna lui octombrie 2 zile, văleat 7110 (1602). Şi nu fu pe voia ciinilor de tătari – dumnezeu îl ierte! Scris-am eu, jupîneasa Sima a stolnicului Stroe. Dacă voi muri, să mă îngropaţi lîngă dumnealui aici!"

Autentică cronică, literatură adevărată, izvorîtă dintr-o adîncă durere!

Românii au practicat în secolele XIII-XVI scrierea brodată, adică scrierea unor litere cu fir de aur, argint sau beteală spre a consemna diferite evenimente istorice. O practicau doamnele (Marina, soţia domnitorului Alexandru cel Bun), Maria lui Ştefan cel Mare, Elena Rareş şi fiicele sale Chiajna şi Ruxandra, Elisabeta Movilă, Mitrofana, mama lui Grigore Ureche, domniţele şi jupînesele sau chiar fete din popor angajate la curte. Scrierea brodată, ornamentală sub influenţa bizantină sau încadrînd un portret de sorginte sîrbească, se aplica pe ţesături de in, cînepă, stofă, catifea.

În 863, doi fraţi, Chiril şi Metodiu din Salonic au primit misiunea de la cneazul Rotislav al Moraviei de a traduce cărţile de cult. Pentru aceasta ei au elaborat alfabetul *glogolitic*, derivat din scrierea cursivă minus-

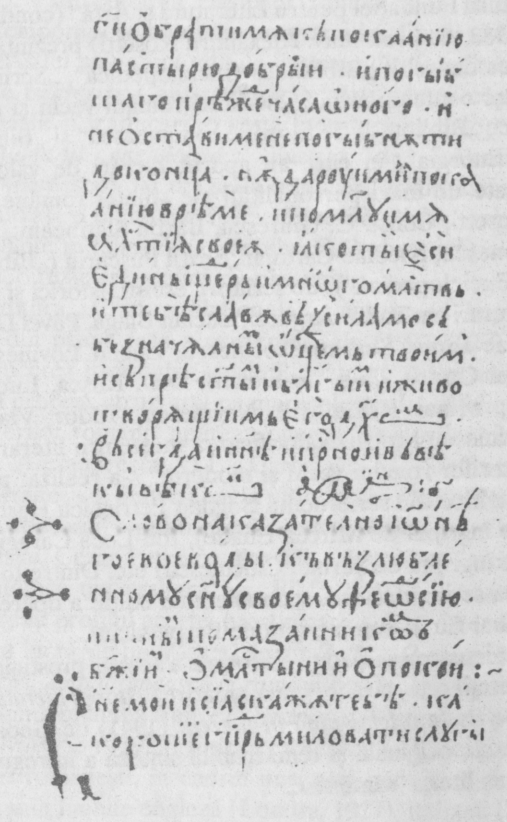

„Învăţăturile lui Neagoe Basarab către fiul său Theodosie"

culă greacă, primul alfabet slav. În secolul următor, alfabetul glogolitic este înlocuit cu cel *chirilic*, modificîndu-se după caracterele fonetice ale diferitelor limbi slave.

Cultura română a suferit influența bizantino-slavă, utilizînd literele acestui alfabet, pentru scrierea de texte în limba slavă sau în limba română. La început, alfabetul chirilic folosit de români a avut 45 de semne. Gramatica lui Ienăchiță Văcărescu din 1787 îl reduce la 33 de semne, pentru ca, ulterior, Ion Heliade Rădulescu să-i mai taie 5 semne. Prima afirmare categorică a necesității înlocuirii alfabetului chirilic cu cel latin este *Epistola lui Gheorghe Șincai către respectabilul și preavestitul bărbat Ioannes de Lipsky* (Peste, 1804), tipărită în limba latină și care propune, pînă la înlocuire, o simplificare a alfabetului chirilic. Îmbrăcînd o haină ce-i era străină, cultura românească, începe să se debaraseze treptat de ea, folosind un timp un alfabet de tranziție, utilizat în edițiile princeps ale scriitorilor noștri clasici din prima jumătate a secolului trecut. Eforia Școalelor Naționale, precursoarea Ministerului Învățămîntului,a elaborat, între 1850 și 1858, reguli de înlocuire a acestui alfabet, apoi A.I. Cuza elaborează un decret de înlocuire definitivă și obligatorie a lui cu alfabetul latin. Academia Română, creată tot în timpul domniei luminoase a lui Cuza, prin corifeii săi (Timotei Cipariu, Al.Odobescu și Titu Maiorescu) a alcătuit, pe baze științifice, corespondențele latine ale literelor grecești.

Simultan cu scrisul chirilic, s-a folosit și alfabetul *latin*, mai ales în Transilvania, în acte publice sau particulare, menținîndu-se un adevărat cult al scrisului. În Oradea și Alba- Iulia au funcționat cele mai active școli de scriere și cultură latină, mai ales în timpul domniei lui Matei Corvin. La curtea sa și-a întemeiat o faimoasă bibliotecă și l-a cultivat pe Ioan Vitez, umanist și diplomat. Se folosea scrierea cursivă carolingiană și apoi latina gotică, cu caractere apropiate de formele tiparului. Latina medievală are numeroase abreviațiuni și grupuri de consoane orînduite într-un singur semn grafic. Între cele mai vechi manuscrise este cel scris de „mîna lui Nicolae copist din Transilvania din cetatea Turda", din 1461, intitulat *Breviarum Transilvanicum*.

De o faimă mondială se bucură manuscrisul *Codex aureus*, cu o istorie interesantă. Realizat din porunca împăratului Carol cel Mare (742-814), scris pe 111 foi fine de pergament cu litere de aur – de unde-i vine și numele – manuscrisul a fost vîndut, după moartea împăratului, cumpărătorul fiind, probabil, Adolung (804-837), abatele din Lorsch. În 1555, principele Frederic de Hessen îl achiziționează pentru biblioteca sa din Heidelberg. Dar nici aici n-a fost în siguranță. În timpul războiului de 30 de ani, biblioteca din Heidelberg a fost jefuită și se pare că un soldat a rupt manuscrisul în două, o parte ajungînd la Vatican, iar cea de-a doua la Viena, în biblioteca arhiepiscopului erudit Christofor Migazzi, de unde-l cumpără, în 1875, contele Ignatie Batthyani (1741-1798) pentru biblioteca sa din Alba-Iulia, fondată un an mai tîrziu. Ultimul popas, sigur și definitiv, un fragment din *Codex aureus* îl face în Muzeul de Istorie a României. O singură dată manuscrisul a fost reunit în întregime, în 1965, la Aachen, cu ocazia unei expoziții internaționale închinate epocii lui Carol cel Mare. Valoarea artistică a celui mai vechi manuscris existent în bibliotecile din România e dată de numeroase ilustrații, de ornamentația bogată, reunind influențele bizantine, italiene și britanice.

În Muntenia, ca și în Moldova, pătrunde cultura slavo-bizantină și drept urmare se crează mai multe școli caligrafice, ca în Occident, în care îndeletnicirea de bază era de a scrie (copia) frumos, scriere împodobită cu diferite ornamente, ilustrații numite *„iluminări"* sau *miniaturi*.

Înființînd la Tismana o mănăstire, Nicodim, inițiat în arta caligrafiei și miniaturii, este creatorul primei școli de copiere a manuscriselor, el însuși scriind, în mănăstirea gorjeană, o *Evanghelie* (1404-1405) în limba slavonă, cu litere verticale (uncială), fiecare pagină ornamentînd-o cu motive geometrice, zoomorfe, antropomorfe. După modelul Tismanei, s-au creat școli pe lîngă alte mănăstiri (Bistrița olteană, Feleac, Prislop). La Craiova, copistul Ioan Sîrbu ornamentează deosebit de frumos trei cărți. Cea mai renumită școală miniaturistică este cea de la mănăstirea Neamțului, întemeiată de Gavriil Uricovici în 1429. Literele sînt împodobite cu motive florale, viu colorate. Școala de la Neamț continuă sub Ștefan cel Mare, domn și al culturii, dar își mută sediul la Putna. Nicodim de la Putna a caligrafiat în 1473 portretul lui Ștefan din tinerețe, domnitorul avînd în mînă și dăruind o carte. Este prima miniatură cu caracter laic. Cel mai talentat dintre copiști a fost Anastase Crimca care a îmbogățit paleta miniaturisticii cu motive zoomorfe și florale luate din peisajul autohton, iar temele antropologice înfățișează portrete umane, scene de luptă.

În secolele XV și XVI, manuscrisele au continuat să fie utilizate, chiar dacă tiparul devenea un concurent demn de luat în seamă. Primele texte românești care neau parvenit: *Scrisoarea lui Neacșu [Lupa] din Cîmpulung*, datată 1521, către judele județului, *Psaltirea Scheiană, Psaltirea Voroneteană, Evangheliarul slavo-român de la Sibiu* (1551-1553), texte bilingve (română și slavonă), prezintă unele particularități: sînt scrise în limba veche românească, rotacizantă, semnele erau unite, literele erau aruncate deasupra cuvîntului, n-au pagină de titlu, nu toate sînt datate. Importanța lor pentru cultura română este incontestabilă. Traducerea în românește a primelor texte literare a fost determinată de factorii interni, de necesitățile social-culturale ale unei societăți dornice de a-și manifesta plenar capacitatea spirituală în graiul propriu.

2. DE LA PIATRĂ LA HÎRTIE

Cartea nu a fost astfel în forma ei actuală, dintotdeauna. În timp, ea a suferit multe şi diferite modificări. Cele mai vechi inscripţii sînt „scrise" pe piatră; pe cele funerare sau pe monumente, pe zidurile templelor sau ale piramidelor. Asiro-babilonienii scriau pe tăbliţe de lut, pe care le ardeau în cuptoare spre a fi rezistente. Alte popoare scriau pe tăbliţe din lemn, gresie, fildeş, scoici, ardezie, bronz, plumb, aramă sau alte metale, pe care se aplica un strat subţire de ceară, scriindu-se apoi prin zgîriere. La Roşia Montană, într-o galerie minieră, s-au descoperit 25 de tăbliţe cerate rămase de la romani. Vechii greci, celţii şi romanii scriau pe piei de animale. *Vechiul Testament* se păstrează şi azi într-un manuscris scris pe 57 de piei, cusute, cu o lungime de 36 m. Vesta din piele pe care o purta poetul Petrarca şi pe care-şi scria versurile ce-i veneau în minte în diferitele ocazii este astăzi o piesă rară de muzeu. Un exemplar din *Iliada* lui Homer a fost copiat pe o fîşie lungă de 37 m din intestinul unor şerpi.

În Delta Nilului creştea o plantă înaltă de 3-4 m, papirus. Cu trei milenii înaintea erei noastre, egiptenii au avut fericita inspiraţie de a prelucra această plantă sălbatică pentru a obţine foi. Uscate la soare şi prelucrate cu piatră de mare căpătau o faţă lucioasă, bună de scris. Deşi papirusul creştea şi în alte regiuni ale lumii, Egiptul a deţinut, pentru multă vreme, monopolul acestui produs care era exportat prin portul Alexandria. Papirusul a constituit materia primă pentru cărţile-manuscris pînă în secolul al XII-lea.

Manuscrisul de papirus avea forma unui sul, care se înfăşura în jurul unui băţ, prevăzut la un capăt cu o etichetă ce purta titlul volumului. Eticheta se numea titulus (titlu, la noi), iar sulul se mai numea volumen (volum). Umezeala a distrus multe asemenea protocărţi, chiar dacă ele erau păstrate în lădiţe şi depozitate în marile biblioteci ale antichităţii. Pe un astfel de sul s-a scris emoţionanta poveste de dragoste dintre frumoasa sclavă Aida şi generalul Radames, poveste pusă pe muzică de Giuseppe Verdi.

Papirusul, dovedindu-se perisabil, era nevoie de un alt material, mai rezistent şi care se găsea din abundenţă. Pielea de oaie, viţel sau măgar şi-a găsit repede o altă utilitate. Bine curăţită de grăsime, uscată şi întinsă ea s-a dovedit un excelent material de scris. Meşteşugarii şi cărturarii din vechea cetate din Asia Mică, Pergam, erau neîntrecuţi. Denumirea noului material, pergamentul, vine de la acest oraş. Pergamul devine, începînd cu secolul al II-lea î.e.n. nu numai independent faţă de Egipt, dar şi un oraş al culturii antice, loc de întîlnire al intelectualilor vremii. Prea scumpă hîrtia din Pergam n-a înlocuit în totalitate papirusul, fiind folosit chiar concomitent, la învelirea sulurilor de papirus, de aici luînd naştere coperta cărţii. Şi azi lucrările deosebit de valoroase, cele bibliofile se leagă în piele de oaie sau capră (marochin).

Cînd s-a descoperit hîrtia? Destul de tîrziu, în 105 e.n., cînd chinezul Ţai-Lun a reuşit obţinerea unei paste din scoarţa de copac, frunze de dud, floare de bambus, zdrenţe de mătase, capete de sfoară. Secretul fabricării ei s-a păstrat aproape cinci secole, apoi a fost divulgat de coreeni şi de japonezi. Ultimii fabricau din zdrenţe de mătase o hîrtie foarte fină, folosită şi azi, hîrtie de mătase japoneză. Samarkandul a devenit, în secolul al VIII-lea, un puternic centru de fabricat hîrtia. De aici meşteşugul preparării hîrtiei s-a răspîndit în oraşele arabe de pe coasta Mediteranei (Damasc, Bagdad, Cairo, Tripoli), apoi pătrunde în Europa prin Spania ocupată atunci de arabi. Prima fabrică de hîrtie din Europa este cea din Xativa, lîngă Valencia în Spania. Drumul hîrtiei devine în scurt timp lung şi neîntrerupt. Italia, Franţa, Germania devin mari producătoare de hîrtie, iar după invenţia tiparului hîrtia cucereşte întreaga omenire.

Pe teritoriul ţării noastre, prima moară de fabricat hîrtie, cunoscută pînă în prezent, este cea de la Orlat, lîngă Sibiu, care a funcţionat între 1534-1539. Şapte ani mai tîrziu, Hans Fuchs şi Johannes Benkner, judele Braşovului deschid în oraşul de la poalele Tîmpei a doua fabrică, de la care a cumpărat Coresi hîrtie pentru cărţile sale. În 1537 se deschid alte mori la Tălmăciu şi la Cluj, în 1483 în Moldova, în 1643 lîngă Călimăneşti, pe Valea Oltului.

Cu toate foloasele ei, hîrtia s-a impus destul de greu. Deşi mai ieftină decît pergamentul, avea totuşi dezavantajul că se scria pe o singură faţă. Apoi, răspînditorii ei, arabii, erau declaraţi periculoşi de biserica creştină şi ca atare produsul lor era prohibit. Calitatea inferioară a primelor produse din hîrtie a dus la o oarecare stagnare. Pînă cînd au apărut zdrenţele, resturile din cămăşile de in şi cînepă pe care le purtau europenii începînd cu secolul al XI-lea. Zdrenţele nu erau aruncate, meşterii iscusiţi le-au prelucrat obţinînd o pastă fină din care au fabricat o hîrtie albă, opacă, rezistentă, folosibilă pe ambele feţe. Calitatea creşte, preţul scade: este tot ce şi-au dorit negustorii şi proprietarii. A apărut o nouă ocupaţie, cea a strîngătorilor de zdrenţe de prin gunoaie sau de la gospodine şi o nouă luptă cu fabricanţii de hîrtie în vederea obţinerii unor profituri tot mai mari. S-au instituit legi speciale, strîngătorii de zdrenţe sau petecarii fiind în atenţia şi urmărirea guvernanţilor. Gheorghe Asachi, cărturarul român, deschide la Cetăţuie-Neamţ o fabrică de hîrtie în 1841, după ce, în 1832, înfiinţase o tipografie la Iaşi. Pentru fabrică, aduce de la Viena şi Praga „maşini noi şi harnice", care vor revoluţiona industria naţională de hîrtie. Inaugurarea fabricii s-a făcut în „veleat 1841, noiembrie 8" şi din aceste maşini „au început a ieşi cea dintîi coală de hîrtie cu marca Moldovei". Obţine privilegiu domnesc de a fi singurul achizitor al zdrenţelor de pe teritoriul Moldovei, impunînd şi

interzicerea exportului cu astfel de produse. Modernele fabrici de azi prepară hîrtie din orice substanţă vegetală care conţine celuloză (conifere, trestie, stuf) prin două procedee: mecanic şi chimic.

Uneltele de scris au cunoscut o evoluţie interesantă. De la ciocanul şi dalta pentru săparea scrierii în piatră, de la pensula pentru scrierea pe pînză şi mătase întrebuinţată de egipteni şi chinezi, pînă la condeiul de lemn, fildeş sau metal utilizat de asiro-babilonieni şi de romani a trecut vreme lungă. Era de fapt un băţ de 10-12 cm lungime, ascuţit numai la un capăt, căci celălalt era folosit pentru ştergere, mai bine zis pentru a nivela ceara în cazul scrierii unui cuvînt greşit. Romanii l-au numit *stylus*. Egiptenii şi grecii foloseau trestia. Cel mai folosit instrument de scris pînă la apariţia peniţei a fost pana de gîscă, ascuţită cu mult meşteşug, care simbolizează şi azi arta de a scrie. Pana se transformă în *peniţă* nu atît prin evoluţia numelui, cît prin formă şi utilizare. Cunoscută din antichitate (dacii scriau cu un instrument cu vîrf de argint, ca şi Ovidiu în exilul său de la Tomis), peniţa înlocuieşte pana de gîscă, începînd cu secolul al XVIII-lea. *Stiloul* sau tocul rezervor este invenţia unui român, Petrache Poenaru.

3. PRECURSORI AI TIPARULUI ŞI AI CĂRŢII MODERNE

Oamenii au căutat, din cele mai îndepărtate vremuri, să găsească un mijloc de a imprima un text sau desen şi de a-l multiplica în mai multe exemplare. Cel mai vechi sistem de înmulţire a unui desen este pecetea oficială, imperială, regală sau domnească – sculptată în lemn sau metal, aplicată pe argilă sau ceară. Sigiliile domnilor români erau aplicate pe numeroase documente sau acte oficiale. Inspirîndu-se din sistemul asiro-babilonean de multiplicare a pecetelor, chinezii au săpat în piatră, apoi în lemn semnele unui text, le-au uns cu o cerneală specială, peste care se aplică o coală de hîrtie. Este procedeul cunoscut sub numele de *xilografie* (grecescul xilon = lemn; grafia = scriere). Folosit iniţial la imprimarea ţesăturilor, xilogravura se extinde, începînd cu secolul al XIV-lea şi la cărţi. Precursor al lui Gutemberg este fierarul chinez Pi-Şeng, care a modelat în lut fiecare semn al alfabetului, le-a lipit pe o scîndură, le acoperea cu un strat subţire de cerneală, după care aplica colile de hîrtie. Xilografia şi literele mobile ale meşterului chinez sînt adevăraţii precursori ai tiparului.

Cartea a avut şi ea diferite forme în funcţie de sistemul de scriere sau de multiplicare. De la *volumen* s-a ajuns succesiv la forma actuală, *codex*. Primele codexuri n-au fost de hîrtie, ci din tăbliţe subţiri de lemn numindu-se *charta tabularis* (cărţi de tăbliţe). Un centru al civilizaţiei antice şi al cărţii implicit a fost în Asia, în Sumer, unde sînt cunoscuţi cei mai vechi scribi. Caligrafia era obiect de învăţămînt, şcolile fiind plasate pe lîngă temple. Scribii erau şi sacerdoţi, care scriau diferite subiecte, preferînd însă pe cele care pluteau într-o atmosferă de mister, de precizare a viitorului. Se cunosc astfel de cărţi încă din secolul al VII-lea î.e.n. în biblioteca de la Ninive a regelui asirian Assurbanibal.

În Grecia, iubirea de carte a fost o manifestare a multor oameni de stat, scriitori, filozofi, care posedau biblioteci din volumene. Aristotel avea o bibliotecă de 400 de volume. Romanii au avut biblioteci importante, atît particulare, cît şi imperiale. Angajau copişti, recrutaţi din rîndul sclavilor, şi multiplicau numeroase lucrări ale înaintaşilor, pe care începeau apoi să le comercializeze.

În feudalism, cartea a suferit transformări esenţiale sub toate aspectele; materialul de scris, felul scrierii, limba, conţinutul şi adresabilitatea cărţii erau altfel. Circula tot cartea manuscrisă. Renaşterea şi Umanismul influenţează decisiv dezvoltarea cărţii, o scoate de sub dependenţa bisericii. Apare o nouă instituţie, universitatea, care imprimă cărţii o dezvoltare laică. Se multiplică masiv şi cunosc o largă circulaţie cărţile clasicilor greco-latini. Spre sfîrşitul feudalismului timpuriu, în secolele X-XI, masele populare din tîrguri şi oraşe manifestă interes pentru lecturile distractiv-instructive, captivante. Aşa începe tipărirea „cărţilor populare": *Alexandria, Esopia, Varlaam şi Ioasaf*. Limbile de circulaţie în feudalism erau latina, greaca, slava. Au apărut noi sisteme de scriere: *uncială* (literă verticală; distanţate între ele, avînd forma semicercului specifică arhitecturii romanice); *semiuncială* (prelungirea liniilor verticale); *minusculă* (cursiva de mai tîrziu; litere aplicate, tendinţa de legătură între litere). Scrierea din evul mediu se distinge nu numai grafic, dar şi după regiunile geografice, existînd şcoli caligrafice pe astfel de regiuni. Italia a avut scrierea *lombardă* sau *beneventină*, Franţa – scrierea *carolingiană*, germanii – pe cea *gotică*. Apar noi caractere de litere şi noi alfabete: chirilic şi runic.

Secolul al XV-lea înregistrează multe preocupări pentru aflarea unui sistem de scriere şi multiplicare a cărţilor, rapid, practic şi mai ieftin decît scrisul de mînă (manu-scrisul).

(Va urma)

SUB STEAUA
LUI
LUCIAN BLAGA

În cele din urmă nici un popor nu e atît de decăzut şi păcătos pentru a nu mai fi vrednic să te jertfeşti pentru el, din moment ce îi aparţii.
Există savanţi încăpăţînaţi, care îşi închipuie, că fenomenele naturii comit o imoralitate, dacă nu se supun legilor, pe care ei vor să le prescrie...
Crezul zilelor noastre nu mai începe cu conştientul „cred", nici cu scepticul „nu cred", ci cu tragicul „vreau să cred".
Totdeauna lumea a fost privită într-un fel oarecare ca o minune: dacă pentru magii de altădată a fost o minune apariţia unui astru, pentru magii de astăzi este tocmai faptul că nu se întîmplă nici o minune. Lumea oricum am privi-o e mare şi minunată: fie că o considerăm ca existînd în sine, fie ca apariţia unui ce ascuns în ea, fie ca simbol al unui ce mai presus de ea.

CONSIDERAŢII PRIVIND ACTIVITATEA BIBLIOTECILOR PUBLICE

Către sfîrşitul anului 1991 populaţia republicii avea la dispoziţie 1938 de biblioteci publice cu un fond de 27 787 000 de publicaţii dintre care 883 000 ex. în limba română, 18 724 000 ex. în limbile minorităţilor naţionale şi 233 000 ex. în limbile străine. Fiecărui locuitor al republicii îi revin aproximativ 6 cărţi. Făcînd anumite calcule, vom constata însă următorul fapt: deşi românii constituie cca 64 % din populaţie, cota informaţiei în limba română este mult mai mică decît cea în limbile minorităţilor naţionale. În acest caz nici nu poate fi vorba de o echitate socială şi orice comentarii sînt de prisos.

Să revenim însă la cifra de 233 000 de publicaţii în limbile străine. Cartea străină constituie numai 0,8 % din volumul total de carte pusă la dispoziţia cititorilor de către bibliotecile publice. Şi dacă luăm în considerare faptul că partea leului din volumul de cărţi străine e concentrată în bibliotecile din capitală, ne dăm seama cît de nedreptăţit este cititorul din bibliotecile municipale, orăşeneşti şi comunale. E şi aceasta o situaţie creată datorită vechii politici de completare a fondurilor, depăşirea căreia ţine de viitor.

Anul 1991, an de cotitură în activitatea bibliotecară a republicii, a schimbat multe din accentele cimentate pe parcursul anilor. Biblioteca publică care s-a afirmat în ultimele decenii ca centru de educaţie comunistă încearcă să revină în albia firească şi să se integreze schimbărilor democratice, social-economice şi culturale din republică. Un rol deosebit în această privinţă îi revine Ordinului nr.86 din 18 aprilie 1991 al Ministerului Culturii şi Cultelor din Republica Moldova „Cu privire la orientarea completării fondurilor şi excluderea publicaţiilor superflue, depăşite moral, nesolicitate de cititori şi care nu ţin de profilul de activitate al bibliotecilor publice". Drept rezultat pe parcursul anului din fondurile bibliotecilor publice au fost decontate sau redistribuite 2 620 600 de publicaţii.

La 1 ianuarie 1992 publicaţiile în limba română constituiau 31,8 % din volumul total de carte. Esenţial e faptul că s-a schimbat componenţa fondurilor în limba română. Au revenit, în sfîrşit, pe rafturile bibliotecilor, cărţile lui Nicolae Iorga, Lucian Blaga, Mircea Eliade, Marin Preda şi ale altor piloni ai neamului, care au stat şi stau la izvoarele spiritualităţii româneşti.

La constituirea colecţiilor de publicaţii româneşti au contribuit biblioteci, alte organizaţii de stat şi obşteşti,

numeroase persoane particulare din România. Cu concursul colegilor români Biblioteca Municipală Chișinău a constituit două biblioteci cu carte exclusiv românească: „Onisifor Ghibu" și „Transilvania".

În scopul facilitării servirii reprezentanților minorităților naționale Biblioteca Municipală „B.P. Hasdeu" a creat filiala evreiască „Itic Manger", filiala ucraineană „Lesea Ukrainka", filiala bulgară „Hristo Botev" și filiala rusă „M. Lomonosov".

În funcție de cerințele beneficiarilor bibliotecile colecționează, organizează și valorifică colecții de cărți, periodice, documente grafice și audiovizuale editate în țară și în străinătate referitoare la istoria, cultura, etnografia minorităților respective. Aria de achiziționare a cărților a Bibliotecii Municipale „B.P. Hasdeu" s-a extins departe de hotarele țării: Ucraina, Rusia, Israel, Franța, Anglia, Bulgaria etc.

Biblioteca bulgară, de exemplu, achiziționează 112 exemplare de periodice în limba bulgară.

Fondul bibliotecii evreiești conține colecții de mare valoare, ediții rare, vechi ce au fost donate de persoane particulare.

Desigur, ajutoarele din România și din alte țări au o deosebită importanță. Însă e timpul ca majoritatea bibliotecilor publice să stabilească relații cu bibliotecile și bibliotecarii din România, Franța, S.U.A., Marea Britanie, Italia etc., în vederea realizării schimbului interbibliotecar, desfășurării diferitelor activități culturale, organizării de vizite reciproce de documentare.

Procesul de completare a fondurilor se confruntă cu mari dificultăți: alocațiile bugetare nu corespund prețurilor crescînde; modalitățile de plată numai prin virament îngreunează procurarea publicațiilor cu plata în numerar; lipsa alocațiilor valutare pentru achiziționarea cărților din străinătate etc. Aici se impune necesitatea realizării Programului guvernamental de dezvoltare a Sistemului Național de Biblioteci, capitolul Fondurile de biblioteci.

Odată cu descentralizarea rețelei bibliotecilor publice și aprobarea de către Ministerul Culturii și Cultelor al Republicii Moldova a Regulamentului-cadru și a Normativelor de organizare și funcționare a bibliotecilor publice din Republica Moldova a început reorganizarea bibliotecilor mici, cu un număr de pînă la 200 de cititori, întreținerea cărora nu este efectivă din punct de vedere economic.

Trebuie de menționat faptul că părerile bibliotecarilor pe marginea descentralizării sînt contradictorii, însă prevalează ideea că unele elemente ale centralizării ar fi trebuit totuși păstrate. Prea neapărați s-au pomenit bibliotecarii față de șefii locali, care sînt mult prea departe de nevoile și grijile unei biblioteci. Asociația Bibliotecarilor și-ar putea aduce contribuția în sensul ridicării statutului social și prestigiului profesional al bibliotecarilor.

Bibliotecile publice din republică posedă un bogat potențial intelectual. Dintre cei 3 669 de salariați 1 420 au studii superioare bibliotecare, 1 836 — au studii medii speciale.

Menționăm că un rol important în vederea modernizării gîndirii biblioteconomice a bibliotecarilor îi revine reciclării și perfecționării profesionale. Începînd cu anul curent, conform Ordinului nr.85 din 02.04.92 „Cu privire la reciclarea specialiștilor în domeniul culturii și artelor", centrul de reciclare și perfecționare profesională a cadrelor de bibliotecă va activa pe lîngă Biblioteca Națională a Republicii Moldova.

Începînd cu anul 1985 (cu unele excepții neînsemnate) are loc descreșterea tuturor indicilor principali ce caracterizează activitatea unei biblioteci. Numărul publicațiilor împrumutate beneficiarilor s-a micșorat cu 10 milioane: de la 38 în 1985 la 28 în 1991. La fel și numărul cititorilor a scăzut de la 1 860 000 în 1985 la 1 543 000 în 1991. Indicele mediu de circulație a fondului a scăzut de la 1,6 în 1985 la numai 1,1 în 1991.

Ani la rînd bibliotecarii au tot fost impuși să mă-

STATISTICA ACTIVITĂȚII BIBLIOTECILOR PUBLICE DIN REPUBLICA MOLDOVA PENTRU ANII 1985-1991

	1985	1986	1987	1988	1989	1990	1991
Numărul total de biblioteci publice	1960	1963	1965	1961	1952	1943	1938
Fondul bibliotecilor publice (mii ex.)	27934,4	27970,5	28506,2	28287,0	28390,0	28507,9	27787,4
Împrumutul (mii ex.)	39737,9	36118,6	33402,5	32600,8	30985,9	31211,9	30756,1
Numărul de cititori	1911,6	1796,8	1723,8	1690,3	1614,9	1641,4	1598,9
Numărul total de bibliotecari	3620	3636	3637	3535	3639	3605	3669
Indice de circulație a fondului	1,4	1,3	1,2	1,2	1,1	1,1	1,1
Indice de lectură	20,8	20,1	19,4	19,3	19,2	19,0	19,2
Cărți pe cap de locuitor	5,7	5,8	5,9	5,8	6,5	6,6	6,4
Numărul mediu de locuitori la o bibliotecă	2,1	2,1	2,1	2,1	2,2	2,2	2,3
Indice de atragere la lectură	44,9	42,2	40,0	41,9	37,3	37,6	36,7

rească cifrele pornind de la nivelul atins în anul precedent. În așa fel cifrele creșteau mai mult pe hîrtie și în dările de seamă, decît în realitate. Deci, de vreme ce atîția ani cifrele au crescut e și firesc să treacă o perioadă pentru a se reveni la normal.

Aceasta poate fi o explicație a indicilor în continuă descreștere, în afară de factorii de ordin obiectiv și subiectiv. Și aici nu putem să nu amintim de faptul că există azi o serie de mijloace de informare în masă mult mai comode ca recepție, cu care biblioteca nu poate concura. Nu poate și nici nu trebuie să o facă, deoarece mass-media numai furnizează informația, iar înmagazinarea și sistematizarea ei poate fi realizată numai la bibliotecă.

Baza tehnico-materială a bibliotecilor (localurile bibliotecilor, spațiile, condițiile, dotarea cu mobilier special) lasă de dorit. Conform datelor statistice pentru anul 1991, din 1 938 de biblioteci publice subordonate Ministerului Culturii și Cultelor 1 737 se află în edificii adaptate; 1 023 de biblioteci nu au încăperi proprii și sînt nevoite să le arendeze; 274 de biblioteci necesită reparații capitale, iar 71 sînt avariate.

Despre automatizarea și mecanizarea proceselor de lucru într-o bibliotecă publică orășenească sau comunală nici nu poate fi vorba. Doar Biblioteca Națională și alte centre biblioteconomice republicane au întreprins unii pași în această privință. E necesar de a elabora un program guvernamental care ar prevedea crearea rețelelor locale în centrele biblioteconomice și în bibliotecile publice, ar asigura funcționarea sistemului automatizat de biblioteci.

Avînd în vedere situația economică dificilă, ar fi o iluzie să mizăm, în timpul apropiat, pe un ajutor din partea statului. Trebuie deci folosite cît mai eficient toate rezervele, trebuie perfecționată structura bibliotecilor, dezvoltat spiritul creativ al bibliotecarilor.

Rostul bibliotecii publice a fost întotdeauna, și rămîne a fi, satisfacerea nevoilor de lectură și de informare ale cititorilor.

Numărul beneficiarilor bibliotecii va spori în continuare ca urmare a scumpirii cărților. Deci, trebuie să fim pregătiți pentru aceasta, deoarece anume biblioteca publică trebuie să fie garantul protecției sociale în cultură.

Vor trece anii, se vor spulbera greutățile (căci altfel nici nu poate fi), vom înzestra bibliotecile cu toate cele necesare unor biblioteci moderne și numai drumul revenirii pentru cititorii „pierduți" va fi mult mai greu. Să nu ratăm deci o șansă! Și să nu uităm că ceea ce păstrăm azi ne va bucura mîine!

Ludmila CORGHENCI

Vera OSOIANU

ACȚIVITATEA FORMATIV A BIBLIOTECII PENTRU COPII ÎNTRE DEZIDERAT ȘI REALITAT

O problemă ce se impune tot mai mult în acest plin de schimbări, reașezări și mutații de concepte, nii și accente, este atitudinea față de carte și lectură, de bibliotecă și informație în general. Primordialul cesarul) constă în faptul de a păstra cartea, la a sfîrșit de veac, ca o sursă predominantă (importantă comunicare spirituală și științifică, de lărgire a uni sului cultural, un mijloc educativ și formativ al pote lor intelectuale și spirituale ale personalității. păcate, însă, tot mai mult se simte o distanțare între doi poli — cititorul de o parte și cartea de valoare, blioteca de altă parte. E o distanțare nefirească esență — cartea și edificiul ei sînt create pentru citit iar ultimul nu mai este cititor, în deplinul înțeles al vîntului, fără carte. E o corelație de interdependență se cere a fi respectată. Și dacă e să vorbim despr eventuală ruptură survenită în acest lanț ce se cere integru, dacă e să căutăm rădăcinile indiferenței, p vității unei părți a publicului matur față de carte și bliotecă, atunci le găsim cu preponderență în r copilăriei, în atitudinea existentă sau neexistentă a pilului față de ele.

Sînt semnificative în acest context gîndurile exp de Mircea Eliade (*Drumul spre centru*). Referitor acest moment Domnia sa menționa următoarele: „Ci la întîmplare ce cărți ne cad în mînă sau ce găsim la rinți, la amici, la liceu, la bibliotecă. Citim pe Dostoe înainte de V. Hugo și pe Gide înainte de Renan..." Și continuare — despre consecințele acestui fel de lectu „Ne trezim la vîrsta cînd viciul acesta trebuie moder fără a fi cunoscut anumite cărți mari ale adolescenței ale primei tinereți. Nu numai „cultura" noastră inco pletă, fragmentară — dar și experiența sufletească, ce ce e mult mai grav." Deci, anume copilăria, adolescen este acea perioadă în care se dobîndește mai ușor g tul pentru lectură și obișnuința de a frecventa biblio cile. Trebuie, așadar, ca biblioteca să devină și să rămî pentru fiecare o călăuză de preț în lumea culturii și ș

ei, să faciliteze formarea universului de cultură și cu-ștere a copiilor, devenirea comportamentală și ctivă a lor.

Cu atît mai actuală este această sarcină, în aceste tim-i pe care le trăim, determinate de redefiniri, mbări mai mult sau mai puțin profunde. Timpuri ca-erizate în mare măsură de instabilitatea politică, nomică și deseori spirituală, cînd fiecare din noi re-te acut necesitatea, dar și greutatea adaptării la mbări, cînd ne dezicem de idealuri false în schimbul lucerii (repunerii) în valoare a altor idealuri mai i sau mai noi. Timpuri în care ne orientăm deseori reu noi – cei maturi, cu atît mai mult copiii. De ace-nenirea esențială a cărții, a bibliotecii și bibliteca-i e să contribuie la formarea unei imagini coerente, asupra lumii, să ajute copilului să se orienteze în iul existențial căruia îi aparține, să ia cunoștință de ăratele valori spirituale. Pivotul patrimoniului cul-l al oricărui popor îl constituie limba, cuvîntul scris, nsecință – cartea.

Ea este o comoară mai scumpă decît toate comorile înțești, căci [...] comoara aceasta înfrumusețează tul omului" (*Psaltirea slavonă*, 1637). Și ce poate fi frumos ca sufletul! Să păstrăm intactă această co-ră neprețuită și s-o îmbogățim permanent – aceas-menirea bibliotecii. Să „arăm" sufletul copilului și emănăm" în acest „sol fertil" sămînța binelui, fru-lui, adevărului și dragostei de neam – e ceea ce ie să facă o bibliotecă pentru copii.

nume așa poate fi definit, în linii mari, scopul final tivității formative a bibliotecii pentru copii, prin ca-elegem, mai întîi, formarea gustului pentru lectura loare și, mai apoi, ca consecință a acesteia, forma-niversului cultural, intelectual, moral etc. al copi-

condițiile reaprecierii valorilor ce țin de limbă, e, neam, cartea și lectura au menirea să faciliteze sul de renaștere spirituală a poporului. Acest fapt diționat anumite schimbări în activitatea bibliote-desfășurată în ultimii ani. În primul rînd, se produ-reorientare a acestora spre cartea națională, ca din factorii principali de formare a conștiinței na-e, se formează o nouă viziune asupra rolului (lo-ei în lectura copiilor.

le din urmă ne-au determinat în alegerea obiecti-principal al analizei, pe care o vom face aici. Ne eferi, în temei, la problema cererii și posibilităților rtă a cărții naționale pentru copii în Moldova.

r părea că e o problemă nouă pentru bibliteco-Moldovei, o problemă apărută în ultimii ani. Nu r așa. E nou felul de a pune această problemă, de aduce în raza preocupărilor noastre. Problema ca fiind mult mai veche, „o boală" cu rădăcini adînci în vreme, existența căreia o percepeam și mai înainte, dar despre care putem vorbi cu adevărat abia de vreo cîțiva ani. Probleme mari ale literaturii pentru cei mici... Pe unele le-am moștenit din trecut, dacă e să pomenim aici conținutul literaturii deseori neadecvat adevărului, propagarea idealurilor false, componența lingvistică și de conținut a colecțiilor de bibliotecă etc. Cu altele ne confruntăm acum grație schimbărilor ce s-au petrecut și se mai petrec în societate. Sînt probleme de altă natură, dar cauzate, în mare măsură, și de cele trecute.

În acest context putem menționa raportul între cerințele reale de lectură și posibilitățile ofertei de carte către publicul cititor; corelația: economie de piață – piața cărții – colecții de bibliotecă; penuria dezolantă a fondurilor de carte românească în bibliotecile din Moldova și, în special, a fondurilor de carte în grafie latină. Merită a fi evidențiată și influența exercitată asupra lecturii copiilor de către anumiți factori de ordin cultural, material, instructiv și comunicativ.

În continuare vom încerca să dezvăluim cele expuse mai sus, pornind de la unele considerente de ordin teoretic și practic, de la experiența bibliotecii noastre în acest domeniu.

Vom evidenția, în primul rînd, necesitatea schimbării opticii asupra naturii intereselor de lectură și de informare, cu care publicul tînăr vine la bibliotecă.

Deoarece biblioteca, procesul de lectură sînt nu numai un mijloc esențial în devenirea spirituală a unui popor, ci și un sensibil barometru al acesteia la schimbările de fond ce au loc în societate, este explicabil procesul de reorientare a intereselor de lectură atît ale cititorilor maturi, cît și ale celor mai tineri.

O bibliotecă există, mai întîi de toate, prin cititorul său, deoarece e firească tendința de a-l studia, de a-i cunoaște interesele și cerințele în sfera lecturii. În acest scop Biblioteca de Stat pentru Copii „I. Creangă" din Chișinău a început realizarea unui program de cercetare, obiectivul principal al căreia este literatura națională, locul ei în lectura copiilor. Cercetarea e în curs de realizare, nu dispunem încă de rezultatele finale, însă și ceea ce avem de-acum ne permite să facem unele constatări.

O primă concluzie desprinsă din datele sondajului se referă la conținutul cerințelor copiilor.

În primul rînd, a sporit interesul față de literatura națională, față de titluri, autori, care mai înainte, din anumite considerente, erau mai puțin cunoscuți publicului cititor de la noi. Aceasta se referă, de exemplu, la creația lui O. Goga, G. Coșbuc, I.L. Caragiale ș.a. E solicitată literatura cu tematică istorică, îndeosebi cărțile din seriile „Columna" și „Strămoșii".

Dintre cărțile menționate că au fost citite nu se evidențiază în deosebi nici un titlu. Răspunsurile la între-

barea respectivă denotă orientarea prioritară spre beletristică, în primul rînd, persistă interesul pentru literatura universală, pentru literatura de aventuri. Referitor la literatura națională reținem interesul mai mare al cititorilor pentru opera lui O. Goga, I. Druță, M. Eminescu, M. Sadoveanu, N. Esinencu, N. Dabija, S. Vangheli ș.a.

Motivația lecturii copiilor este diversă. Un număr considerabil de cititori decid lectura unei cărți, reieșind din raționamente de ordin profesional. Mulți apelează la sfatul prietenilor. Din păcate, mai puțin se simte influența familiei asupra lecturii copiilor. Putem constata de asemenea, că motivele ce țin de orizontul cunoașterii, procesului de învățătură sînt prioritare pentru cititorii de vîrstă școlară. Aceasta se referă mai ales la literatura cognitiv-științifică, la literatura română clasică.

Majoritatea cititorilor solicită literatura prevăzută de programul de studii și cea inclusă în listele pentru lectura extrașcolară. S-ar părea, la prima vedere, că acest fapt e destul de pozitiv în sensul că în așa fel școala exercită o anumită influență asupra elevilor, dirijează cu acest proces. Problema însă are și un alt aspect. Listele acestea de lectură obligă elevul să citească anumite cărți considerate de către alcătuitorii listelor drept cele mai bune, interesante și necesare. Trebuie menționat însă că nu întotdeauna părerea alcătuitorului coincide cu cea a copilului. Deseori micii cititori se adresează bibliotecarului, spunînd: „De această carte am nevoie pentru școală, iar cealaltă o iau pentru mine". E ușor de prevăzut care carte va fi citită într-adevăr cu interes.

În afară de aceasta obligativitatea îl lipsește deseori pe copil de inițiativă și pricepere în alegerea literaturii și formarea diverselor interese de lectură. Din păcate, sînt foarte dese cazurile cînd copilul citește o carte numai pentru că cineva îl obligă s-o facă. Mai apoi, după terminarea școlii, lipsit de liste, recomandări etc., dar obișnuit să citească conform lor, tînărul deseori se pomenește rătăcind neputincios în „oceanul de carte", fără o preferință sau un interes anume. Pornind de la cele expuse mai sus, e ușor explicabil interesul prioritar pentru cartea de aventuri, sex, distractivă etc. Nu trebuie negat nici acest tip de lectură necesar unora pentru odihnă, delectare; e important însă ca raza lecturii să nu fie redusă numai la acest gen de literatură.

În acest context e necesară și o schimbare de viziune asupra formelor de activitate cu tinerii. În literatura de specialitate predomină concepția conform căreia scopul principal al activității cu cartea în rîndul copiilor este formarea la ei a intereselor pentru anumite domenii și sfere de activitate. Se presupune deci că anume procesul lecturii este factorul principal, datorită căruia copilul capătă un anumit interes pentru ceva. După părerea noastră, acest mod de a privi lucrurile a cauzat în mare măsură lipsa unității de scopuri, direcții, mijloace în activitatea cu copiii a diferitelor instituții, cele din u considerînd, la rîndul lor, că anume ele joacă rolul p cipal în formarea orientărilor și predilecțiilor copi În consecință avem situația, cînd școala formează i resele copiilor, familia, casele de agrement contribu ele la acest proces, cinematograful, teatrul, bibliot urmăresc același scop, sînt tentate să-și spună cuvî și mass-media etc. Și de cele mai multe ori toți mer direcții diferite, aidoma eroilor din bine cunoscuta bulă, fiecare considerînd că face ceea ce trebuie să fi

Revenind la rolul și specificul bibliotecii, trebui menționăm necesitatea colaborării cu diferitele instit ce activează cu copii. Interesele copiilor sînt formate de fiecare instituție în parte, ci de influența compl bine coordonată a tuturor. Biblioteca are menirea primul rînd, de a stabiliza, a consolida și adînci intere apărut pentru un domeniu sau altul de activitate. Și o ce, desigur, prin intermediul cărților. Deci, obligato constă nu atît în faptul, ca interesul să rezulte din l tură, ci ca lectura să contribuie la menținerea inte sului.

Despre necesitatea colaborării bibliotecilor cu a instituții culturale și de învățămînt s-a vorbit mult, nu totdeauna rezultatele au fost satisfăcătoare.

O încercare, destul de rodnică, în această direcți întreprinde Biblioteca „Ion Creangă" din Chișinău, r lizînd deja al doilea an Concursul Literar Republic „La izvoarele înțelepciunii". La realizarea lui își d concursul de asemenea Ministerul Culturii și Cultelor Republicii Moldova, Ministerul Științei și Învățămînt lui, Consiliul Uniunii Scriitorilor din Moldova, Socie tea Republicană a Prietenilor Cărții, Fondul pent Copii și Teleradiodifuziunea Republicii Moldova. Org nizatorii au reușit să transforme acest concurs într- mijloc eficient de propagare a patrimoniului națion de studiere a literaturii naționale pentru copii.

Fiecare ediție își are tema sa, fie că aceasta se refe la creația unui scriitor, fie la un gen literar apart Astfel, prima ediție a fost consacrată folclorului, avî drept scop familiarizarea copiilor cu folclorul moldov nesc, contribuția lor la selectarea folclorului de la ba tină. Cea de-a doua ediție, „La izvoarele înțelepciunii 1992", e consacrată operei clasicului literaturii româ I. Creangă și urmărește scopul de a face cunoscută nerilor cititori viața și creația acestuia.

Concursul se desfășoară în cîteva etape (la nivelul s tului (orașului), raionului, zonei și republicii), antrenîn astfel în concurs un număr mare de copii. Învingător diferitelor etape sînt menționați cu diverse cadouri, i cei care vor învinge la etapa finală vor întreprinde călătorie în România. Deși se află abia la ediția a dou concursul a devenit deja popular în rîndul copiilor și c lor maturi, realizîndu-și cu adevărat scopurile trasate l

eput.

Unul din obiectivele cercetării menționate mai sus e cunoașterea autorilor preferați. Pe rpimul loc în st sens se situează I. Creangă, care acumulează 75 de ferințe. Urmează S. Vangheli cu 37 de preferințe, Dragomir cu 28, Gr. Vieru cu 27, M. Eminescu cu 25, Druță cu 21, V. Alecsandri cu 14. Alți scriitori menți- i sînt: P. Cărare, V. Romanciuc, Iu. Filip, G. Coșbuc, Esinencu, D. Matcovschi, N. Dabija, N. Sadoveanu, Lari ș.a. Anume lucrările acestor și altor autori au indicate de copii ca fiind cele ce trebuie editate cît repede în grafie latină.

Astfel, din 8 lucrări ale lui V. Alecsandri, menționate crisorile copiilor, nu avem nici una editată la noi în fie latină. Aproximativ în aceeași situație se găsesc și erile altor autori. De exemplu: din 16 opere ale lui Vieru, menționate de respondenți, numai 3 au fost ate în grafie latină, celelalte fiind tipărite cu caracchirilice. Urmează cărțile lui S. Vangheli, 10 la măr, dintre care una e în grafie latină și 9 în grafie chiă; 7 lucrări ale lui P. Cărare: respectiv 1 și 6; 13 ări ale lui I. Druță: respectiv 3 și 10; 9 lucrări ale lui Eminescu: respectiv 3 și 6; 5 cărți ale lui C. Drago- 1 în grafie latină și 4 în grafie chirilică.

Sînt exemple ce ilustrează destul de elocvent situația are o avem în sfera editării cărții pentru copii, situae se răsfrînge și asupra posibilităților de servire a cilor cu carte românească. Anume aceasta cauzează are măsură numărul de refuzuri la solicitările cititor. Multe cărți le avem numai într-un singur sau exemplare în sala de lectură, ceea ce într-o anumăsură rezolvă problema, dar crează dificultăți suentare pentru copii, deoarece nu se pot folosi de ele ara bibliotecii, de exemplu — la școală, domiciliu altundeva.

deosebită atenție trebuie să acordăm elevilor din le începătoare. Aici situația e cu mult mai complicată. Dacă cei mai mari cunosc suficient grafia chirilică caz de necesitate, le putem propune cărțile autonoștri, editate mai înainte, în vechea grafie, apoi cei mici studiază de la bun început grafia latină și res- v cunosc mai slab sau nu cunosc deloc pe cea chi- . Ca urmare, cărțile editate în anii trecuți, deseori după conținut, nu pot fi recomandate cititorilor de tă vîrstă.

trist, dar e adevărat că în așa fel ne putem pomeni bună parte a literaturii noastre pentru copii va fi simplu exclusă din sfera lecturii actualei generații ici cititori. Din păcate, același S. Vangheli, același ieru, cunoscuți și iubiți de copiii mai mari, nefiind tați în grafie latină, vor fi puțin citiți și știuți de cei mici.

altă problemă o constituie calitatea cărților edi- tate, prezentarea grafică și artistică, posibilitățile de achiziționare. Actualmente asupra noastră s-a abătut valul economiei de piață și e firesc să ne întrebăm cum se răsfrînge aceasta asupra pieții de carte. Deocamdată avem multe probleme. Criza de hîrtie și utilaj poligrafic, lipsa de mijloace financiare, mulțimea de contradicții lasă în umbră, din păcate, grijile și preocupările pentru generația tînără. Nu se realizează planurile de editare a cărților pentru copii; prețurile foarte mari practic fac imposibilă cumpărarea lor de către mulți părinți, ba chiar și de unele biblioteci.

Într-o situație dezolantă se află bibliotecile școlare, lipsite practic de mijloace pentru a completa colecțiile de carte națională și chiar fondul de manuale. Astfel, în bibliotecile școlare din Chișinău fondurile de carte națională constituie doar 14 %, dintre care majoritatea o formează cărțile editate în grafie veche.

E firesc să ne întrebăm, ce anume ne-ar putea salva în această situație precară pentru a ieși din impas.

Ne ajută foarte mult donațiile de carte venite din Țară. Ele ne permit să ne îmbogățim, pe cît e posibil, colecțiile de carte românească, să putem deservi cititorii noștri și aceasta înseamnă foarte mult pentru noi. Dar pentru a rezolva definitiv problema decalajului între cerere și ofertă este insuficient să ne limităm la donații. Sînt necesare schimbări esențiale la noi, în activitatea editorială, e necesară crearea unei edituri specializate pentru copii finanțată de stat. E necesară, de asemenea, cointeresarea la nivel de stat a sponsorilor în asigurarea bibliotecilor cu mijloace. Numai așa vom putea croi drum cărților bune spre mintea și inima copiilor noștri.

Claudia BALABAN

Lilia RUSU

SUB STEAUA
LUI
LUCIAN BLAGA

Stilul interior al lui Lucian Blaga este caracterizat de o seninătate în clar obscur. Aceasta este cheia pentru om și operă. Cu ea deschidem ascunsele încăperi ale sufletului și descoperim sub liniște teama, sub formă nesfîrșirea, sub claritate misterul. Să nu se creadă că la Blaga liniștea, forma, claritatea sînt simple aparențe. Adevărul este că aceste „aparențe" țin de stilul său interior, îl individualizează și-l configurează specific. Sînt oameni care au timiditatea propriilor lor adîncimi și care trebuie să-și îmbrace răscolirile din simburele ființei lor, să le rotunjească, dar să nu le mascheze. Blaga face parte din categoria acestora. Liniștea, forma, claritatea nu sînt voite, intenționat căutate, ci izvorăsc din logica unui fel de a fi. Aceste „aparențe" îi sînt constitutive...
Ceea ce e ardelenesc în Lucian Blaga se manifestă în discreția și elanul conținut ce se degajează atît din om, cît și din operă. Românul este în general sceptic, temperamental și ironic. Farmecul lui Lucian Blaga derivă dintr-o naivitate, acest dar admirabil pe care îl întîlnim la intelectualii de aiurea, dar care lipsește intelectualului român, dezabuzat fără problematică, sceptic fără neliniște, ironic fără tragism, temperamental din excitabilitate iar nu din vulcanism.
Lucian Blaga este întîiul ardelean care și-a pus probleme în afara domeniului practic și militant al istoriei naționale. Pînă la el toți au fost luptători. Modul lui de a gîndi și sensibilitatea lui particulară sînt desigur semnificative pentru spiritul în care Ardealul s-ar individualiza în România. Stilul interior al lui Blaga este o infirmare serioasă a pretinsului practicism și pozitivism ardelenesc. Acestea nu înseamnă ceva mai mult decît pasiunea tehnică și constructivă pentru psihologia germenilor. Lucian Blaga este cea mai completă personalitate din România, deoarece s-a ridicat la același nivel pe toate planurile în care s-a realizat.

Emil CIORAN

(Singurătate și destin)

GHID (fr.) = Carte cuprinzînd infe maţii de călătorie, hărţi, planuri, î drumări etc. necesare unui turist pe tru orientarea într-o ţară, într regiune, într-un muzeu, într-o bibli tecă etc.

GLOSAR (lat., fr.) = Listă sau cole ţie de cuvinte regionale, învechite s puţin cunoscute, însoţite de explicaţ lor, concepută ca operă anexă sau i dependentă; dicţionar, vocabular.

GLOSĂ (lat.) = 1.Explicare a sensu lui unui pasaj sau a unui cuvînt dintr- scriere; comentariu sau notă explica tivă făcută pe marginea unui tex 2.Formă fixă de poezie în care fiecar vers din prima strofă e repetat şi co mentat în strofele următoare.

GRAFIC,-Ă (fr.) = 1.Care ţine de sa privitor la felul în care se realizează tipăritură: prezentarea grafică cărţii. 2.Ramură a artei plastice la ba za căreia se află desenul de sin stătător şi care foloseşte diverse pro cedee tehnice şi diferite materiale ● Ilustraţie de carte.

GRAFIE (fr.) = Mod de redare î scris a cuvintelor; scriere.

HARTĂ (ngr.) = Reprezentarea gra fică în plan orizontal a suprafeţe pământului (totală sau parţială) gene ralizată şi micşorată conform une anumite scări de proporţie.

HIEROGLIFĂ (fr.) = Semn sau ca racter din scrierea vechilor egipteni care reprezenta noţiunile prin figur de fiinţe şi de obiecte. ● Fig. Scris ne citeţ, indescifrabil.

HÎRTIE (sl.) = 1.Produs industrial special pentru scris, tipărit, desenat, împachetat etc., fabricat din substan- ţe organice vegetale şi materiale de încleiere şi colorare, în formă de foi subţiri şi întinse. 2.Foaie de hîrtie (scrisă sau tipărită). 3.Act, document, scrisoare etc. cu caracter oficial.

IBIDEM (lat.) = (Cu privire la un text deja citat) În același loc, tot acolo, în aceeași lucrare. [Prescurtat: ibid.,ib.]

IDEM (lat.) = Termen însemnînd „același lucru, la fel, tot așa" (folosit ca mențiune în lucrări și acte administrative, pentru a indica repetarea întocmai a unor date, titluri, citate etc., reproduse mai înainte) sau „același autor" (folosit ca mențiune în lucrările științifice, în bibliografii, echivalînd cu trimiterea la autorul citat într-o notă imediat precedentă). [Prescurtat: id.]

IDEOGRAMĂ (fr.) = Semn grafic care notează un cuvînt nu prin litere, ci prin desemnarea noțiunii și care este folosit în unele limbi: hieroglifele, semnele din scrierea chineză.

IGIENA CĂRȚILOR = Întreținerea îngrijită a cărților într-o bibliotecă: legatul și desprăfuirea cărților, ventilarea depozitului și întreținerea lui într-o lumină și o temperatură potrivite etc.

ILUSTRAȚIE (fr., lat) = Imagine desenată sau fotografiată destinată să explice sau să comenteze un text. ● Ilustrație de carte = gen al graficii prin care se prezintă tipuri sau momente esențiale ale unui text literar și avînd, uneori, și rol ornamental. ● Ilustrație muzicală = acompaniament, fond muzical sau efecte sonore care însoțesc un film, un spectacol, o evocare literară etc.

INCUNABUL (fr., lat.) = Exemplar într-o carte tipărită în primii ani ai introducerii tiparului (înainte de anul 1500).

IN-CVARTO (fr.) = (Despre formatul unei file dintr-o carte) În care coala de hîrtie imprimată este îndoită în patru, formînd patru foi sau opt pagini.

INDEX (lat., fr.) = Listă alfabetică dată pe materii pusă la sfîrșitul sau la începutul unei cărți sau apărută în volum separat cuprinzînd materiile, autorii sau cuvintele conținute în ea, cu indicarea paginilor (și a volumelor) unde se găsesc; indice. ● Index bibliografic (bibliografie) = scrare de îndrumare bibliografică, cuprinzînd lista principalelor scrieri privitoare la o problemă, însoțită de adnotări. ● Expr. A pune la index = a trece o carte în lista cărților interzise.

INDICATOR (fr.) = Text care servește ca îndrumător într-un anumit domeniu. ● Indicator la raft = bucată de carton, dreptunghiulară, care se plasează în locul unei cărți din depozitul bibliotecii, conținînd date privind autorul, titlul și destinația cărții, și înlesnește punerea la loc a ei după ce a fost folosită.

INDICE (it., fr., lat.) = Index. ● Indice de clasificare zecimală = Semn convențional cu care se notează un domeniu de cunoștințe sau o anumită problemă într-un sistem de clasificare după conținut a publicațiilor. ● Indice de (pe) materii (subiecte); indice de nume; indice de nume de persoane și titluri de lucrări (cărți) anonime; indice de titluri; indice toponimic etc.

INDIGO (fr.) = 1.Una din culorile fundamentale ale spectrului luminii, cuprinsă între albastru și violet. 2.Hîrtie-carbon; plombagină = hîrtie acoperită cu grafit, folosită pentru multiplicarea textelor la mașina de scris.

IN-FOLIO (lat.) = (Despre formatul unei cărți) În care coala de hîrtie este îndoită în două, formînd patru pagini.

INFORMA (fr., lat.) = A da cuiva informații despre ceva sau despre cineva, a face cunoscut; a înștiința. ● Refl. A strînge informații, a se interesa, a se documenta, a se iniția.

INFORMARE = Acțiunea de a (se) informa și rezultatul ei. ● Informare asupra documentelor (cărților); informare factografică; informare tematică etc.

INFORMAȚIE (fr.) = Lămurire asupra unei persoane sau a unui lucru; totalitatea materialului de informare și de documentare; izvoare, surse. ● Informație scrisă; informație verbală. ● Expr. A acorda (a oferi) informații.

IN-OCTAVO (lat.) = (Despre formatul unei cărți) În care coala de hîrtie este îndoită în opt, formînd 16 pagini.

IN-PLANO (lat.) = (Despre formatul unei cărți sau a unui ziar) În care coala de hîrtie este îndoită, alcătuind deci o filă sau două pagini.

INSCRIPȚIE (fr.,lat.) = Text scurt, de obicei gravat pe piatră, pe metal sau în lemn, pentru a consacra memoria unei persoane, a unui eveniment etc. ● *Decebalus per Scorilo* (Decebal, fiul lui Scorilo) – cea mai veche inscripție găsită pe un vas de lut ca dovadă a faptului că dacii au folosit alfabetul latin.

INSERA (fr.,lat.) = A introduce, a adăuga, a include un adaos într-un text, într-un șir de numere, într-un tabel etc.; a introduce o informație într-un ziar.

INTERCALA (fr., lat.) = A (se) introduce ceva într-un șir, a (se) adăuga între altele, a (se) pune ceva printre... ● A intercala fișe în catalog = A introduce alte fișe între cele existente ale unui catalog de bibliotecă pentru a-l completa sau corecta.

INTERFOLIA (fr.) A intercala file albe între paginile tipărite ale unei cărți (pentru a servi la completări sau corecturi).

INTERLINIAR (fr.) = Care este scris sau tipărit între rînduri.

INTERPOLA (fr., lat.) = A introduce, a intercala într-un text cuvinte sau fraze care nu aparțin originalului, pentru a-l explica, a-l completa etc.

INTITULA (fr., lat.) = A da, a pune un titlu unei scrieri.

INTRODUCERE = 1.Capitol al unei lucrări sau parte de la începutul ei, în care se prezintă, în linii generale, intențiile acesteia, elementele sau noțiunile fundamentale necesare înțelegerii ei. 2.Lucrare științifică în care se expun noțiunile generale, elementare sau pregătitoare ale unui domeniu de cunoștințe.

INVENTAR (fr., lat.) = Registru de evidență a patrimoniului unei biblioteci (tipărituri, manuscrise, documente etc.) în care se înscrie fiecare unitate, însoțită de anumite date lămuritoare: elemente bibliografice, proveniență, număr de exemplare etc.

INVENTARIA (it.) = A face, a întocmi un inventar; a înregistra; a trece în inventar.

INVESTIGAȚIE BIBLIOGRAFICĂ = Cercetare pentru a aduna și preciza materialele care intră într-o bibliografie: titlurile și autorii unei scrieri, localitatea și data apariției, cuprinsul etc.

ITALIC (fr., lat.) = (Despre caractere tipografice) Cursiv; care imită scrisul de mînă, aplecat spre dreapta.

IZVOR (sl.) = Document, text original (istoric, științific) pe care se bazează o afirmare dintr-o lucrare și la care se face trimitere; sursă.

ÎMPRUMUT (lat.) = Predarea cărților pentru a fi citite în afara sălilor de lectură ale bibliotecii. ● Împrumut extern; împrumut interbibliotecar; împrumut intern; împrumut internațional; împrumut cu plată (pe garanție); împrumut la domiciliu; serviciu (secție) de împrumut.

ÎMPRUMUTA (lat.) = 1.A da cuiva cărți pe un timp limitat. 2.A lua cărți de la cineva sau de la bibiliotecă cu obligația de a le înapoia (restitui).

ÎNDREPTAR = Colecție de norme, reguli și practici pentru un anumit domeniu; călăuză. ● Îndreptar ortografic, ortoepic și de punctuație.

ÎNDRUMĂTOR = Lucrare care îndrumează într-un domeniu; îndrumar.

ÎNREGISTRARE (DE CĂRȚI) = Trecerea în registre speciale a cărților intrate în bibliotecă, cu toate datele necesare: autor, titlu, locul și data apariției, proveniența etc. ● Înregistrare de împrumuturi = aceeași operație pentru împrumuturile de cărți, trecîndu-se în afară de datele acestora, numele, profesia împrumutătorului, precum și data împrumutului.

ÎNSCRIERE DE CITITORI = Trecerea cititorilor unei biblioteci și a celor care împrumută cărți în liste sau registre speciale de evidență.

JURNAL (fr.) = 1.Publicație periodică avînd apariție zilnică; ziar, gazetă. 2.Însemnări zilnice ale cuiva despre anumite evenimente legate, de obicei, de viața sa; însemnări zilnice ale unor observații științifice. ● Jurnal de călătorie = relatare în scris, zi de zi, a unei călătorii. ● Jurnal de mode = publicație periodică în care se dau desene și tipare de haine.

LAPIDAR (fr.) = 1.(Despre inscripții, ornamente) Săpat în piatră. 2.(Despre stil, vorbire) Care evocă prin concizie (și vigoare) stilul inscripțiilor latine; laconic, scurt, concis.

LECTURĂ (fr., lat.) = Faptul de a citi; citit, citire. ● Sală de lectură = încăpere amenajată pe lîngă o bibliotecă, în care publicul poate citi cărți, reviste etc. ● Lectură particulară = cărțile citite de un elev în afara manualelor.

LEGA (lat.) = (Despre cărți) A prinde una în alta foile unei cărți și a-i pune scoarțe; a broșa, a cartona.

LEGĂTOR = Specialist în legatul cărților.

LEGĂTORIE = 1.Atelier sau secție dintr-o întreprindere în care se cartonează sau se broșează cărți, reviste etc. 2.Meseria legătorului de cărți.

LEGENDĂ (fr., lat.) = 1.Povestire în proză sau în versuri care conține elemente fantastice sau miraculoase, de obicei brodate pe fondul unui motiv istoric sau al unei închipuiri mitice. 2.Text, inscripție prin care se explică semnele convenționale de pe o hartă, de pe un plan etc.

LEGITIMAȚIE (fr.) = (Pentru o bibliotecă) Permisul de intrare și folosire a unei biblioteci.

LETOPISEȚ (sl.) = Scriere veche cu caracter istoric, în care evenimentele sînt prezentate în ordine cronologică; cronică.

LEXIC (fr.) = Totalitatea cuvintelor dintr-o limbă; vocabular. ● Totalitatea cuvintelor caracteristice limbii unei epoci, unei regiuni, unui scriitor etc.

LEXICON (lat., fr.) = Dicționar.

LIBRĂRIE = Magazin în care se vînd cărți.

LIBRET (it.) = Textul unei opere muzicale, al unei operete sau al unui oratoriu.

LISTĂ (fr.) = Foaie, document, act (scris de mînă sau tipărit) care conține o enumerare de persoane, ființe, obiecte, date, cărți etc. ● Listă bibliografică, listă de cărți = bibliografie.

LITERAL (fr., lat.) = Care se face, se reproduce etc. cuvînt cu cuvînt, literă cu literă; textual, exact.

LITERAR (fr., lat.) = Care aparține literaturii, care se referă la literatură, care corespunde cerințelor literaturii.

LITERATURĂ (fr., lat.) = 1.Artă sau creație artistică al cărei mijloc de exprimare este limba; beletristică. ● Literatură populară = literatură anonimă apărută în sînul poporului care, transmisă pe cale orală, devine, dintr-o operă individuală la origine, o creație colectivă. Literatură cultă = literatură care aparține unor autori individuali cunoscuți ca atare și transmisă prin scris. 2.Totalitatea operelor beletristice ale unei epoci, ale unei țări, ale unui grup social etc. 3.Totalitatea operelor scrise care se referă la un domeniu; literatură de specialitate. 4.Totalitatea lucrărilor cu privire la o anumită problemă, la un anumit subiect; bibliografie.

LITERĂ (lat.) = 1.Semn grafic din alfabetul unei limbi; caracter tipografic în forma unui mic bloc paralelipipedic, reprezentînd în relief o literă, o cifră. 2.Litere = studiul literaturii; științele umanistice.

LITURGHIER = Carte cuprinzînd rînduiala slujbei liturghiei.

LIVRA (fr.) = A furniza, a preda mărfuri, cărți, a presta servicii etc. ● A livra cărți către biblioteci.

LIZIBIL (fr.) = Care poate fi citit (cu ușurință); citeț.

LUCRARE = Studiu scris asupra unui anumit subiect; scriere, operă artistică sau științifică.

LUCRĂTOR DE BIBLIOTECĂ = Numire generală dată oricărui om care funcționează într-o bibliotecă, de la paznic și mînuitor de cărți pînă la șef de secție și director. N.B.! A nu se confunda cu *colaborator* (persoană care colaborează la o acțiune, la o lucrare, la o publicație).

OMMAIRE

tatut de l'Association des Bibliothécaires de la epublique de Moldova
. 3

ERA OSOIANU. **Un commencement qui deviendra ne tradition**
. 7

n prezente les discours qui ont été fait dans le cadre Symposium „L 'année bibliologique 1991" qui a eu u au début du mois d'avril à Kichineu.

LIA MELNIC. **L'Athénée de la culture et de la ligion „L 'Eglise blanche"**
8

28 avril 1992 à la Bibliotnèque Nationale de chineu a été inauguré l'Athénée de la culture et de religion „L 'Eglise blanche" – une nuvelle forme de ctivité bibliologique et culturelle-théologique – ns le cadre duquel a été inauguré une exposition livre, on a rendu hommage à Paul Mihail, prêtre, bliographe, chercheur, originaire de Basarabie, autres manifestations ont eu lieu.

TIANA COSTIUC. **Sous l'étoile d'Eminescu**
10

auteur de cet article se réfère à un événement qui u lieu à la Bibliothèque Nationale de Kichineu – le nacle littéraire „Miorița" reprend son activité d'une mule nouvelle.

EXE RĂU. **Classique et moderne dans le nagement de bibliothèque: le modèle bernétique**
11

ns cet article on parle des problèmes du nagement de bibliothèque; des principes et des de la cybernétique; du modèle cybernétique du nagement; des autres aspects de direction de tivité des bibliothèques.

NALD F. CHAPMAN. **Les bases théoriques de tivité des bibliothèques aux Etats Unis**
15

auteur de cet article présente trois documents borés par l'Association des Bibliothèques ericaines: „La charte des droits de la iothèque", „La liberté de lire" et „La liberté de ". Ensuite le dr. Chapman se refere aux concepts management de bibliothèque, aux fonctions du cteur et aux autres aspects de la gestion.

RBARA L.BELL. **La bibliographie nationale ourd'hui, mémoire nationale demain: blèmes et propositions**
1

parle des problèmes et de l'importance de la iographie nationale qui constitue la mémoire nale d'un peuple.

ION MADAN. **Tamara Isac: une vie, un destin...**
p. 26

Tamara Isac est un bibliograf expérimenté qui a élaboré pendant son activité à la Bibliothèque Nationale de nombreuses bibliographies dans le domaine de l'agriculture et dans autres domaines; a enseigné aux étudiants à la Faculté de Bibliothéconomie de l'Université de Kichineu; a publié quelques articles sur le développement de la bibliographie en Moldova.

GABRIELA BURUIANĂ. **Ecrivains dissidents: Paul Goma**
p. 28

Paul Goma est un des nombreux hommes de culture de Roumanie qui ont été persecutés pendant le régime communiste et ont été obligés de quitter sa patrie. Ses romans ont été publiés en Allemagne, en France, en Hollande, en Suède et seulement après la révolution de 1989 leur publication en Roumanie a été possible.

ALEXE RĂU. **Eminescu... à n'en plus finir**
p. 30

L 'auteur de cet article parle d'un ex-librisiste de Reșița qui s'appelle Marc Orheianu. Ses ex-libris sont realisés à la manière de l'expressionisme et abordent de divers thèmes et domaines de l'existence humaine.

ELENA-MARIA SCHATZ. **Pages d'histoire du livre roumain**
p. 34

Dans la deuxième partie de cet article on parle des livres qui ont paru à la fin du XVIII ^{e} siècle et au XIX ^{e} siècle, aussi que de ceux, qui ont contribué à leur publication.

TUDOR NEDELCEA. **Livre sur l'histoire du livre**
p. 39

On continue la publication de ce livre qui contient des informations sur les systèmes de l'écriture et les matériaux a écrire, les précurseurs de l'imprimerie et des livres roumains et universels, la circulation du livre etc.

LUDMILA CORGHENCI, VERA OSOIANU. **Considérations sur l'activité des bibliothèques publiques**
p. 44

Cet article contient des dates statistiques se référant à l'activité des bibliothèques publiques de Moldova en 1991.

CLAUDIA BALABAN. **L 'activité formative de la bibliothèque pour enfants entre aspirations et réalité**
p. 46

L 'auteur parle des problèmes avec lesquels se confrontent les bibliothèquaires de la Bibliothèque d'Etat pour Enfants de Kichineu.

PETIT DICTIONNAIRE
p. 50

Cette rubrique comprend les termes spéciaux dans les domaines de la bibliothéconomie et de la bibliographie.

CONTENTS

Status of Association of Librarians of Republic of Moldova
p. 3

VERA OSOIANU. **The beginning intending to be a tradition**
p. 7
Some conferences that was held at the symposium „Bibliological year 1991" carried on at the beginning of April 1991 in Chișinău are represented in this article.

IULIA MELINIC. **Athenaeum of Culture and Religion „White Church"**
p. 8
The Athenaeum of Culture and Religion „White Church" was inaugurated on 28 of April 1992. It is a new form of bibliological and cultural-theological activity. The exhibition of books, the paying respects to Paul Mihail, priest, bibliographer, investigator, a native of Basarabia, and other manifestation were held at the Athenaeum.

TATIANA COSTIUC. **Under the badge of Eminescu,**
p. 10
The author of the article refers to the event that took place at the National Library from Chișinău. It is a new form of Literary Club „Miorița" that resumed its activity.

ALEXE RĂU. **Classical and modern in library management: cibernetical model**
p. 11
There are examined some problems in library management; principles and rules of cibernetics, cibernetical model of management, other aspects of managing the library activity.

RONALD F. CHAPMAN. **Theoretical bases of library activity in USA**
p. 15
The author presents 3 documents elaborated of American Library Association. „The Library Bill of Rights", „The Freedom to Read" and „The Freedom to View". Dr. Chapman refers to management concepts in library, functions of director and other aspects of library activity.

BARBARA L. BELL. **National bibliography of today, national memory of tomorrow: Problems and proposals**
p. 21
The author refers to the problems and importance of national bibliography that constitutes the national memory of people.

ION MADAN. **Tamara Isac: a life, a destiny...**
p. 26
Tamara Isac is an experimental bibliographer who elaborated numerous bibliographies on agriculture and other fields during her activity at the Na Library. She was a professor at the facul Biblioteconomy of Kishinev University; publ some articles about the development of Bibliogr in Moldova.

GABRIELA BURUIANĂ. **Dissident writers: Goma**
p. 28
Paul Goma is one of the numerous highly culti men from Romania, who was persecuted communist regime and was forced to leave motherland. His novels were published in Germ France, Holland, Sweden and only after Revolution in 1989 it was possible to publish works in Romania.

ALEXE RĂU. **Eminescu... and no end**
p. 30
It is about an ex-librisist from Reșița – I Orheianu. His works are executed in expressio way and he deals with diverse subjects and fiel human life.

ELENA-MARIA SCHATZ. **Files from the histor Romanian book**
p. 34
The second part of the work deals with the books appeared at the end of the 18-th century and in 1 century as well as about persons who contribute printing of these publications.

TUDOR NEDELCEA. **The book about the book**
p. 39
In this issue of journal we continue publishing book that contains informations referring to systems of writing and printing material, precursors of printing of Romanian and unive books, the circulation of the book etc.

LUDMILA CORGHENCI, VERA OSOIA **Considerations about the public library's activ**
p. 44
The content of the article is the statistic data about public library's activity in Moldova in 1991.

CLAUDIA BALABAN. **The informative activity children's library between the wish and reality**
p. 46
The author referes to the problems of The St Library for children from Chișinău.

THE LITTLE DICTIONARY
p. 50
The heading consists of the special terms in libr science and bibliography.

Carte românească de învățătură
(Cazania lui Varlaam), Iași, 1643

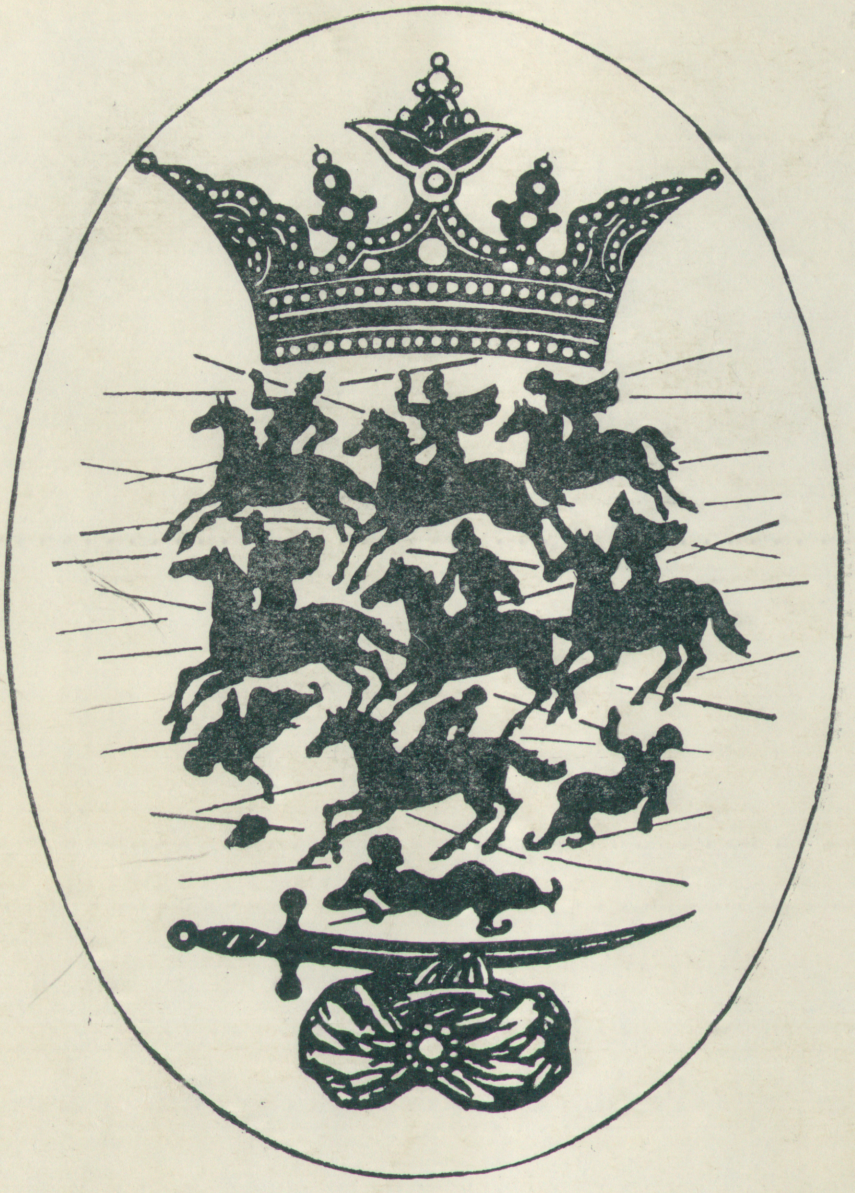

TEU, com. 942, tir. 2000